`
13 /2022
ބި ބަ
ނަން ރު
ލު
ހެ އްކާ ބެ ހޭ ބި
ލު
ހުރިސް ތު
ފި
ރަތަމަ ބަ އި
ފު
ފެށުން
އެއްވަނަ ބާބު
ތަޢާރުފު
10
1. ތަޢާރު އި ނަން ....
ފާ
10
2. ޤާނޫނުގެ ބޭނުން ....
11
3. ރަ ....
ދީފު
11
4. ޤާނޫނު ހިނގާނެ އިރާ ....
ދާ
13
5. ޤާނޫނު މާނަކު ރުން ....
6. އިސްލާމީ ޝަރީޢާއަށް ރިޢާޔަތްކު ރެވޭނެ ޙާލަތްތަކާ އި އިސްލާމް ނުގެ އަސްލަށް އިސްކަން ން ހޭ ޙާލަތްތައް 14
ދީ ދޭ ޖެ
ނަ ބާބު
ދެވަ
މަ ހޫމުތަކު ގެ ރަ
ފް ދީފު
15
7. މަ ހޫމުތަކު ގެ އަސާސް ....
ފް
16
8. ހެކި ....
16
9. ހެކިބަސް ....
16 .10
ހެކިބަސް ނުން ....
ދި
1

16 .11
ހެކި ބަސް ނެގުން ....
16 .12
ހެކި ބަސް މީ ހާ ....
ދޭ
17 .13
ޚަބީ ރުގެ ރައުޔު..
17 .14
ނާ ރުވުން ....
ދި
17 .15
ނާ ރުވުމު ގެ އުސޫލު ....
ދި
17 .16
ރައުޔު ....
17 .17
ރީ-އެ ގްޒެ މިންކު ރުން ....
18 .18
ކާ ހެކި ....
ފީ
18 .19
ކި ތާބީ ހެކި ....
18 .20
ކް ރޮސް-އެ ގްޒެ މިންކު ރުން ....
18 .21
އިޙްތިމާލު ....
18 .22
އިޙްތިމާ ގެ އުސޫ ....
ލު ލު
19 .23
އިޢުތިރާ ....
ފު
19 .24
އިވުނު ކަ މަށް ބުނާ ހެކި ....
19 .25
އިތުބާ ރުގެ އުސޫ ....
ލު
26. ޤް 19
އި ރާރު
19 .27
އެ ގްޒެ މިންކު ރުން...
28. ޤި 20
ވާ ޢާ
20 .29
މާ އް ހެކި ....
ދީ
20 .30
ރަތަމަ ރަ އި ގެ ހެކި ....
ފު ދަ ޖަ
20 .31
ވަނަ ރަ އި ގެ ހެކި ....
ދެ ދަ ޖަ
20 .32
ލީޑި ންގ ސުވާލު ....
21 .33
ގު ޅުން ހުރުން ....
21 .34
ސާބި ތުކު ރުމު ގެ މިންގަނޑު ....
21 .35
ސާބި ތުކު ރުމަށް އެހީވެ ނިސްބަ ތް ....
ދޭ
21 .36
ޝަ ހީ ހެކި ....
ފަ
2

ވަނަ ބަ އި
ދެ
ހެކި ހުށަހެޅުން
ތިންވަނަ ބާބު
ހެކީ ގެ ބާ ވަތްތައް
22 .37
ރަ އަށް ބު ރަވެ، ހެކި ބަ އިކު ރެވޭ ގޮ ތް ....
ދަ ޖަ
23 .38
ރަތަމަ ރަ އިގެ ހެކި ....
ފު ދަ ޖަ
23 .39
ވަނަ ރަ އިގެ ހެކި ....
ދެ ދަ ޖަ
23 .40
ގުޅުމަށް ބު ރަވެ، ހެކި ބަ އިކު ރެވޭ ގޮ ތް ....
ހަތަރުވަނަ ބާބު
ޝަ ހީ ހެކި
ފަ
41. ޝަ ކި 24
ހީ ހެ ހުށަހެޅުން
ފަ
42. ޝަ ހީ ހެއްކާ ގުޅޭގޮ ތުން މާއް ހެއްކެ އް ހުށަހެޅުން 26
ފަ ދީ
43. ޝަ 27
ހީ ހެކި ހުށަހެޅުމު ގެ މަރުޙަލާގަ އި ކި ތާބީ ހެކި ހުށަހެޅުން ....
ފަ
ސް ނަ ބާބު
ފަ ވަ
ހެކިބަސް ރާތްތައް
ދޭ ފަ
27 .44
ހެކިބަސް ރާތަށް ސީ ކަމެ އް އެނގި އި އޮވެގެން މެނުވީ އެކަމު ގަ އި ހެކިބަސް ނު ނުން ....
ދޭ ފަ ދާ ފަ ދި
45. ހެކިބަސް ނުމު ގެ ޤާބި ކަން ހުރި ރާތްތައް 27
ދި ލު ފަ
46. ހެކިބަސް މީހާގެ ކިބަ އިގަ އި ހުންނަން ހޭ ޝަރުޠުތައް 28
ދޭ ޖެ
28 .47
ހެކިބަސް ނުމު ގެ ޢަ ލުވެރިކަން ހުރުން ....
ދި ދު
29 .48
ހެކިބަސް ނުމު ގެ ޢަ ލުވެރިކަން ރިހަމަނުވާ ރާތުގެ ހެކިބަސް ....
ދި ދު ފު ފަ
30 .49
ކު ޑަ ކު ންގެ ހެކިބަސް ....
ދި
31 .50
ހެކިބަސް ނަގަ އިގެންނުވާނެ ޙާލަތްތައް ....
31 .51
ހެކިބަސް ނުން ލާޒިމުކު ރުން ....
ދި
3

31 .52
ހެކިބަސް ނުން ލާޒި މުނުކު ރެވޭނެ މީހުން ....
ދި
33 .53
ނާއީ މަ އްސަލަތަކު ގަ އި ހެކިބަސް ނުމަށް ޢު ޛުރުވެރިވުން ....
ޖި ދި
33 .54
ހެކިބަސް ނުމަށް ޢު ޛުރުވެރިވުމުން ކޯ ޓުން ގޮ ތެއް ކަނޑަ އެޅުން ....
ދި
35 .55
ހެކިބަސް ނުމަށް ޢު ޛުރުވެރިނުވެވޭނެ ކުށްތައް ....
ދި
ހަވަނަ ބާބު
ކި ތާބީ ހެކި
އެއްވަނަ ބަ އި - ކި ތާބީ ހެކީ ގެ ބާ ވަތްތައް
56. ޔުމެ އްގަ އިވާ އެއްޗެް އ ސާބި ތުކު ރުން 35
ލި
35 .57
ރަތަމަ ރަ އިގެ ކި ތާބީ ހެކި ....
ފު ދަ ޖަ
36 .58
ވަނަ ރަ އިގެ ކި ތާބީ ހެކި ....
ދެ ދަ ޖަ
38 .59
އަތުލިޔުން ނުވަތަ ސޮއި ސާބި ތުކު ރުން ....
39 .60
ރަސްމީ ލިޔުންތައް ....
39 .61
އަމިއްލަ ރާތްތަކު ގެ ލިޔުންތައް ....
ފަ
39 .62
ރަސްމީ ލިޔުމު ގެ އަސްލާ އެއްގޮ ތްކަން ބަ ޔާންކު ރާ ކޮ ....
ޕީ
ވަނަ ބަ އި - އި ކް ޓްރޯނިކް ހެކި
ދެ ލެ
63. އި ކް ޓްރޯނިކް ހެކި، ވަސީ ތް އަ ޑޭ ޓާ 40
ލެ ލަ ދި
64. އި ކް ރޯނިކް ހެކި ޝަރީޢަތަށް ޤަބޫ ކު ރުން 41
ލެ ޓް ލު
42 .65
އި ކް ޓް ރޯނިކް ހެކީ ގެ ޞައްޙަކަން ސާބި ތުކޮށް ނުން ....
ލެ ދި
46 .66
އި ކް ޓްރޯނިކް ވަސީ ތުގެ ޞައްޙަކަމާ އި އި ކްޓް ރޯނިކް ހެކީ ގެ ބު ރަ ން ކަނޑަ އެޅުން ....
ލެ ލަ ލެ ދަ
ތިންވަނަ ބަ އި - ކި ތާބީ ހެކި ހުރެއް ނަމަ ޝަ ހީ ހެކި އެއްކިބާކު ރުން
ޖެ ފަ
67. ކޮންޓްރެކް ޓެއްގެ ޝަރުޠުތައް ލިޔުމުން ބަ ޔާންކު ރުން 48
48 .68
އަނގަބަހުން ވެ އިވާ އެއްބަސްވުންތަކާ ގުޅޭ ހެކި އެއްކިބާކު ރުން ....
ފަ
4

69. ދެނެގަތުމަށް އުނދަގޫ ބަހެއް ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި ހެކި ހުށަހެޅުން 50
70. ލިޔުމެއްގައި އެއްބަސްވެފައިވާ ޝަރުޠެއް ބަދަލުވެފައިވާ ކަމަށް ހެކިބަސް ދެވިދާނެ ފަރާތް 51
71. ޤާނޫނުގެ 68 ވަނަ މާއްދާއިން ފެށިގެން 71 ވަނަ މާއްދާގެ ނިޔަލަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލުތައް ނުހިނގުން 51
ހަތްވަނަ ބާބު
އިޤްރާރާއި އިޢުތިރާފު
72. ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައިވާ އިޢުތިރާފު 52
73. ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލިސް ފިޔަވައި އެހެން ތަނެއްގައިވާ އިޢުތިރާފު 52
74. މަރު ބަލީގައިވާ މީހަކު ވާ އިޤްރާރު 52
75. އިޢުތިރާފު ނުވަތަ އިޤްރާރުވާ މީހުންގައި ހުރުން ލާޒިމު ސިފަތައް 52
76. މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ޚަޞްމެއް ނުވަތަ ޚަޞްމެއްގެ އެޖެންޓުން ވާ އިޤްރާރު 53
77. މީހަކު އަމިއްލައަށް ނުވަތަ އޭނާގެ ފަރާތުން އެހެން މީހަކު ވާ އިޤްރާރު 54
78. ލިޔުމެއްގައިވާ ކަމަކާ ގުޅިގެން އަނގަބަހުން ވެފައިވާ އިޤްރާރު 55
79. މަދަނީ މައްސަލަތަކުގައި ހެކީގެ ގޮތުގައި ހުށަނޭޅޭނެ އިޤްރާރު 55
80. ބިރުދެއްކުމުގެ ސަބަބުން ނުވަތަ ވަކި ކަމެއް ކޮށްދިނުމަށް ވެފައިވާ ވަޢު ދެއްގެ ސަބަބުން ވާ އިޢުތިރާފު ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި
ހެކީގެ ގޮތުގައި ހުށަނޭޅުން 55
81. ވަކި ކުށަކާ ގުޅިގެން މީހަކުވާ އިޢުތިރާފު އޭނާއާއި އެ ކުށުގައި ބައިވެރިވާ އެހެން ފަރާތްތަކާ ދެކޮޅަށް ބޭނުންކުރެވުން 56
82. އިޤްރާރަކީ ކާފީ ހެއްކެއް ކަމުގައި ނުބެލުން 56
83. އިޤްރާރުން ރުޖޫޢަވުން 56
84. އިޢުތިރާފުން ރުޖޫޢަވުން 57
އަށްވަނަ ބާބު
މާއްދީ ހެކި
85. މާއްދީ ހެކި ބަލައިގަތުން 57
86. ޑެމޮންސްޓްރޭޝަނުން ދައްކުވައިދިނުން 58
87. އޯޑިއޯ ނުވަތަ ވީޑިއޯ ބަޔާން 58
88. ފޮރެންސިކް ހެކި ހުށަހެޅުން 59
5

89. ބޭ ރު ޤަ އުމެ އްގަ އި ހޯ ރެންސިކް ހެކި 60
ދޭ ފޮ
60 .90
ރެންސިކް ހެކިން ނެގަނެވޭ މަޢުލޫމާތު ތަރުކު ރުމާ އި ރައްކާ ކު ރުން ....
ފޮ ދެ ދަފް
61 .91
ރެންސިކް ހެކި ޤަބޫ ކު ރުމު ގެ ޝަރުޠު ....
ފޮ ލު
ނުވަވަނަ ބާބު
ހެކިބަސް ނެގުން
61 .92
ހެކިބަސް މީހުން ކަނޑަ އެޅުން ....
ދޭ
61 .93
ހުވާ މަ ތީ ހެކިބަސް ނުން ....
ދި
62 .94
ތަރު މާނުން ....
ޖަ
63 .95
ހެކިބަސް މީހުންނާ ސުވާލުކު ރުމު ގެ އުސޫލުތައް ކަނޑަ އެޅުން ....
ދޭ
64 .96
ހެކިބަސް ނެގުމު ގެ މަރުޙަލާތައް ....
64 .97
އެގްޒެ މިންކު ރުމު ގެ މަރުޙަލާ ....
64 .98
ކް ރޮސް -އެގްޒެމިންކު ރުމު ގެ މަ ރުޙަލާ ....
65 .99
ރީ -އެގްޒެ މިންކު ރުމު ގެ މަރުޙަލާ ....
66 .100
ސުވާލުކު ރެވި ނެ ގޮ ތާއި ވާބު ވި ނެ ގޮ ތް ....
ދާ ޖަ ދެ ދާ
66 .101
ނުކު ޅެ ންތެރިކަމެއް ހުރި ރާތަކުން ހެކިބަސް ނުން ....
ދު ފަ ދި
67 .102
ހަނދާން ތާޒާ ކު ރުމަށް މަސައްކަ ތްކު ރުން ....
68 .103
އެގްޒެ މިންކު ރުމު ގަ އި ނުވަތަ ރީ -އެގްޒެމިންކު ރުމު ގަ އި ލީޑި ންގ ސުވާލުކު ރުން ....
69 .104
އެއްބާ ރުލުން ނު ހެކިންނާ ސުވާލުކު ރުން ....
ދޭ
70 .105
ރީ -އެގްޒެ މިންކު ރުމު ގަ އި ސުވާލުކު ރެވޭނެ އިރާ ....
ދާ
70 .106
ކް ރޮސް -އެގްޒެމިންކު ރުމު ގަ އި ސުވާލެއް ނުކު ރުމަށް ނުވަތަ ވާބެ އް ނު ނުމަށް އެންގުން ....
ޖަ ދި
71 .107
ކް ރޮސް -އެގްޒެމިންކު ރުމު ގަ އި ލީޑި ންގ ސުވާލުކު ރުން ....
108. ތަޙްޤީ ޤީ އި ރާއެއްގެ އޮ ސަރުން ބަ ޔާން ނުން 72
ދާ ފި ދި
73 .109
ހެކިބަސް ރާތުގެ ޢަ ލުވެރިކަމާމެ ސުވާލުއު އް ން ....
ދޭ ފަ ދު ދު ފެ ދު
110. ޟު 74
ތަޢާރު ވާ ބަ ޔާން ހުށަހެޅުން ....
75 .111
ހެކިބަސް މީހުން ކޯ ޓަށް ހާޒި ރުކު ރުން ....
ދޭ
75 .112
ހެކިބަސް ނުމަށް ހާޒި ރުވުމު ގެ އަމުރުކު ރުމަކާ ނުލައި ހެކިބަސް ނެގުން ....
ދި
6

ތިންވަނަ ބަ އި
ހެކި ވަޒަންކު ރުން
ހަވަނަ ބާބު
ދި
ގުޅުން ހުރުން
76 .113
ގުޅުންހުރި ހެކި ....
76 .114
ގުޅުން ނެތް ސަބަބެ އްކަމަށް ނުބެލުން ....
77 .115
ގުޅުންހުރި ހެކި ބަލައިގަ ތުން ....
އެގާ ރަވަނަ ބާބު
އިވުނު ކަމަށް ބުނާ ހެކި
77 .116
އިވުނު ކަމަށް ބުނާ ހެކި ....
77 .117
އިވުނު ކަމަށް ބުނާ ހެކީ ގެ ތެރެއިން ބަލައިގަނެވޭނެ ހެކި ....
80 .118
އިވުނު ކަމަށް ބުނާ ހެކި ބަލައިގަނެވޭނެ ޙާލަތްތައް ....
ބާ ރަ ނަ ބާބު
ވަ
ރައުޔުގެ އުސޫލު
81 .119
ރައުޔު ....
82 .120
ޚަބީ ރުން ނޫން މީހުން ޅުކު ރާ ރައުޔު ބަލައިގަ ތުން ....
ފާ
82 .121
ޚަބީ ރުންގެ ރައުޔު ކޯޓަށް ބަ އިގަތުން ....
ލަ
ތޭރަވަނަ ބާބު
އިޙްތިމާ ގެ އުސޫ
ލު ލު
84 .122
އިޙްތިމާ ގެ އުސޫ ....
ލު ލު
84 .123
އިޙްތިމާލުގެ އުސޫލުގަ އި ރިޢާޔަތްކު ރަން ހޭ ކަންކަން ....
ޖެ
7

ސާދަވަނަ ބާބު
ނާދިރުވުމުގެ އުސޫލު
124. ނާދިރުވުމުގެ އުސޫލު ބަލައިގަތުން 85
125. ނާދިރުވުމުގެ އުސޫލުގައި ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ ކަންކަން 85
ފަނަރަވަނަ ބާބު
އިތުބާރުގެ އުސޫލު
126. އިތުބާރުކުރެވޭ ނިސްބަތުގެ އުސޫލު 86
127. ކްރޮސް -އެގްޒެމިންކުރެވޭ ވަގުތު ނަފީކުރުމުގެ ގޮތުން ހުށަހެޅޭ ހެކި 86
128. ނުރަނގަޅު ނިޔަތް ސާބިތުކޮށްދޭ ހެކި 87
ސޯޅަވަނަ ބާބު
އިމްތިޔާޒު ލިބިގެންވާ މުޢާމަލާތްތައް
129. ދެމަފިރިންގެ ދެމެދުގައި ދެކެ ވޭ ވާހަކައަށް ލިބިދޭ އިމްތިޔާޒު 88
130. ދައުލަތުގެ އިދާރާއެއްގައި ހުރި މަ ޢުލޫމާތު 88
131. ރަސްމީ މުޢާމަލާތްތަކަށް ލިބިގެންވާ ރައްކާތެރިކަން 89
132. ކުށެއް ކުރި ކަމުގެ މަޢުލޫމާތު ހާމަކުރާ ފަރާތަށް ލިބިދޭ ރައްކާތެރިކަން 89
133. ވަކީލާއި މުވައްކިލާ ދެމެދު ބަދަލުކުރެވޭ މަޢުލޫމާތަށް ލިބިދޭ ރައްކާތެރިކަން 89
134. ޤާނޫނީ ވަކީލާއެކު ކުރެވޭ މުޢާމަލާތަށް ލިބިދޭ ރައްކާތެރިކަން 90
135. ނޫސްވެރިޔާގެ މަސްދަރު ހާމަކުރުމަށް މަޖުބޫރުނުކުރުން 91
ހަތަރުވަނަ ބައި
ސާބިތުކުރުމުގެ މިންގަނޑާއި ސާބިތުކުރުމުގެ ޒިންމާ
ސަތާރަވަނަ ބާބު
ސާބިތުކުރުމުގެ މިންގަނޑު
136. މަދަނީ މައްސަލަ 93
8

94 .137
ނާއީ މައްސަ ....
ޖި ލަ
138. މަ ނީ މައްސަލަތަކު ގެ އިތުރުން ނާއީ މަ އްސަލަތަކު ގަ އި މަ ނީ މިންގަނޑު ތަޠްބީ ޤުކު ރެވޭނެ ޙާލަތްތައް 94
ދަ ޖި ދަ
139. އިސް މް ނުގަ އި ޙައް އަ ޤި ޞާ ޞް ކަނޑަ އެޅި އިވާ ކުށްތައް ސާބި ތުކު ރުން 95
ލާ ދީ ދު ދި ފަ
97 .140
ހެކިބަސް މީހުންގެ ޢަ ....
ދޭ ދަދު
97 .141
އަންހެނުންނާއި ރިހެނުންގެ ހެކިބަސް ....
ފި
142. ޣައިރު މުސް މުންގެ ހެކިބަސް 97
ލި
97 .143
ހެކި ހުށަހެޅުމެ އް ނެތި ސާބި ތުވެގެންވާ ކަންކަން ....
އަށާރަވަނަ ބާބު
ސާބި ތުކޮށް ނުމު ގެ ޒިންމާ
ދި
100 .144
ޢާންމު އުސޫލު ....
101 .145
ޚާއް ޞަ އުސޫ ....
ލު
ސްވަނަ ބަ އި
ފަ
އެހެނިހެން ކަންކަން
ނަ ވާރަވަނަ ބާބު
ޢާންމު ކަންކަން
146. ޓްރައިބި އުނަ ތަކާ އި އު ތުގެ އި ރާތަކު ގެ މަ އްޗަްށ ޤާނޫނު ހިންގުން 102
ލް ދަ ލަ ދާ
102 .147
ގަ ވާއި ހެ ން ....
ދު ދު
148. ޤާ 103
އުވާލެވޭ ނޫނު
149. ޤާ ކު 103
ނޫނަށް ޢަމަލު ރަން ށުން
ފެ
103 .150
މާނަކު ރުން ....
9

`
ބިލު ނަންބަރު 13 /2022
ހެއްކާބެހޭ ބިލު
ފުރަތަމަ ބައި
ފެށުން
އެއްވަނަ ބާބު
ތަޢާރުފު
ތަޢާރުފާއި ނަން 1. (ހ) މިއީ، މަދަނީ މައްސަލަތަކާއި ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި ހެކިބަސް
ނެގުމާއި، ހެކި ހުށަހެޅުމާއި، ހެކި ބަލައިގަތުމާއި، ހެކި
ވަޒަންކުރުމުގައި ތަބާވާންޖެހޭ އުސޫލުތަކާއި، ކަމެއް ސާބިތުކުރުމަށް
ހެކި ބޭނުންވާ ނިސްބަތާއި އެނޫންވެސް ހެއްކާބެހޭ ޢާންމު
އުސޫލުތައް ކަނޑައެޅުމުގެ ޤާނޫނެވެ.
(ށ) މި ޤާނޫނަށް ކިޔާނީ، "ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނު" އެވެ.
ޤާނޫނުގެ ބޭނުން 2. މި ޤާނޫނުގެ ބޭނުމަކީ، އަންނަނިވި މަޤްޞަދުތައް ޙާޞިލުކުރުމެވެ.
(ހ) ޤާނޫނުއަސާސީގެ 42 ވަނަ މާއްދާއިން ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާ
އިންޞާފުން ޝަރީޢަތްކުރެވުމުގެ ޙައްޤު އެގޮތުގައި
ކަށަވަރުކޮށްދިނުމަށް ބޭނުންވާ އަސާސީ އެއް އުސޫލު ކަމުގައިވާ
10

ހެކީގެ އުސޫލު ތަފްޞީލުކޮށް ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށް،
ކަނޑައަޅައިދިނުން؛
(ށ) ހެކީގެ ބާވަތްތަކާއި، ހެކި ދަރަޖަކުރެވިގެންވާ ގޮތާއި، މައްސަލައާ
ގުޅުންހުރި މިންވަރަށް ބުރަވެ ހެކި ބައިކުރެވޭ ގޮތްތައް
ބަޔާންކުރުން؛
(ނ) ހެކި ހުށަހެޅުމާއި، ހެކި ބަލައިގަތުމާއި ، ހެކިބަސް ނެގުމާއި، ހެކި
ވަޒަންކުރުމުގެ މިންގަނޑުތައް ކަނޑައެޅުން ؛
(ރ) މަދަނީ މައްސަލަތަކުގައާއި ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި ކަމެއް
ސާބިތުކުރުމަށް ބޭނުންވާ ހެކީގެ ނިސްބަތް ކަނޑައެޅުން؛
(ބ) ހެކި ހުށަހެޅުމަކާ ނުލައި، ސާބިތުވެގެންވާ ކަންކަމުގެ ގޮތުގައި،
ކޯޓުން ބަލައިގަންނާނެ ކަންކަން ބަޔާންކުރުން؛
(ޅ) ހެކީގެ ގޮތުގައި ހުށަނޭޅޭނެ، އިމްތިޔާޒު ލިބިގެންވާ ކަންކަން
ބަޔާންކުރުން؛
(ކ) ދައުލަތުގެ އިދާރާތަކުން ހިންގާ ތަޙްޤީޤުތަކާއި އެފަދަ ތަންތަނުން
ބަލާ މައްސަލަތަކުގައި ކަމާ ގުޅުންހުރި ނިސްބަތަށް، މި ޤާނޫނުގެ
އުސޫލުތައް ހިނގާނެ ކަމަށް ކަނޑައެޅުން.
ރަދީފު 3. (ހ) މި ޤާނޫނު އެ މައްޗަށް ބިނާވެގެންވާ މައިގަނޑު މަފްހޫމުތައް، މި
ޤާނޫނުގެ ދެވަނަ ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ.
(ށ) މި ޤާނޫނުގައި ބޭނުންކޮށްފައިވާ ލަފްޒުތަކާއި ޢިބާރާތްތަކުގެ ތެރެއިން
ޚާއްޞަ މާނަކުރުމެއް ދީފައިވާ ލަފްޒުތަކާއި ޢިބާރާތްތަކުގެ ރަދީފު،
މި ޤާނޫނުގެ 151 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ.
ޤާނޫނު ހިނގާނެ ދާއިރާ 4. (ހ) މި ޤާނޫނުގައި ބަޔާންވެގެންވާ އުސޫލުތައް، އަންނަނިވި
11

މައްސަލަތަކުގެ މައްޗަށް ހިނގާނެއެވެ.
(1) ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެހައި ކޯޓުތަކުގައި ހިނގާ މަދަނީ އަދި
ޖިނާއީ މައްސަލަތައް؛
(2) ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެހައި ޓްރައިބިއުނަލްތަކުގައި ހިނގާ
މައްސަލަތައް.
(ށ) ދައުލަތުގެ އިދާރާއަކުން ހިންގާ ތަޙްޤީޤެއްގައި ނުވަތަ އެފަދަ
ތަނަކުން ބަލަމުންދާ މައްސަލައެއްގައި، ހެކިބަސް ނެގުމާއި، ހެކި
ހުށަހެޅުމާއި، ހެކި ބަލައިގަތުމާއި، ހެކި ވަޒަންކުރުމުގެ
މަސްއޫލިއްޔަތެއް އެ އިދާރާއާ ޙަވާލުވެފައިވާނަމަ، އެ
މަސްއޫލިއްޔަތާގުޅޭ ނިސްބަތަށް، މި ޤާނޫނުގައި ބަޔާންވެގެންވާ
އުސޫލުތައް އެ އިދާރާއަކުން ތަޙްޤީޤުކުރަމުންދާ ނުވަތަ ބަލަމުންދާ
މައްސަލައެއްގެ މައްޗަށް ހިނގާނެއެވެ. އޭގެ ތެރޭގައި، އަންނަނިވި
ބާވަތުގެ މައްސަލަތައް ހިމެނެއެވެ.
(1) ކަމެއް ތަޙްޤީޤުކޮށް ފިޔަވަ ޅުއެޅުމުގެ ބާރު ލިބިގެންވާ
ދައުލަތުގެ އިދާރާތަ ކުން ތަޙްޤީޤުކުރާ ނުވަތަ ފިޔަވަޅުއަޅާ
މައްސަލަތައް؛
(2) ދައުލަތުގެ އިދާރާއަކުން، އެ އިދާރާއެއްގެ ފެންވަރުގައި،
ކަމެއް ތަޙްޤީޤުކޮށް، އެ އިދާރާގައި ހިމެނޭ މީހެއްގެ މައްޗަށް
ތައުދީބީ ފިޔަވަޅުއެޅުމުގެ ބާރު އޮވެގެން ބަލާ މައްސަލަތައް.
(ނ) ހެކިބަސް ނެގުމާއި ހެކި ހުށަހެޅުމާއި ހެކި ބަލައިގަތުމާއި ހެކި
ވަޒަންކުރުމާ ގުޅޭގޮތުން މި ޤާނޫނުގައި ވަކި އުސޫލުތަކެއް
ކަނޑައަޅާފައި އެވަނީ އެކަންކަމާގުޅޭ ހަމަތައް ކަނޑައެޅުމުގެ
ބޭނުމުގައެވެ. އެކަންކަމާގުޅޭ ތަފްޞީލީ އިޖުރާއަތުތަކެއް ޖިނާއީ
އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ނުވަތަ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި
12

ކަނޑައަޅާފައިވާ ޙާލަތުގައި، މި ޤާނޫނުގައިވާ އުސޫލުތައް
ނެގެހެއްޓުމާއެކު ޢަމަލުކުރަންވާނީ، ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި
ނުވަތަ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި އެކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ
ޚާއްޞަ އިޖުރާއަތުތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެމަތިންނެވެ.
(ރ) މި ޤާނޫނުގެ 149 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ޤާނޫނުތައް
ފިޔަވައި، މި ޤާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފެށުމުގެ ކުރިން ޢަމަލުކުރަން
ފަށާފައިވާ ނުވަތަ މި ޤާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފެށުމުގެ ފަހުން
ޢަމަލުކުރަން ފަށާ އެހެން ޤާނޫނެއްގައި، މި ޤާނޫނުގައިވާ އުސޫލަކާ
ޚިލާފަށް ހެއްކާބެހޭ ވަކި ޚާއްޞަ އުސޫލެއް ކަނޑައެޅިގެން
ބަޔާންކޮށްފައިވާނަމަ، އެ ޤާނޫނެއްގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެ ޚާއްޞަ
އުސޫލު، މި ޤާނޫނުގައި ބަޔާންވެގެންވާ އުސޫލުގެ މައްޗަށް
ހިނގާނެއެވެ. އަދި، އެ ނިސްބަތަށް، މި ޤާނޫނުގެ ކަމާބެހޭ އުސޫލު
ހިފެހެއްޓިގެންވެއެވެ.
(ބ) ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގައި ނުވަތަ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
ކޮމިޓީއެއްގައި ބަލާ މައްސަލައެއްގައި، ހެކިބަސް ނެގުމާއި ހެކި
ހުށަހެޅުމާއި ހެކި ބަލައިގަތުމާއި ހެކި ވަޒަންކުރުމާ ގުޅޭގޮތުން އެ
މަޖިލީހުން ކަމާބެހޭ އުސޫލެއް ކަނޑައަޅާފައިވާނަމަ، މި ޤާނޫނުގެ
މައްޗަށް ހިނގާނީ އެ އުސޫލެކެވެ. އަދި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ
ކަންކަން ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ކަނޑައެޅުމަށް އެ މަޖިލީހަށް
ޤާނޫނުއަސާސީގެ 88 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ލިބިދޭ އިމްތިޔާޒަށް މި
ޤާނޫނުގެ ސަބަބުން ހުރަހެއްނާޅައެވެ.
ޤާނޫނު މާނަކުރުން 5. (ހ) މި ޤާނޫނުގައި ވަކި ބަހެއް ނުވަތަ ޢިބާރާތެއް ބޭނުންކޮށްފައިވާ ގޮތް،
މި ޤާނޫނުގެ ދެވަނަ ބާބުގައިއެވާ މަފްހޫމުތަކުގެ ރަދީފުގައި
13

ބަޔާންކޮށްދީފައިވާނަމަ، އެ ބަހަކަށް ނުވަތަ ޢިބާރާތަކަށް ދީފައި
އެވަނީ އެ ބާބުގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ މާނަކުރުމެވެ.
(ށ) މި ޤާނޫނުގައި ވަކި ބަހެއް ނުވަތަ ޢިބާރާތެއް ބޭނުންކޮށްފައިވާ ގޮތް،
މި ޤާނޫނުގެ 151 ވަނަ މާއްދާގައިއެވާ ރަދީފުގައި
ބަޔާންކޮށްދީފައިވާނަމަ، އެ ބަހަކަށް ނުވަތަ ޢިބާރާތަކަށް ދީފައި
އެވަނީ އެ ރަދީފުގައި ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ މާނަކުރުމެވެ.
(ނ) މި ޤާނޫނުގައި ބޭނުންކޮށްފައިވާ ބަހެއް ނުވަތަ ޢިބާރާތެއް މި
ޤާނޫނުގެ ދެވަނަ ބާބުގައިއެވާ މަފްހޫމުތަކުގެ ރަދީފުގައި ނުވަތަ މި
ޤާނޫނުގެ 151 ވަނަ މާއްދާގައިއެވާ ރަދީފުގައި މާނަކޮށްދީފައިނުވާ
ޙާލަތުގައި، އެ ބަހެއް ނުވަތަ ޢިބާރާތެއް، ޤާނޫނު ނަންބަރު
4/2011 (މާނަކުރުމުގެ ހަމަތައް ބަޔާންކުރުމުގެ ޤާނޫނު) ގައި
ބަޔާންކޮށްދީފައިވާނަމަ، އެ ބަހެއް ނުވަތަ ޢިބާރާތަކަށް ދީފައި އެވަނީ
އެ ޤާނޫނުގައި ބަޔާންވެގެންވާ މާނަކުރުމެވެ.
އިސްލާމީ ޝަރީޢާއަށް 6. (ހ) ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކޮށްފައިވާ އެހެން ޤާނޫނެއްގައި
ރިޢާޔަތްކުރެވޭނެ ޙާލަތްތަކާއި
ޚާއްޞަ އުސޫލުތަކެ އް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙާލަތެއްގައި މެނުވީ، މި
އިސްލާމްދީނުގެ އަސްލަށް
ޤާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފެށުމަށްފަހު، ހެކިބަސް ނެގުމާއި ހެކި
އިސްކަންދޭންޖެހޭ ޙާލަތްތައް
ހުށަހެޅުމާއި ހެކި ބަލައިގަތުމާއި ހެކި ވަޒަންކުރުމާ ގުޅޭގޮތުންނާއި،
ކަމެއް ސާބިތުކުރުމުގައި ބަލަންޖެހޭ މިންގަނޑުތަކާ ގުޅޭގޮތުންނާއި،
ސާބިތުކުރުމުގެ ޒިންމާއާ ގުޅޭގޮތުން ޢަމަލުކުރާނީ، މި ޤާނޫނުގައި
ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލުތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެމަތިންނެވެ. އަދި މި
ޤާނޫނުގައި ނުވަތަ އެހެން ޤާނޫނެއްގައި ހެއްކާގުޅޭ ވަކި އުސޫލެއް
ކަނޑައެޅިފައި ނެތް ކަންކަމުގައި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 142 ވަނަ
މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ފަދައިން، އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި
14

އެކަމެއް ކަނޑައެޅިފައިވާ ގޮތަށް ކޯޓުތަކުން ރިޢާޔަތްކުރުމަކަށް މި
ޤާނޫނު ހުރަހެއް ނާޅައެވެ.
(ށ) ދިމާވާ ވަކި ކަމެއްގައި ޢަމަލުކުރުމަށް މި ޤާނޫނުގައި
މައުޟޫޢީގޮތުން އުސޫލެއް ބަޔާންކޮށްފައި އޮތްނަމަވެސް، އެކަމުގައި
ޢަމަލުކުރުން ލާޒިމު ޚާއްޞަ އުސޫލެއް އިސްލާމްދީނުގެ އަސްލެއްގައި
ކަނޑައަޅާފައިވާނަމަ، އެ ޙާލަތުގައި ޢަމަލުކުރާނީ، އިސްލާމްދީނުގެ
އަސްލުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ޚާއްޞަ އުސޫލަށެވެ.
(ނ) މި މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޚާއްޞަ އުސޫލަށް
ޢަމަލުކުރި ނަމަވެސް، އެފަދަ ޚާއްޞަ އުސޫލެއްގެ ދާއިރާގެ ތެރޭގައި
ސާފުކޮށް ހިމެނިފައިވާކަމަށް ފެންނަން ނެތް ކޮންމެ ކަމެއްގައި
ޢަމަލުކުރާނީ، މި ޤާނޫނުގައި ބަޔާންވެގެންވާ އުސޫލަށެވެ.
ދެވަނަ ބާބު
މަފްހޫމުތަކުގެ ރަދީފު
މަފްހޫމުތަކުގެ އަސާސް 7. މި ޤާނޫނުގެ 8 ވަނަ މާއްދާއިން ފެށިގެން 36 ވަނަ މާއްދާގެ ނިޔަލަށް
ބަޔާންވެގެންވާ ލަފްޒުތަކާއި ޢިބާރާތްތަކަކީ، މި ޤާނޫނު އެ މައްޗަށް
ބިނާވެގެންވާ މައިގަނޑު މަފްހޫމުތަކެވެ. އެ މަފްހޫމުތައް އެ މާއްދާތަކުގައި
ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީ، މި ޤާނޫނުގެ އަސްލު އެގޮތުގައި ދެމެހެއްޓުމަށާއި މި
ޤާނޫނުގެ މަޤްޞަދު އެންމެ ފުޅާމިނުގައި ޙާޞިލުކުރުމަށް މަގުފަހިކުރުމުގެ
ބޭނުމުގައެވެ. މި ޤާނޫނުގެ ކޮންމެ މާއްދާއެއްވެސް ކިޔަންވާނީ، ނުވަތަ
މާނަކުރަންވާނީ، އެ މަފްހޫމުތަކަށް ހަނިކަމެއް ނާންނާނެ ގޮތުގެމަތިންނެވެ.
15

ހެކި 8. "ހެކި" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ވަކި ވާޤިޢާއެއް ވުޖޫދުގައި ވާކަން ނުވަތަ
ނުވާކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމުގެ ގޮތުން، މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހެކީގެ ގޮތުގައި
ބަލައިގަނެވޭ ޝަފަހީ ހެއްކާއި، ކިތާބީ ހެއްކާއި، މާއްދީ ހެއްކަށް ޖުމްލަކޮށް،
އަދި، އެއިން ކޮންމެ ބާވަތެއްގެ ހެއްކަކަށާއި، އެއިން ކޮންމެ ބާވަތެއްގެ
ދަށުން ހެކީގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަނެވޭ ވަކިވަކި ކަންކަމަށާއި އެއްޗެއްސަށް،
ވަކިވަކިންނެވެ.
ހެކިބަސް 9. "ހެކިބަސް" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ހެކިބަސް ދޭ މީހާ، ޝަރީޢަތުގެ
މަޖިލީހުގައި، ހުވާކޮށްގެންހުރެ، އަނގަބަހުން ނުވަތަ އިޝާރާތުން ދޭ
ބަޔާނަށެވެ.
ހެކިބަސް ދިނުން 10. "ހެކިބަސް ދިނުން" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ހެކިބަސް ދޭ މީހާއާ
ޝަރީޢަތުގައި ސުވާލުކުރެވޭ މަރުޙަލާތަކުގައި އެ ސުވާލުތަކަށް ދޭ ޖަވާބަށެވެ.
ނުވަތަ އެ ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބުދެވޭގޮތަށް ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ދޭ ބަޔާނަށެވެ.
ހެކިބަސް ނެގުން 11. "ހެކިބަސް ނެގުން" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ހެކިބަސް ދޭ މީހާއާ
ޝަރީޢަތުގައި ސުވާލުކުރެވޭ މަރުޙަލާތަކުގައި ސުވާލުކުރެވޭ ކުރުމަށެވެ. ނުވަތަ
އެގޮތުން ކުރެވޭ ސުވާލަށެވެ.
ހެކިބަސް ދޭ މީހާ 12. "ހެކިބަސް ދޭ މީހާ" ކަމަށް ބު ނެފައި އެވަނީ، ހެކިބަސް ދިނުމަށްޓަކައި ކޯޓަށް
ހާޒިރުވެހުރި މީހާއާއި، ޝަރީޢަތުގައި ހެކިބަސް ދޭ މީހާއާއި، ޝަރީޢަތުގައި
ހެކިބަސް ދީފައިވާ މީހާއާއި، ޝަރީޢަތުގައި ހެކިބަސް ދިނުމަށް ހާޒިރުވުމަށް
އެންގޭ މީހާ ހިމެނޭގޮތުންނެވެ.
16

ޚަބީރުގެ ރައުޔު 13. "ޚަބީރުގެ ރައުޔު" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ވަކި ވާޤިޢާއަކުން ނުވަތަ
ވާޤިޢާތަކަކުން ނުވަތަ ވަކި ހެއްކަކުން ނުވަތަ ހެކީގައި އެކުލެވިގެންވާ ވަކި
ކަމަކުން ރަމްޒުކޮށްދޭ ނުވަތަ ދޭހަކޮށްދޭ މާނަ ނުވަތަ ނަތީޖާ ނުވަތަ އެ އިން
ދޭހަކޮށްދޭ ކަމެއް ކޯޓަށް ބަޔާންކޮށްދިނުމަށްޓަކައި ކަމުގެ އެކަށީގެންވާ ޢިލްމު
ނުވަތަ ތަމްރީނު ނުވަތަ ތަޖުރިބާ ހުރި މީހަކު ކޯޓަށް ދޭ ރައުޔަށެވެ.
ނާދިރުވުން 14. "ނާދިރުވުން" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ކަމެއް ނުވުން ގާތްވުމުގެ
ނިސްބަތަށެވެ.
ނާދިރުވުމުގެ އުސޫލު 15. "ނާދިރުވުމުގެ އުސޫލު" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ވަކި މީހަކު ވަކި ކަމެއް
ކުރީ ދެ ޙާލަތެއްގައި ކަމުގައިވެފައި، އެ ދެ ޙާލަތުގެ އެއްގޮތްކަމުން ނުވަތަ
އެ ދެ ޙާލަތުގައި ހިމެނޭ ކަންކަމުގެ އެއްގޮތްކަމުން، އެ ދެ ޙާލަތަކީ
އިއްތިފާޤަކުން ހިނ ގައިދިޔަ ދެ ޙާލަތް ކަމަށް ޤަބޫލުކުރުމަކީ ނާދިރު ކަމެއް
ކަމަށް ބަލައިގަތުމުގެ އުސޫލަށެވެ.
ރައުޔު 16. "ރައުޔު" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ފެންނަންހުރި ކަމެއް ނުވަތަ އެއްޗެއް
ތިމާގެ ސިކުނޑިން ވަޒަންކުރުމުން ތިމާއަށް އެއިން ދޭހަވާ ދޭހަވުމަށެވެ. އަދި
ކުރިމަތީގައިވާ ވާޤިޢާއެއް ނުވަތަ ވާޤިޢާތަކެއް ތިމާއަށް ފެނުމުން ނުވަތަ
އަޑުއިވުމުން ނުވަތަ ތަޖުރިބާކުރެވުމުން، ތިމާއަށް އެއިން ލިބިގަނެވޭ ދޭހަވެސް
ހިމެނޭގޮތުންނެވެ.
ރީ -އެގްޒެމިންކުރުން 17. "ރީ-އެގްޒެމިންކުރުން" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، މައްސަލައެއްގައި ހެކިބަސް
ދޭ މީހާ ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކޮށް ނިމުމުން، އޭނާ ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅި
ފަރާތުން އޭނާއާ އަލުން ސުވާލުކުރުމަށެވެ. ނުވަތަ އެ މަރުޙަލާގައި އޭނާއާ
17

އެފަދައިން ކުރެވޭ ސުވާލުތަކަށެވެ.
ކާފީ ހެކި 18. "ކާފީ ހެކި" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ކަމެއް ސާބިތުކުރުމަށް ހެކި ބޭނުންވާ
މިންގަނޑަށް ފުދޭ ނިސްބަތަށް ލިބިފައިވާ ހެއްކަށެވެ. ނުވަތަ އެ މިންވަރަށް
ހެކި ލިބުމަށެވެ.
ކިތާބީ ހެކި 19. "ކިތާބީ ހެކި" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ޚުޞޫމާތެއް އުފެދިފައިވާ ވާޤިޢާއެއް
ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅޭ ލިޔުމަށެވެ.
ކްރޮސް -އެގްޒެމިންކުރުން 20. "ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރުން" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، މައްސަލައެއްގައި
ހެކިބަސް ދޭ މީހާއާ، ހެކިބަސް ދޭ މީހެއްގެ ގޮތުގައި އޭނާ ހުށަހެޅި ފަރާތުން
ސުވާލުކޮށް ނިމުމުން، އެ މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ އަނެއް ފަރާތުން ނުވަތަ
ފަރާތްތަކުން، އެ ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ދިން ހެކިބަހުގެ މައްޗަށް އޭނާއާ
ސުވާލުކުރުމަށެވެ. ނުވަތަ އެ މަރުޙަލާގައި އޭނާއާ އެފަދައިން ކުރެވޭ
ސުވާލުތަކަށެވެ.
އިޙްތިމާލު 21. "އިޙްތިމާލު" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ކަމެއް ވުން ގާތްވުމުގެ ނިސްބަތަށެވެ.
އިޙްތިމާލުގެ އުސޫލު 22. "އިޙްތިމާލުގެ އުސޫލު" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން، މާޒީވެ
ގޮސްފައިވާ ވަކި ޙާލަތެއްގައި ވަކި ގޮތަކަށް ޢަމަލުކޮށްފައިވުމުން، ނުވަތަ ވަކި
ވިސްނުމެއްގައި ވަކި ޢަމަލެއް ކޮށްފައިވުމުން، ހިނގަމުންދާ މައްސަލައާ
ގުޅުންހުރި ޙާލަތުގައިވެސް އޭނާ ޢަމަލުކުރީ މާޒީވެ ގޮސްފައިވާ ޙާލަތުގައި
އޭނާ ޢަމަލުކުރި ފަދައިން، ނުވަތަ މާޒީވެ ގޮސްފައިވާ ޙާލަތުގައިވެސް އޭނާ
ޢަމަލުކުރި ވިސްނުމުގައިކަން ބަޔާންކޮށްދިނުމުގެ އުސޫލަށެވެ.
18

އިޢުތިރާފު 23. "އިޢުތިރާފު" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ޖިނާއީ ކުށެއް ގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހާ
އޭނާއާމެދު ތުހުމަތުކުރެވޭ ކުށުގެ އެންމެހައި އުންސުރުތަކަށް، އެއްވެސް
މަޖުބޫރުކުރުވުމެއް ނެތި، ބުއްދި ސަލާމަތުންހުރެ، އަމިއްލަ އިޚްތިޔާރުގައި
އެއްބަސްވާ އެއްބަސްވުމަށެވެ.
އިވުނު ކަމަށް ބުނާ ހެކި 24. "އިވުނު ކަމަށް ބުނާ ހެކި" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ހެކިބަސް ދޭ މީހަކު،
އޭނާގެ ހިއްސަކުން އޭނާއަށް ކަނޑައެޅިގެން ފެނުނު ނުވަތަ އިވުނު ނުވަތަ
އިހްސާސްކުރެވުނު އެއްޗެއް ނުވަތަ ކަމެއް ބަޔާންކުރުމުގެ ބަދަލުގައި ، އެހެން
މީހަކަށް ވަކި އެއްޗެއް ނުވަތަ ކަމެއް ފެނުނު ކަމަށް ނުވަތަ އެހެން މީހަކަށް
ވަކި އެއްޗެއް އަޑުއިވުނު ކަމަށް ނުވަތަ އިހްސާސްކުރެވުނު ކަމަށް އެމީހަކު
ބުނާ ބުނުމެއް، ހެކިބަސް ދޭ މީހާއަށް އަޑުއިވުނު ކަމުގެ މައްޗަށް ދޭ
ހެކިބަހަށެވެ.
އިތުބާރުގެ އުސޫލު 25. "އިތުބާރުގެ އުސޫލު" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ހެކިބަސް ދޭ މީހާގެ މައްޗަށް
ނުވަތަ އޭނާ ދޭ ހެކިބަހުގެ މައްޗަށް ކޯޓަށް ބުރަވެ އިތުބާރުކުރެވިދާނެ
ނިސްބަތް ދައްކައިދިނުމުގެ ގޮތުން ހެކި ހުށަހެޅުމުގެ އުސޫލަށް، ނުވަތަ އެ
އިތުބާރު ނަފީކުރުމުގެ ގޮތުން ހުށަހަޅާ ހެކި ހުށަހެޅުމުގެ އުސޫލަށެވެ.
އިޤްރާރު 26. "އިޤްރާރު" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، އިޢުތިރާފަކަށް ނުވާގޮތަށް، ޚަޞްމަކު
ނުވަތަ ކުށުގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހަކު ވަކި ވާޤިޢާއެއް ވުޖޫދުގައިވާ ކަމަށް،
އަނގަބަހުން ނުވަތަ ލިޔުމުން ނުވަތަ ޢަމަލުން އެއްބަސްވާ އެއްބަސްވުމަށެވެ.
އެގްޒެމިންކުރުން 27. "އެގްޒެމިންކުރުން" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، މައްސަލައެއްގައި ހެކިބަސް ދޭ
މީހާއާ، ހެކިބަސް ދިނުމަށް އޭނާ ހުށަހެޅި ފަރާތުން ސުވާލުކުރުމަށެވެ. ނުވަތަ
19

އޭނާއާ އެފަދައިން ކުރެވޭ ސުވާލުތަކަށެވެ.
ވާޤިޢާ 28. "ވާޤިޢާ" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ޝަރީޢަތުގައި އޮތް މައްސަލައެއް
ސާބިތުވުމާއި ނުވުން އެ މައްޗަށް ބިނާވެގެންވާ ޙަޤީޤަތްތަކާއި އަސްލުތަކާއި
ނުކުތާތައް ހިމެނޭގޮތުން، އެ މައްސަލައެއްގައި ސާބިތުކޮށްދޭންޖެހޭ ކޮންމެ
''ފެ ' '
ޙަޤީޤަތަކަށް ނުވަތަ އަސްލަކަށް ނުވަތަ ކަމަކަށް އިޝާރާތްކޮށް، ކްޓް ގެ
މާނައިގައެވެ.
މާއްދީ ހެކި 29. "މާއްދީ ހެކި" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ވަކި ވާޤިޢާއެއް ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް
ޝަރީޢަތުން ބަލައި ވަޒަންކުރު މަށް ހުށަހެޅޭ މާއްދީ ކޮންމެ އެއްޗަކަށެވެ.
ފުރަތަމަ ދަރަޖައިގެ ހެކި 30. "ފުރަތަމަ ދަރަޖައިގެ ހެކި" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، އެ ހެއްކެއްގެ މައްޗަށް
ބިނާކޮށް، ވަކި ވާޤިޢާއެއް ވުޖޫދުގައި އޮތްކަން ސީދާގޮތުގައި ސާބިތުވާ
ހެއްކަށެވެ.
ދެވަނަ ދަރަޖައިގެ ހެކި 31. "ދެވަނަ ދަރަޖައިގެ ހެކި" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، އެ ހެއްކެއްގެ މައްޗަށް
ބިނާކޮށް، ވަކި ވާޤިޢާއެއް ވުޖޫދުގައި އޮތްކަން ސީދާގޮތުގައި ސާބިތުކޮށްނުދޭ،
އެހެންނަމަވެސް ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް އެހީތެރިވެދޭ ހެއްކަށެވެ.
ލީޑިންގ ސުވާލު 32. "ލީޑިންގ ސުވާލު" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ހެކިބަސް ނެގުމުގެ މަރުޙަލާގައި
ހެކިބަސް ދޭ މީހާއާ ސުވާލުކުރެވޭ ހިނދު، ކުރެވޭ ސުވާލަށް ހޯދުމަށް އެދޭ
ޖަވާބުވެސް އެ ސުވާލުން ދޭހަވެގެންދާ ގޮތަށް ކުރާ ނުވަތަ ތަރުތީބުކުރެވޭ
ސުވާލަށެވެ.
20

ގުޅުން ހުރުން 33. "ގުޅުން ހުރުން" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، މައްސަލައެއްގައި ސާބިތުކުރުމަށް
ބޭނުންވާ ވާޤިޢާއަކާއި، އެ ވާޤިޢާއެއް ސާބިތުކުރުމަށް ބޭނުންވާ ހެއްކާ ދެމެދު
އޮންނަ ޤާނޫނީ އަދި މާއްދީ ގުޅުމަށެވެ.
ސާބިތުކުރުމުގެ މިންގަނޑު 34. "ސާބިތުކުރުމުގެ މިންގަނޑު" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، މަދަނީ
މައްސަލައެއްގައި ދަޢުވާއެއް ސާބިތުވާނެ މިންގަނޑު ކަމުގައި، ނުވަތަ ޖިނާއީ
ކުށެއް ނުވަތަ އިސްލާމްދީނުގައި ޙައްދު އަދި ޤިޞާޞް ކަނޑައެޅިފައިވާ
ކުށެއް ސާބިތު ވާނެ މިންގަނޑު ކަމުގައި މި ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ
މިންގަނޑަށެވެ.
ސާބިތުކުރުމަށް އެހީވެދޭ ނިސްބަތް 35. "ސާބިތުކުރުމަށް އެހީވެދޭ ނިސްބަތް" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ވާޤިޢާއެއް
ވުޖޫދުގައިވާކަން ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި ގުޅުންހުރި ކަމަށް ފެންނަ ހެކި، އެ
ވާޤިޢާއެއް ސާބިތުކުރުމަށް ބޭނުންތެރިވާ ނުވަތަ އެހީތެރިވާ ނިސްބަތަށެވެ.
ޝަފަހީ ހެކި 36. "ޝަފަހީ ހެކި" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ޚުޞޫމާތެއް އުފެދިފައިވާ ވަކި
ވާޤިޢާއަކާ ގުޅޭގޮތުން ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހަށް ހާޒިރުވެހުރެ،
އެ މަޖިލީހުގައި އޭނާ އަނގަބަހުން ދޭ ހެކިބަހަށެވެ.
ދެވަނަ ބައި
ހެކި ހުށަހެޅުން
ތިންވަނަ ބާބު
ހެކީގެ ބާވަތްތައް
ވަސީލަތަށް ބުރަވެ ހެކި ބައިކުރެވޭ 37. ކޯޓަށް ހެކި ހުށަހެޅޭ ވަސީލަތްތަކަށް ބުރަވެ، މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހެކީގެ
ގޮތް
21

ގޮތުގައި ބަލައިގަނެވޭނީ، އަންނަނިވި ގޮތްތަކުގެ ތެރެއިން ގޮތަކަށް ހުށަހެޅޭ
ޝަފަހީ ހެއްކާއި، ކިތާބީ ހެއްކާއި، މާއްދީ ހެއްކެވެ.
(ހ) ޝަފަހީ ހެކީގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަނެވޭނީ، ހެކިބަސް ދޭ މީހާ
ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހަށް ހާޒިރުވެހުރެ، އޭނާ އަނގަބަހުން އެ
މަޖިލީހުގައި ދޭ ބަޔާނެވެ.
(ށ) ކިތާބީ ހެކީގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަނެވޭނީ، މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ
ފަރާތަކުން ހެކީގެ ގޮތުގައި ކޯޓަށް ހުށަހަޅާ، ވަކި ވާޤިޢާއެއް
ވުޖޫދުގައި އޮތްކަން ހެކިކޮށްދޭ ލިޔުމެވެ.
(ނ) މާއްދީ ހެކީގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަނެވޭނީ، އަންނަނިވި ބާވަތުގެ
އެއްޗެއްސެވެ.
(1) ކިތާބީ ހެއްކަށްވެސް، ނުވަތަ ޝަފަހީ ހެއްކަށްވެސް
ނުވާގޮތުން، ވަކި ވާޤިޢާއެއް ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ހެކީގެ
ގޮތުގައި ހުށަހަޅާ މާއްދީ އެއްޗެހި؛
(2) ފޮރެންސިކް ހެކި؛
(3) ވަކި މެޝިނަކުން ވަކިގޮތަކަށް ނެރެދޭ ނަތީޖާ ނުވަތަ ލޮގް؛
(4) އޯޑިއޯ، ވީޑިއޯ، ފޮޓޯއާއި އެފަދަ އެއްޗެހި ؛
(5) ސައިންޓިފިކް ދަލީލުތަކާއި ތަޙްލީލުތަކުގެ ނަތީޖާ؛
(6) ކޯޓުގައި ހަދާ ނުވަތަ ދައްކާ ޑެމޮންސްޓްރޭޝަންތަކާއި
އެކްސްޕެރިމަންޓްތަކާއި ގްރާފްތަކާއި ޗާޓުތައް؛ އަދި
(7) މެޝިން ބޭނުންކޮށްގެން ހަދާ ނުވަތަ ދައްކާ އެއްޗެހި.
ދަރަޖައަށް ބުރަވެ، ހެކި 38. ކޯޓަށް ބަލައިގަންނަ ހެކީގެ ތެރެއިން، ހެކީގެ ދަރަޖައަށް ބުރަވެ، ކޯޓުން
ބައިކު ރެ ވޭ ގޮތް
ވަޒަންކުރާނެ ހެކި ބެހިގެންވަނީ، އަންނަނިވި ދެ ބަޔަށެވެ.
(ހ) ފުރަތަމަ ދަރަޖައިގެ ހެކި؛
22

(ށ) ދެވަނަ ދަރަޖައިގެ ހެކި.
ފުރަތަމަ ދަރަޖައިގެ ހެކި 39. (ހ) ފުރަތަމަ ދަރަޖައިގެ ހެކީގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަނެވޭނީ، އެ ހެއްކެއްގެ
މައްޗަށް ބިނާކޮށް، ވަކި ވާޤިޢާއެއް ވުޖޫދުގައި އޮތްކަން
ސީދާގޮތުގައި ސާބިތުވާ ހެއްކެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ބޭނުމަށްޓަކައި، ފުރަތަމަ ދަރަޖައިގެ ހެކީގެ
ތެރޭގައި ހިމެނެނީ، އަންނަނިވި ބާވަތުގެ ހެއްކެވެ.
(1) ވަކި ވާޤިޢާއެއް ވުޖޫދުގައި އޮތްކަމަށް މަންޒަރު ދުށް ނުވަތަ
އަޑުއެހި މީހާ ދޭ ހެކިބަސް؛
(2) މައްސަލަ ރައްދުވާ ފަރާތުން ޝަރީޢަތުގައި ވާ އިޢުތިރާފު؛
(3) ފުރަތަމަ ދަރަޖައިގެ ކިތާބީ ހެކި.
ދެވަނަ ދަރަޖައިގެ ހެކި 40. (ހ) ދެވަނަ ދަރަޖައިގެ ހެކީގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަނެވޭނީ، އެ ހެއްކެއްގެ
މައްޗަށް ބިނާކޮށް، ވަކި ވާޤިޢާއެއް ވުޖޫދުގައި އޮތްކަން
ސީދާގޮތުގައި ސާބިތުކޮށްނުދޭ، އެހެންނަމަވެސް ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް
އެހީތެރިވެދޭ ހެއްކެވެ.
(ށ) ދެވަނަ ދަރަޖައިގެ ހެކީގެ ތެރޭގައި ހިމެނެނީ، ފުރަތަމަ ދަރަޖައިގެ
ހެއްކަށް ނުވާގޮތަށް ހުށަހެޅޭ، އަދި މި ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ
ޙާލަތްތަކުގައި ބަލައިގަނެވޭ ކޮންމެ ހެއްކެކެވެ.
ގުޅުމަށް ބުރަވެ، ހެކި ބައިކުރެވޭ 41. (ހ) ކޯޓަށް ބަލައިގަންނަ ހެކީގެ ތެރެއިން، ހެކި ވަޒަންކުރުމުގެ އުސޫލަށް
ގޮތް
ބިނާކޮށް، ކޯޓުން ވަޒަންކުރާ ހެކި ބެހިގެންވަނީ އަންނަނިވި ދެ
ބަޔަށެވެ.
(1) މާއްދީގޮތުން ގުޅުން ހުރުން؛
23

(2) ޤާނޫނީގޮތުން ގުޅުން ހުރުން.
(ށ) މާއްދީގޮތުން ގުޅުންހުރި ހެކި ކަމުގައި ބެލެވޭނީ، އެ ހެއްކެއް
ބަލައިގަތުމުން، ވަކި ވާޤިޢާއެއް ވުޖޫދުގައި އޮތްކަން ސީދާގޮތުގައި
ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ބާރު ލިއްބައިދޭ ހެއްކާއި، އެ ހެއްކެއް
ބަލައިގަތުމުން، ވަކި ވާޤިޢާއެއް ވުޖޫދުގައި އޮތްކަން ސާބިތުކުރުމަށް
އެހީތެރިވެދޭ ހެއްކެވެ.
(ނ) ޤާނޫނީގޮތުން ގުޅުންހުރި ހެކި ކަމުގައި ބެލެވޭނީ، އަންނަނިވި
ސަބަބުތަކުގެ ތެރެއިން ސަބަބަކަށްޓަކައި ، އެ ހެއްކެއް ބަލައިގަތުމަށް
ޤާނޫނުއަސާސީން ނުވަތަ މި ޤާނޫނުން ނުވަތަ އެނޫންވެސް
ޤާނޫނަކުން މަނާނުކުރާ ހެއްކެވެ.
(1) ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ހޯދާފައިވާ ހެއްކަށްވުން؛
(2) މީހަކަށް މަޖުބޫރުކޮށްގެން ހޯދާފައިވާ ބަޔާނަކަށްވުން؛
(3) މި ޤާނޫނުގައި ހިމެނޭ ވަކި އުސޫލެއް މި ޤާނޫނުގައި އެހެން
އޮތުމުގެ ސަބަބުން ވަޒަންކުރެވެން ނެތް ހެއްކަށްވުން.
ހަތަރު ވަނަ ބާބު
ޝަފަހީ ހެކި
ޝަފަހީ ހެކި ހުށަހެޅުން 42. (ހ) ލިޔުމަކުން ސާބިތުވާން އޮތް ވާޤިޢާއެއް ފިޔަވައި، އެހެން ވާޤިޢާއެއް
ސާބިތުކުރުމަށް ޝަފަހީ ހެކި ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.
(ށ) ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ދޭ ޝަފަހީ ހެކި
ވާންވާނީ، ހެކިބަސް ދެވޭ ކަމެއް، އޭނާއަށް އަމިއްލައަށް
ތަޖުރިބާކުރެވިފައިވާ ގޮތް ބަޔާންކުރުމުގެ ގޮތުން ޞަރީޙަ
ޢިބާރާތުން، ތެދުބަހުން ދޭ ހެކިބަހަށެވެ.
24

(ނ) މި މާއްދާގެ (ށ) ގެ ބޭނުމަށްޓަކައި، ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތަށް
އަމިއްލައަށް ކަމެއް ތަޖުރިބާކުރެވިފައިވުން ކަމަށް ބެލެވޭނީ، ވަކި
އެއްޗެއް ނުވަތަ ކަމެއް އޭނާއަށް ކަނޑައެޅިގެން ފެނުމަށް ނުވަތަ
އިވުމަށް ނުވަތަ އެނޫންވެސް ގޮތަކަށް އޭނާގެ ހިއްސަކުން
ކަނޑައެޅިގެން އިހްސާސްކުރެވިފައިވުމަށެވެ.
(ރ) މި މާއްދާގެ (ށ) އަދި (ނ) ގެ ބޭނުމަށްޓަކައި، ހެކިބަސް ދޭ
މީހާއަށް އަމިއްލައަށް ތަޖުރިބާކުރެވިފައިވާ އެއްޗެއް ނުވަތަ ކަމެއް
ބަޔާންކުރުމުގެ ގޮތުން ދޭ ހެކިބަހަކީ، އަންނަނިވި ފަދައިން ދޭ
ހެކިބަހެވެ.
(1) ހެކިބަހަކީ، ފެނުނު ކަމެއް ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ދޭ
ހެކިބަހެއްނަމަ، އެ ހެކިބަހެއް ވާންވާނީ، އެމީހެއްގެ ލޮލަށް
ފެނުނު ކަމެއް ތެދުބަހުން ބަޔާންކޮށްދޭ ހެކިބަހަށެވެ.
(2) ހެކިބަހަކީ، އަޑުއިވުނު ކަމެއް ނުވަތަ އެއްޗެއް
ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް ދޭ ހެކިބަހެއްނަމަ، އެ ހެކިބަހެއް
ވާންވާނީ، އެމީހަކަށް ސީދާ އަޑުއިވުނު ކަމެއް ނުވަތަ
އެއްޗެއް ތެދުބަހުން ބަޔާންކޮށްދޭ ހެކިބަހަށެވެ.
(3) މި އަކުރުގެ (1) ވަނަ ނަންބަރާއި (2) ވަނަ
ނަންބަރުގައިވާ ޙާލަތްތަކުގެ އިތުރުން، ހެކިބަސް ދޭ ކަމަކީ،
ހިއްސަކުން ނުވަތަ އެނޫންވެސް ގޮތަކުން އިހްސާސްކުރެވޭ
ޒާތުގެ ކަމެއްނަމަ، އެ ހެކިބަހެއް ވާންވާނީ، އެމީހަކަށް
އިހްސާސްކުރެވުނު ކަމެއް ތެދުބަހުން ބަޔާންކޮށްދޭ
ހެކިބަހަށެވެ.
(ބ) ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތުން ދޭ ހެކިބަހަކީ، ވަކި ކަމަކާ ގުޅޭގޮތުން އޭނާ
ހާމަކުރާ ރައުޔު ކަމަށްވާނަމަ، ނުވަތަ އޭނާ ދެކޭގޮތް ބިނާވެފައިވާ
25

ސަބަބުތައް ކަމަށްވާނަމަ، އެ ހެކިބަހެއް ވާންވާނީ، އެކަމެއްގެ
ސަބަބުތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް އޭނާ ދެކޭގޮތް ނުވަތަ އެ ސަބަބުތައް
ތެދުބަހުން ބަޔާންކޮށްދޭ ހެކިބަހަށެވެ.
(ޅ) ވަކި ކަމަކާ ގުޅޭގޮތުން ޚަބީރެއްގެ ރަ އުޔާއި، އެ ރައުޔު
ބިނާކޮށްފައިވާ ސަބަބުތައް ބަޔާންކޮށް، ޢާންމުކޮށް ލިބޭ ގޮތަށް
ލިޔެފައިވާ ލިޔުން ސާބިތުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި، އަންނަނިވި
ޙާލަތްތަކުގައި އެ ލިޔުމެއް ކޯޓަށް ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.
(1) އެ ލިޔުން ލިޔުނު މީހާ މަރުވެފައިވާނަމަ؛
(2) އެ ލިޔުން ލިޔުނު މީހާ ހޯދައި ނުފެނިފައިވާނަމަ؛
(3) އެ ލިޔުން ލިޔުނު މީހާ ހެކިބަސް ދިނުމަށް
ނުކުޅެދިފައިވާނަމަ؛
(4) އެ ލިޔުން ލިޔުނު މީހާ ހެކިބަސް ދިނުމަށްޓަކައި ކޯޓަށް
ހާޒިރުކުރެވެން އޮތީ އެކަށީގެންވާ ވަރަށްވުރެ ދިގު މުއްދަތެއް
ހޭދަވެގެން ކަމުގައި ޝަރީޢަތަށް ޤަބޫލުކުރެވޭނަމަ؛
(5) އެ ލިޔުން ލިޔުނު މީހާ ހެކިބަސް ދިނުމަށްޓަކައި ކޯޓަށް
ހާޒިރުކުރެވެން އޮތީ އެކަށީގެންވާ ވަރަށްވުރެ ބޮޑު ޚަރަދެއް
ކޮށްގެން ކަމުގައި ޝަރީޢަތަށް ޤަބޫލުކުރެވޭނަމަ.
ޝަފަހީ ހެއްކާ ގުޅޭގޮތުން މާއްދީ 43. މާއްދީ އެއްވެސް އެއްޗެއް ވުޖޫދުގައިވާ ކަމަށް ނުވަތަ އެ އެއްޗެއް އޮތް
ހެއްކެއް ހުށަހެޅުން
ޙާލަތާ ގުޅޭގޮތުން ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ހެކިބަސް ދޭ
ޙާލަތްތަކުގައި، އެ ހެކިބަހުގައި ބަޔާންކުރާ މާއްދީ އެއްވެސް އެއްޗެއް ކޯޓުން
ބަލަން ބޭނުންވެއްޖެ ހިނދެއްގައި، އެ އެއްޗެއް ކޯޓަށް ހުށަހެޅުމަށް
އެންގިދާނެއެވެ.
26

ޝަފަހީ ހެކި ހުށަހެޅުމުގެ 44. ޝަފަހީ ހެކި ހުށަހެޅުމުގެ މަރުޙަލާގައިވެސް، މައްސަލައިގައި ސާބިތުކުރަން
މަރުޙަލާގައި ކިތާބީ ހެކި
ބޭނުންވާ ވާޤިޢާއަކާ ގުޅުންހުރި ލިޔުން، އެ މައްސަލަ ސާބިތުކުރަން ބޭނުންވާ
ހުށަހެޅުން
ކިތާބީ ހެކީގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.
ފަސް ވަނަ ބާބު
ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތްތައް
ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތަށް ސީދާ 45. ވަކި ވާޤިޢާއެއް ސާބިތުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތަކަށް ހެކިބަސް
ކަމެއް އެނގިފައި އޮވެގެން މެނުވީ
ދެވޭނީ، އޭނާ އަމިއްލައަށް އެކަމެއް ތަޖުރިބާކުރެވިފައިވާ ކަމަށް ބެލުމަށް ކާފީ
އެކަމުގައި ހެކިބަސް ނުދިނުން
ހެކި ހުށަހަޅާފައިވާނަމައެވެ.
ހެކިބަސް ދިނުމުގެ ޤާބިލުކަން 46. (ހ) މި ޤާނޫނުގައި އެހެންގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާހާ ހިނދަކު،
ހުރި ފަރާތްތައް
ހެކިބަސް ދިނުމުގެ ޤާބިލުކަން ހުރި ކޮންމެ ފަރާތަކަށް، ވަކި
ވާޤިޢާއެއް ވުޖޫދުގައިވާކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމުގެ ގޮތުން ހެކިބަސް
ދެވިދާނެއެވެ.
(ށ) އަންނަނިވި ޝަރުޠުތައް ފުރިހަމަވާ މީހަކީ، ވަކި ވާޤިޢާއެއް
ވުޖޫދުގައިވާކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމުގެ ގޮތުން ހެކިބަސް ދިނުމަށް
ޤާބިލު މީހަކު ކަމުގައި ބެލެވޭނެއެވެ.
(1) މި ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ
ޝަރުޠުތައް ފުރިހަމަވާ މީހަކު ކަމުގައިވުން؛ އަދި
(2) ހެކިބަސް ދޭންވާނީ ތެދު ޙަޤީޤަތަށްކަން ދެނެގަތުމުގެ
ޤާބިލުކަން ހުރި މީހަކު ކަމުގައިވުން؛ އަދި
(3) ކުރެވޭ ސުވާލު ވިސްނައިގަތުމަށް ނުވަތަ ދެނެގަތުމަށް
ނުވަތަ އެއަށް ދޭނެ ޖަވާބެއް ބަޔާންކޮށްދިނުމުގެ
27

ކުޅެދުންތެރިކަން ހުރި މީހަކު ކަމުގައިވުން.
ހެކިބަސް ދޭ މީހާގެ ކިބައިގައި 47. (ހ) ހެކިބަސް ދޭ މީހާގެ ކިބައިގައި އަންނަނިވި ޝަރުޠުތައް
ހުންނަންޖެހޭ ޝަރުޠުތައް
ފުރިހަމަވާންވާނެއެވެ.
(1) ޢުމުރުން 15)ފަނަރަ(އަހަރު ފުރިފައިވާ ފަރާތެއް
ކަމުގައިވުން؛
(2) ބުއްދި ސަލާމަތުންހުރި މީހަކު ކަމުގައިވުން؛
(3) ހެކިބަސް ދިނުމުގެ ޢަދުލުވެރިކަން ފުރިހަމަވާ މީހަކު
ކަމުގައިވުން؛
(4) މި ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކުރާ ޙާލަތްތަކުގައި، މި ޤާނޫނުގައިވާ
ގޮތުގެމަތިން ހެކިބަސް ދިނުމަށް ކޯޓުން ލާޒިމުކުރާ ކުރުން
ފިޔަވައި، އިތުރު އެއްވެސް އެހެން މަޖުބޫރުކުރުވުމެއް ނެތި،
އަމިއްލަ އިޚްތިޔާރުގައި ހެކިބަސް ދޭ މީހަކު ކަމުގައިވުން.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ ޝަރުޠުތަކުގެ އިތުރުން،
ހެކިބަސް ދޭ މީހާއަކީ މުސްލިމަކު ކަމުގައި ވާންޖެހޭނެ ކަމަށް
އިސްލާމްދީނުގެ އަސްލެއްގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަންކަމުގައި،
ހެކިބަސް ދޭ މީހާއަކީ މުސްލިމަކު ކަމުގައިވާންޖެހޭނެއެވެ.
ހެކިބަސް ދިނުމުގެ ޢަދުލުވެރިކަން 48. (ހ) ކޯޓުން އެނޫން ގޮތަކަށް ކަނޑަނާޅާހާ ހިނދަކު، މި މާއްދާގެ (ށ)
ހުރުން
ގައި ބަޔާންކުރާ ފަރާތްތައް ފިޔަވައި، އެނޫން ފަރާތްތަކަކީ،
ހެކިބަސް ދިނުމުގެ ޢަދުލުވެރިކަން ފުރިހަމަވާ ފަރާތްތަކެއް ކަމުގައި
ބަލަންވާނެއެވެ.
(ށ) ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތުގެ ތެދުވެރިކަމާއި އިންޞާފުވެރިކަމާމެދު ސުވާލު
އުފެދޭ ފަރާތްތަކަކީ، ހެކިބަސް ދިނުމުގެ ޢަދުލުވެރިކަން ގެއްލިފައިވާ
28

ފަރާތްތަކެއް ކަމުގައި ބެލޭނެއެވެ.
(ނ) މި މާއްދާގެ (ށ) ގެ ބޭނުމަށްޓަކައި، އަންނަނިވި ކުށްތަކުގެ
ތެރެއިން ކުށެއް ސާބިތުވެ ޙުކުމް ތަންފީޛުކުރަމުންދާ ފަރާތަކީ،
އެފަރާތެއްގެ ތެދުވެރިކަމާއި އިންޞާފުވެރިކަމާމެދު ސުވާލު
އުފެދިފައިވާ ފަރާތެއް ކަމުގައި ބެލޭނެއެވެ.
(1) ޤަޛްފުގެ ކުށް ؛
(2) ދޮގުހެކި ދިނުމުގެ ކުށް؛
(3) ވައްކަން، ޓެކުން، ޚިޔާނާތް އަދި ފޭރުމުގެ ކުށްތައް؛
(4) އޮޅުވާލުމާއި މަކަރާއި ޙީލަތް ހެދުމުގެ ކުށްތައް؛
(5) ކޮރަޕްޝަންގެ ކުށްތައް؛
(6) އެނޫންވެސް އޮޅުވާލުމުގެ ޢަމަލުތަކުގެ މައްޗަށް އެކުލެވޭ
ކުށްތައް.
ހެކިބަސް ދިނުމުގެ ޢަދުލުވެރިކަން 49. (ހ) މި ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ)3(ވަނަ ނަންބަރު
ފުރިހަމަނުވާ ފަރާތުގެ ހެކިބަސް
އެހެން އޮތްނަމަވެސް، ވަކި ވާޤިޢާއަކާ ގުޅޭގޮތުން ކާފީ ހެއްކަކަށްވާ
މިންވަރަށް ހެކިބަސް ދޭނެ އެހެން ފަރާތެއް ނެތް ޙާލަތެއްގައި،
ހެކިބަސް ދިނުމުގެ ޢަދުލުވެރިކަން ފުރިހަމަނުވާ ފަރާތެއްގެ ހެކިބަސް
ބަލައިގަތުމަކަށް މި ޤާނޫނު ހުރަހެއް ނާޅައެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ އުސޫލު، މި ޤާނޫނުގެ 48 ވަނަ
މާއްދާގެ (ނ) ގެ)1(ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކުރާ ކުށެއް
ސާބިތުވެފައިވާ ފަރާތަކާ ގުޅޭގޮތަކުން ނުހިނގާނެއެވެ.
(ނ) މި މާއްދާގެ ދަށުން ހެކިބަސް ދިނުމުގެ ޢަދުލުވެރިކަން ފުރިހަމަނުވާ
ފަރާތެއްގެ ހެކިބަސް ކޯޓުން ބަލައިގަންނަންވާނީ، މި ޤާނޫނުގެ 46
ވަނަ މާއްދާއާއި 47 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ފުރިހަމަވާންޖެހޭ އެހެން
29

ޝަރުޠުތައް އެފަރާތުގެ ކިބައިގައި ފުރިހަމަވާނަމައެވެ.
(ރ) މި މާއްދާގެ ދަށުން ނަގާ ހެކިބަހަކީ، މި ޤާނޫނުގެ 39 ވަނަ
މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ފުރަތަމަ ދަރަޖައިގެ ހެކީގެ ގޮތުގައި
ބަލައިގަނެވޭނެ ހެކިބަހެއް ނޫނެވެ.
ކުޑަކުދިންގެ ހެކިބަސް 50. (ހ) މި ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ)1(ވަނަ ނަންބަރު
އެހެން އޮތްނަމަވެސް، ވަކި ވާޤިޢާއަކާ ގުޅޭގޮތުން ކާފީ ހެއްކަކަށްވާ
މިންވަރަށް ހެކިބަސް ދޭނެ އެހެން ފަރާތެއް ނެތް ޙާލަތެއްގައި،
ޢުމުރުން 15 (ފަނަރަ) އަހަރު ފުރިފައިނުވާ ކުޑަކުއްޖެއްގެ ހެކިބަސް
ބަލައިގަތުމަކަށް މި ޤާނޫނު ހުރަހެއް ނާޅައެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ކުޑަކުއްޖެއްގެ ހެކިބަސް ކޯޓުން
ނަގަންވާނީ، މި ޤާނޫނުގެ 46 ވަނަ މާއްދާއާއި 47 ވަނަ މާއްދާގެ
ދަށުން ފުރިހަމަވާންޖެހޭ އެހެން ޝަރުޠުތައް އެ ކުއްޖާގެ ކިބައިގައި
ފުރިހަމަވާނަމައެވެ.
(ނ) މި މާއްދާގެ ދަށުން ކުޑަކުއްޖެއްގެ ހެކިބަސް ނެގުމުގައި، މި
ޤާނޫނުގެ 94 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތުން
ކުރަންޖެހޭ ހުވާކުރުން ކުޑަކުއްޖާގެ މައްޗަށް ލާޒިމުކޮށްގެން
ނުވާނެއެވެ.
(ރ) މި މާއްދާގެ ދަށުން ނަގާ ހެކިބަހަކީ، މި ޤާނޫނުގެ 39 ވަނަ
މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ފުރަތަމަ ދަރަޖައިގެ ހެކީގެ ގޮތުގައި
ބަލައިގަނެ ވޭނެ ހެކިބަހެއް ނޫނެވެ.
(ބ) މި ޤާނޫނުގެ 47 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ)1(ވަނަ ނަންބަރާއި،
މި މާއްދާގެ (ށ) އެހެން އޮތްނަމަވެސް، އެ މާއްދާތަކުގައި
ބަޔާންކުރާ ޝަރުޠުތައް ފުރިހަމަނުވާ ޙާލަތުގައި ނެގޭ ކުޑަކުދިންގެ
30

ހެކިބަސް ކޯޓަށް ބަލައިގަނެވޭނެ ކަމުގައި ވަކި ޤާނޫނެއްގައި
ބަޔާންކޮށްފައިވާނަމަ، އެ ޤާނޫނެއްގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ
ޙާލަތްތަކުގައި، ޢުމުރުން 15 (ފަނަރަ) އަހަރުން ދަށުގެ
ކުޑަކުދިންގެ ހެކިބަސް ބަލައިގަތުމަކަށް މި ޤާނޫނު ހުރަހެއްނާޅައެވެ.
ހެކިބަސް ނަގައިގެންނުވާނެ 51. މި ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިގެން އެހެންގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާހާ ހިނދަކު،
ޙާލަތްތައް
ހެކިބަސް ދޭ މީހާއަކީ މައްސަލައިގެ ޚަޞްމަކާ ފުށުއަރާ މަޞްލަޙަތެއް އޮތް
ނުވަތަ މައްސަލައިގެ ޚަޞްމަކާ ޢަދާވާތްތެރިކަމެއް އޮތް މީހަކު
ކަމުގައިވާނަމަ، އެ މައްސަލައެއްގައި އެމީހެއްގެ ހެކިބަސް
ނަގައިގެންނުވާނެއެވެ.
ހެކިބަސް ދިނުން ލާޒިމުކުރުން 52. މި ޤާނޫނުގައި އެހެންގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާހާ ހިނދަކު، ހެކިބަސް
ދިނުމުގެ ޤާބިލުކަން ހުރި ކޮންމެ މީހަކީ، ހެކިބަސް ދިނުމަށް ކޯޓަށް
ލާޒިމުކުރެވިދާނެ މީހެކެވެ.
ހެކިބަސް ދިނުން ލާޒިމު ނުކުރެވޭނެ 53. (ހ) މި ޤާނޫނުގެ 52 ވަނަ މާއްދާ އެހެން އޮތްނަމަވެސް، ހެކިބަސް ދޭ
މީހުން
މީހަކާ ގުޅޭގޮތުން އަންނަނިވި ޙާލަތްތަކުގެ ތެރެއިން ޙާލަތެއް
ވުޖޫދުގައިވާ ކަމަށް ޝަރީޢަތަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ޙާލަތުގައި، ހެކިބަސް
ދިނުމަށް އެމީހަކަށް ލާޒިމުކޮށްގެންނުވާނެއެވެ.
(1) ވަކި ވާޤިޢާއަކާ ގުޅޭގޮތުން އެހާތަނަށް ކާފީ ހެކި
ލިބިފައިވުން؛
(2) ވަކި ވާޤިޢާއަކާ ގުޅޭގޮތުން ކާފީ ހެއްކަށްވާ މިންވަރަށް
ހެކިބަސް ދޭނެ އެހެން މީހުން ތިބުން؛
(3) ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައެއްގައި ފަނޑިޔާރުކަން
31

ކުރާ މީހަކު އެ މައްސަލައާ ގުޅޭގޮތުން ހެކިބަސް
ދޭންޖެހުން؛
(4) މި މާއްދާގެ)ނ(ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙާލަތުގައި
ފިޔަވައި، ޖިނާއީ މައްސަލައެއްގައި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތެއް، އެ
މައްސަލައިގައި ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ ހެއްކަކަށް ވާންޖެހުން؛
(5) ޖިނާއީ ދަޢުވާއެއް ކުރަނީ އެކަކަށްވުރެ ގިނަ މީހުންގެ
މައްޗަށް، އެއް ދަޢުވާއެއްގެ ގޮތުގައި، އެ އެންމެންގެ
މައްޗަށް އެކުގައި ކަމުގައިވާނަމަ، އެމީހުންގެ ތެރެއިން
މީހަކަށް އެމީހުންގެ ތެރެއިން އެހެން މީހެއްގެ މައްޗަށް
ހެކިބަސް ދޭންޖެހުން؛
(6) ޑިޕްލޮމެޓިކް އިމްތިޔާޒު ލިބިގެންވާ ފަރާތްތަކާއި، ހެކިބަސް
ދިނުމަށް ލާޒިމުކުރުމުން ޤާނޫނަކުން އިމްތިޔާޒު ލިބިގެންވާ
ފަރާތްތައް.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ)5(ވަނަ ނަންބަރު އެހެން
އޮތްކަމުގައިވީނަމަވެސް، ޖިނާއީ ދަޢުވާއެއް އެކަކަށްވުރެ ގިނަ
މީހުންގެ މައްޗަށް ކުރަނީ ވަކިވަކި ދަޢުވާތަކެއްގެ ގޮތުގައި
ކަމުގައިވާނަމަ، އެމީހުންގެ ތެރެއިން މީހަކަށް، އެމީހުންގެ ތެރެއިން
އެހެން މީހެއްގެ މައްޗަށް، އެއްކޮޅަށް ނުވަތަ ދެކޮޅަށްވެސް،
ހެކިބަސް ދެވިދާނެއެވެ.
(ނ) ޖިނާއީ މައްސަލައެއްގައި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން
ހެކިބަސް ދޭ މީހެއްގެ ގޮތުގައި ހާޒިރުކުރަން މި ޤާނޫނު ހުއްދަކުރާ
ޙާލަތްތަކުގައި، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ދަޢުވާލިބޭ
ފަރާތަށް ހެކިބަސް ދެވިދާނެއެވެ.
32

ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި ހެކިބަސް 54. (ހ) ޖިނާއީ މައްސަލައެއްގައި ހެކިބަސް ދޭ މީހާއަކީ، ކުށުގެ ދަޢުވާލިބޭ
ދިނުމަށް ޢުޛުރުވެރިވުން
މީހާއާ އަންނަނިވި ބާވަތުގެ ގުޅުމެއް އޮތް މީހަކު ކަމުގައިވާނަމަ،
އޭނާގެ މައްޗަށް ދަޢުވާކުރެވޭ ކުށާ ގުޅުންހުރި ހެކިބަސް ދިނުމަށް،
ނުވަތަ ކުށުގެ ދަޢުވާލިބޭ މީހާއާއި އޭނާއާ ދެމެދު ހިނގާފައިވާ
މުއާޞަލާތެއްގެ މަޢުލޫމާތެއް ދިނުމަށް، އެ ދަޢުވާއާ ގުޅިގެން
ހެކިބަސް ދޭ މީހެއްގެ ގޮތުގައި ހާޒިރުވެ ހެކިބަސް ދިނުމަށް އޭނާއަށް
ޢުޛުރުވެރިވެވިދާނެއެވެ.
(1) އަނބިމީހާ ނުވަތަ ފިރިމީހާ؛
(2) މައިންބަފައިން ނުވަތަ ބެލެނިވެރިޔާ؛
(3) ދަރިއެއް.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ ފަރާތެއް ހެކިބަސް ދިނުމަށް
އަންގާ ވަގުތު، އޭނާއަށް އެ ޙައްޤު އޮތްކަން
އެނގިފައިނުވިނަމަވެސް، އޭނާއަށް އެ ޙައްޤު އޮތްކަން އެނގުމާއެކު،
ހެކިބަސް ދިނުމުން އޭނާއަށް ޢުޛުރުވެރިވެވިދާނެއެވެ.
(ނ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ)1(ވަނަ ނަންބަރުގެ ބޭނުމަށްޓަކައި،
އަނބިމީހާ ނުވަތަ ފިރިމީހާ ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ކުށުގެ ޢަމަލު
ހިނގިއިރު އޭނާ އިނދެގެން އުޅުނު އެހެންނަމަވެސް ފަހުން
ވަރިކޮށްފައިވާ ނުވަތަ ވަރިވެފައިވާ ފަރާތްވެސް ހިމެނޭގޮތުންނެވެ.
ހެކިބަސް ދިނުމަށް 55. (ހ) މި ޤާނޫނުގެ 54 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން މީހަކު ހެކިބަސް ދިނުމަށް
ޢުޛުރުވެރިވުމުން ކޯޓުން ގޮތެއް
ޢުޛުރުވެރިވެއްޖެ ހިނދެއްގައި، އޭނާއަށް ހެކިބަސް ދިނުން
ކަނޑައެޅުން
ލާޒިމުކުރަން ޖެހޭކަން ނުވަތަ ނޫންކަން ކޯޓުން ކަނޑައަޅަންވާނެއެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ކޯޓުން ގޮތެއް
ކަނޑައެޅުމުގައި އަންނަނިވި ކަންކަމަށް ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެއެވެ.
33

(1) އޭނާ ހެކިބަސް ދީފިނަމަ، އޭނާއަށް އެއްވެސް ގެއްލުމެއް
ލިބިދާނެކަން؛
(2) އޭނާ ހެކިބަސް ދީފިނަމަ، އޭނާއާއި ކުށުގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ
މީހާއާ ދެމެދު އޮތް ގުޅުމަށް ބޮޑު ހީނަރުކަމެއް
އަތުވެދާނެކަން ؛
(3) އޭނާ ހެކިބަސް ދީފިނަމަ އޭނާއަށް ދިމާވެދާނެ ނުރައްކަލާއި
އޭނާ ހެކިބަސްނުދީފިނަމަ ދިމާވެދާނެ ގެއްލުމާ
އަޅައިބަލާއިރު، އިސްކަން ދޭންޖެހޭނީ ކޮން ކަމަކަށްކަން؛
(4) ކުށުގެ ދަޢުވާކުރެވޭ މީހާގެ މައްޗަށް އުފުލިފައިވާ ދަޢުވާގެ
ކުޑަބޮޑުމިން؛
(5) ހެކިބަސް ދޭންޖެހޭ މީހާ ދޭންޖެހޭ ހެކިބަހުގެ މުހިންމުކަމާއި،
އެ ހެކިބަސް، ކުށް ސާބިތުކުރުމަށް އެހީތެރިވެދޭނެ
ނިސްބަތް؛
(6) އޭނާ ހެކިބަސް ދޭ ވާޤިޢާއާ ގުޅޭގޮތުން ހެކިބަސް ދޭން
އެއްބަސްވާ އެހެން މީހަކު ދަޢުވާކުރާ ފަރާތަށް
ލިބިފައިވާކަން ނުވަތަ ނޫންކަން؛
(7) ކުށުގެ ދަޢުވާލިބޭ މީހާއާ ހެކިބަސް ދޭ މީހާއާހުރި ގުޅުމުގެ
ބާވަތް؛
(8) ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ދޭ ހެކިބަހުގައިވާ މަޢުލޫމާތަކީ، އޭނާއާއި
ކުށުގެ ދަޢުވާލިބޭ މީހާއާ ދެމެދު އޮތް ގުޅުމުގެ މައްޗަށް
އިތުބާރުކޮށް ސިއްރެއް ގެ ގޮތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެއްޗެއް
ނުވަތަ ކަމަކަށްވެފައި، އެއީ ހާމަކުރަންޖެހޭ މަޢުލޫމާތެއްކަން
ނުވަތަ ނޫންކަން.
34

ހެކިބަސް ދިނުމަށް 56. މި ޤާނޫނުގެ 54 ވަނަ މާއްދާ އެހެން އޮތްނަމަވެސް، ޖިނާއީ ބޮޑު ކުށެއްގެ
ޢުޛުރުވެރިނުވެވޭނެ ކުށްތައް
ދަޢުވާއެއްގައި ނުވަތަ ކުޑަކުދިންނާ ދެކޮޅަށް ހިންގޭ ކުށެއްގެ ދަޢުވާއެއްގައި
ނުވަތަ ޖިންސީ ގޯނާގެ ކުށެ އްގެ ދަޢުވާއެއްގައި ނުވަތަ ގެވެށި އަނިޔާގެ
ކުށެއް ގެ ދަޢުވާއެއްގައި ވަކި ވާޤިޢާއަކާ ގުޅޭގޮތުން ކާފީ ހެއްކަކަށްވާ
މިންވަރަށް ހެކިބަސް ދޭނެ އެހެން ފަރާތެއް ނެތް ޙާލަތެއްގައި ، އެ މާއްދާ ގައި
ބަޔާންކުރާ ފަރާތަކާ ގުޅޭގޮތުން މި ޤާނޫނުގެ 53 ވަނަ މާއްދާގައި
ބަޔާންވެގެންވާ އުސޫލު ނުހިނގާނަމަ، އެފަރާތެއް އެފަދަ ކުށެއްގެ
ދަޢުވާއެއްގައި ހެކިބަސް ދިނުމަށް ލާޒިމުކުރުމުގެ ބާރު، ކޯޓަށް ލިބިގެންވެއެވެ.
ހަވަނަ ބާބު
ކިތާބީ ހެކި
އެއްވަނަ ބައި - ކިތާބީ ހެކީގެ ބާވަތްތައް
ލިޔުމެއްގައިވާ އެއްޗެއް 57. ލިޔުމެއްގައިވާ އެއްވެސް އެއްޗެއް އަންނަނިވި ދެ ގޮތުގެ ތެރެއިން ގޮތަކަށް،
ސާބިތުކުރުން
ހެކި ހުށަހަޅައިގެން ސާބިތުކުރެވިދާނެއެވެ.
(ހ) ފުރަތަމަ ދަރަޖައިގެ ކިތާބީ ހެކި؛
(ށ) ދެވަނަ ދަރަޖައިގެ ކިތާބީ ހެކި.
ފުރަތަމަ ދަރަޖައިގެ ކިތާބީ ހެކި 58. (ހ) މި ޤާނޫނުގެ 57 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގެ ބޭނުމަށްޓަކައި، ފުރަތަމަ
ދަރަޖައިގެ ކިތާބީ ހެއްކަކީ ކިތާބީ ހެކީގެ ގޮތުގައި ޝަރީޢަތަށް
ހުށަހަޅާ ލިޔުމެއްގެ އަސްލެވެ.
(ށ) މި ޤާނޫނުގެ 59 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަދި (ނ) ގައި
ބަޔާންކޮށްފައިވާ އިސްތިސްނާ ޙާލަތްތަކުގައި މެނުވީ، ލިޔުމެއްގައިވާ
35

އެއްވެސް އެއްޗެއް ސާބިތުކުރެވޭނީ، ފުރަތަމަ ދަރަޖައިގެ ކިތާބީ ހެކި
ހުށަހަޅައިގެންނެވެ.
ދެވަނަ ދަރަޖައިގެ ކިތާބީ ހެކި 59. (ހ) ދެވަނަ ދަރަޖައިގެ ކިތާބީ ހެއްކަކީ، މި މާއްދާގެ (ނ) ގައި
ބަޔާންކުރާ ޙާލަތްތަކުގައި މެނުވީ ޝަރީޢަތަށް ބަލައިގަނެވޭނެ
ހެއްކެއް ނޫނެވެ.
(ށ) ދެވަނަ ދަރަޖައިގެ ކިތާބީ ހެކީގެ ތެރޭގައި، އަންނަނިވި އެއްޗެހި
ހިމެނެއެވެ.
(1) އަސްލާ އެއްގޮތް ކަމަށް ބަޔާންކުރާ ކޮޕީ؛
(2) ލިޔުމުގެ އަސްލު ނުގެއްލޭނެކަން ޔަޤީންވާފަދަ މެޝިނެއް
ނުވަތަ އެހެން ވަސީލަތެއް ބޭނުންކޮށްގެން އެ ލިޔުމެއްގެ
އަސްލުން ނަކަލުކޮށްފައިވާ އަދި އޭގެ ތެދުކަން
ޔަޤީންކޮށްފައިވާ ކޮޕީ.
(ނ) އަންނަނިވި ޙާލަތްތަކުގައި، ލިޔުމެއް ވުޖޫދުގައިވާކަން ނުވަތަ
ނުވާކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި، ނުވަތަ އެ ލިޔުމެއް އޮތް ޙާލަތު
ސާބިތުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި، ނުވަތަ އެ ލިޔުމެއްގައިވާ އެއްޗެއް
ސާބިތުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި ދެވަނަ ދަރަޖައިގެ ކިތާބީ ހެކި
ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.
(1) ލިޔުމެއްގެ އަސްލު އޮތީ އަންނަނިވި ފަރާތްތަކުގެ ތެރެއިން
ފަރާތެއްގެ ކިބައިގައި ނުވަތަ އޭނާގެ ބާރުގެ ދަށުގައި
ކަމަށްވެފައި، އެ ލިޔުން ހުށަހެޅުމަށް ކޯޓުން އެންގުމުން، އެ
ލިޔުން ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިނުވުން:
i. އެ ލިޔުން އެމީހަކާ ދެކޮޅަށް ސާބިތުކުރުމަށް
ހުށަހެޅިފައިވާ މީހާ؛
36

i. ކޯޓުގެ އިޚްތިޞާޞް ނުހިނގާ ތަނެއްގައި ހުރި
މީހާ؛
ii. އެ ލިޔުން ހުށަހެޅުމަށް ޤާނޫނީގޮތުން ލާޒިމުވާ މީހާ.
(2) އެ ލިޔުން އެމީހަކާ ދެކޮޅަށް ސާބިތުކުރަން ހުށަހެޅިފައިވާ
މީހާ ނުވަތަ އޭނާ ތަމްސީލުކުރާ މީހަކު އެ ލިޔުމުގެ އަސްލު
ވުޖޫދުގައިވާ ކަމާމެދު ނުވަތަ ނުވާކަމާމެދު، ނުވަތަ ލިޔުން
އޮތް ޙާލަތު ނުވަތަ ލިޔުމުގައިވާ އެއްޗަކާ ގުޅޭގޮތުން
ލިޔުމުން އިޤްރާރެއްވެފައި އޮތުން؛
(3) އެ ލިޔުމުގެ އަސްލު ގެއްލިފައިވުމުގެ ސަބަބުން ނުވަތަ
ނެތިގޮސްފައިވުމުގެ ސަބަބުން، ނުވަތަ ހެކި ހުށަހަޅާ
ފަރާތުގެ ފަރުވާކުޑަކުރުމެއް ނުވަތަ އިހުމާލެއް ނުހިމެނޭ
އެހެން ކަމެއް މެދުވެރިވުމުގެ ސަބަބުން އެކަށީގެންވާ
މުއްދަތެއްގެ ތެރޭގައި އެ ލިޔުން ކޯޓަށް ހުށަހެޅެން ނެތުން؛
(4) ލިޔުމެއްގެ އަސްލަކީ، ފަސޭހައިން އެއް ތަނުން އަނެއް
ތަނަށް ގެންދެވޭފަދަ އެއްޗަކަށް ނުވުން؛
(5) ލިޔުމެއްގެ އަސްލަކީ، ދައުލަތުގެ ރަސްމީ ލިޔުމަކަށްވުން ؛
(6) ލިޔުމެއްގެ އަސްލަކީ، އެ ލިޔުމުގެ އަސްލާ އެއްގޮތް ކަމަށް
ބަޔާންކުރާ ކޮޕީ ކޯޓަށް ހެކީގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅުމަށް މި
ޤާނޫނުގެ ދަށުން ނުވަތަ އެހެން ޤާނޫނެއްގެ ދަށުން
ހުއްދަކުރެވިފައިވާ ލިޔުމަކަށްވުން؛
(7) ލިޔުމެއްގެ އަސްލަކީ، ތަފާތު ގިނަ ލިޔުންތަކެއްގެ މައްޗަށް
އެކުލެވޭ ލިޔުމެއް ކަމަށްވެފައި، އެ ލިޔުންތަކުން
ސާބިތުކުރަން ބޭނުންވާ ކަމަކީ އެ ލިޔުންތައް އެކުގައި
37

ބެލުމުން ފެންނާނެ ނަތީޖާއެއް ކަމަށްވާނަމަ، އެ ލިޔުންތައް
ކޯޓުން ބެލުމަކީ ދަތިކަމެއް ކަމަށްވުން.
(ރ) މި މާއްދާގެ (ނ) ގެ)1(ވަނަ ނަންބަރާއި،)3(ވަނަ
ނަންބަރާއި، (4) ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކުރާ ޙާލަތްތަކުގައި،
ލިޔުމުގައިވާ އެއްޗަކާ ގުޅޭގޮތުން ހުށަހަޅާ ދެވަނަ ދަރަޖައިގެ ހެކި
ޝަރީޢަތަށް ޤަބޫލުކުރެވޭނެއެވެ.
(ބ) މި މާއްދާގެ (ނ) ގެ ( )2 ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކުރާ
ޙާލަތުގައި، އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ގޮތުގެމަތިން ލިޔުމުން ވާ
އިޤްރާރު ޝަރީޢަތަށް ޤަބޫލުކުރެވޭނެއެވެ.
(ޅ) މި މާއްދާގެ (ނ) ގެ ( )5 ވަނަ ނަންބަރާއި)6(ވަނަ
ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙާލަތްތަކުގައި، އެ އަކުރުތަކުގައި
ބަޔާންކުރާ ލިޔުމުގެ އަސްލާ އެއްގޮތް ކަމަށް ބަޔާންކުރާ ކޮޕީ
ފިޔަވައި ދެވަނަ ދަރަޖައިގެ އެހެން ހެއްކެއް ޝަރީޢަތަށް ޤަބޫލެއް
ނުކުރެވޭނެއެވެ.
(ކ) މި މާއްދާގެ (ނ) ގެ)7(ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ
ޙާލަތުގައި، އެ އަކުރުގައި ބަޔާންކުރާފަދަ ލިޔުންތައް ދިރާސާކުރުމުގެ
ހުނަރު ލިބިފައިވާ މީހަކަށް، އެ ލިޔުންތައް ދިރާސާކުރުމަށްފަހު އެ
ލިޔުންތަކުން ދޭހަވާ ޢާންމު ނަތީޖާއާ ގުޅޭގޮތުން ޝަރީޢަތަށް
ހެކިބަސް ދެވިދާނެއެ ވެ.
އަތުލިޔުން ނުވަތަ ސޮއި 60. ލިޔުމެއް ނުވަތަ ލިޔުމެއްގެ ވަކި ބައެއް ލިޔެފައިވަނީ، ނުވަތަ ލިޔުމެއްގައި
ސާބިތުކުރުން
ސޮއިކޮށްފައިވަނީ، ވަކި މީހަކު ކަމަށް ބުނާނަމަ، އެމީހަކު ލިޔެފައިވާ ކަމަށް
ބުނާ ބައި ލިޔެފައިވަނީ އެމީހަކުކަން، ނުވަތަ އެ ލިޔުމުގައި ސޮއިކޮށްފައިވަނީ
އެމީހަކުކަން، އެ ލިޔުން ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅި ފަރާތުން
38

ސާބިތުކޮށްދޭންވާނެއެވެ.
ރަސްމީ ލިޔުންތައް 61. ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ލިޔުންތަކަކީ ރަސްމީ ލިޔުން ކަމުގައި ބެލޭނެއެވެ.
(ހ) ދައުލަތުގެ އިދާރާއަކުން ކޮށްފައިވާ ކަންކަން ނުވަތަ ހިންގާފައިވާ
ޙަރަކާތްތައް އެ މައްޗަށް އެކުލެވޭ ގޮތަށް، އެ އިދާރާއަކުން ނުވަތަ
ދައުލަތުގެ އެހެން އިދާރާއަކުން އުފައްދާ ނުވަތަ އެކުލަވާލާ ލިޔުން؛
(ށ) ދައުލަތުގެ އިދާރާއަކުން ކޮށްފައިވާ ކަންކަން ނުވަތަ ހިންގާފައިވާ
ޙަރަކާތްތައް އެ އިދާރާއަކުން ނުވަތަ ދައުލަތުގެ އެހެން އިދާރާއަކުން
ރެކޯޑަށްޓަކައި ބެހެއްޓިފައިވާ ލިޔުން؛
(ނ) ބޭރު ދައުލަތެއްގެ ރަސްމީ އިދާރާއަކުން ކޮށްފައިވާ ކަންކަން ނުވަތަ
ހިންގާފައިވާ ޙަރަކާތްތައް އެ މައްޗަށް އެކުލެވޭ ގޮތަށް އެއިން
ތަނަކުން އުފައްދާ ނުވަތަ އެކުލަވާލާ ލިޔުން؛
(ރ) ބޭރު ދައުލަތެއްގެ ރަސްމީ އިދާރާއަކުން ކޮށްފައިވާ ކަންކަން ނުވަތަ
ހިންގާފައިވާ ޙަރަކާތްތައް އެއިން ތަނަކުން ރެ ކޯޑަށްޓަކައި
ބެހެއްޓިފައިވާ ލިޔުން؛
(ބ) ދައުލަތުގެ އިދާރާއަކުން ބަލަހައްޓާ އަމިއްލަ ފަރާތެއްގެ މަޢުލޫމާތު
ހިމެނޭ ރަސްމީ ރެކޯޑު.
އަމިއްލަ ފަރާތްތަކުގެ ލިޔުންތައް 62. ރަސްމީ ލިޔުން ފިޔަވައި އެހެން ކޮންމެ ލިޔުމަކީ، އަމިއްލަ ފަރާތްތަކުގެ
ލިޔުން ކަމުގައި ބެލޭނެއެވެ.
ރަސްމީ ލިޔުމުގެ އަސްލާ 63. މި ޤާނޫނުގެ ބޭނުމަށްޓަކައި ރަސްމީ ލިޔުމެއްގެ އަސްލާ އެއްގޮތް ކަމަށް
އެއްގޮތްކަން ބަޔާންކުރާ ކޮޕީ
ބަޔާންކުރާ ކޮޕީއަކީ ޞައްޙަ ކޮޕީއެއް ކަމަށް ބެލޭނީ، އެ ކޮޕީއާ ގުޅޭގޮތުން
ދައުލަތުގެ އެ އިދާރާއަކުން އަންނަނިވި ކަންކަން ފުރިހަމަކޮށްފައިވާނަމައެވެ.
39

(ހ) އެ ލިޔުމުގެ ކޮޕީގައި، އެ ކޮޕީއަކީ ލިޔުމުގެ ނުވަތަ ލިޔުމުގެ ބައެއްގެ
އަސްލާ އެއްގޮތް ކޮޕީއެއްކަން ބަޔާންކުރާ ތައްގަނޑު ޖަހާފައިވުން؛
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ ތައްގަނޑު ޖަހާފައިވުމާއެކު، އެ
ތައްގަނޑު ޖެހި ތާރީޚާއި، އެ ތައްގަނޑު ޖެހި މުވައްޒަފުގެ ނަމާއި
މަޤާމު ބަޔާންކޮށްފައިވުން؛
(ނ) މި މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކުރާ މުވައްޒަފަކީ، އެ މުވައްޒަފަކު
މަސައްކަތްކުރާ އިދާރާގެ ސިއްކަޖެހުމުގެ ހުއްދަ އޮތް ފަރާތެއް
ކަމަށްވެފައި، އެ ކޮޕީގައި އެ އިދާރާގެ ސިއްކަޖަހާފައި އޮތުން.
ދެވަނަ ބައި - އިލެކްޓްރޯނިކް ހެކި
އިލެކްޓްރޯނިކް ހެކި، ވަސީލަތް 64. މި ބާބުގެ ބޭނުމަށްޓަކައި އަންނަނިވި ޢިބާރާތްތަކަށް ދީފައި އެވަނީ، އެ
އަދި ޑޭޓާ
ޢިބާރާތްތަކަށް ތިރީގައި ދީފައިއެވާ މާނަކުރުމެވެ.
(ހ) "އިލެކްޓްރޯނިކް ހެކި" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ކޯޓަށް
ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައެއްގެ ޝަރީޢަތުގައި ޚުޞޫމާތް އުފެދިފައިވާ
ވާޤިޢާއެއް ސާބިތުކުރުމަށް ނުވަތަ ނަފީކުރުމަށް ބޭނުންކުރެވިދާނެ،
ކޮމްޕިއުޓަރ ސިސްޓަމެއް ނުވަތަ އެފަދަ އެހެން ޑިވައިސްއެއްގައި
ނުވަތަ އެފަދަ ސިސްޓަމެއް ނުވަތަ ޑިވައި ސްއެ އް މެދުވެރިކޮށް
އެއްވެސް ވަސީލަތެއްގައި، ރައްކާކޮށްފައިވާ ނުވަތަ ރެކޯޑުކޮށްފައިވާ،
އަދި މީހަކަށް ނުވަތަ ކޮމްޕިއުޓަރ ސިސްޓަމަކަށް ނުވަތަ އެފަދަ
އެހެން ޑިވައިސްއަކަށް ދެނެގަނެވޭނެ، ނުވަތަ ދޭހަކުރެވޭނެ ގޮތަށް
ހުންނަ ޑޭޓާ އަށެވެ. އޭގެ ތެރޭގައި، ޑިސްޕްލޭކޮށްފައިވާ ނުވަތަ
ޕްރިންޓްކޮށްފައިވާ ނުވަތަ ޖެނެރޭޓްކޮށްފައިވާ ނުވަތަ އެނޫން ގޮތަކަށް
އެ ސިސްޓަމަކުން ނުވަތަ ޑިވައިސްއަކުން ބޭރުކޮށްފައިވާ ޑޭޓާ
40

ހިމެނެއެވެ.
(ށ) "އިލެކްޓްރޯނިކް ވަސީލަތް" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، އެ އެއްޗެއްގައި
ނުވަތަ އެ އެއްޗެއް މެދުވެރިކޮށް ޑޭޓާ ރައްކާކޮށްފައިވާ ނުވަތަ
ރެކޯޑުކޮށްފައިވާ ކޮމްޕިއުޓަރ ސިސްޓަމް ނުވަތަ އެފަދަ އެހެން
ޑިވައިސްއާއި، އިލެކްޓްރޯނިކް ހެއްކެއް ރެކޯޑުކުރުމާއި
ރައްކާތެރިކުރުމާ ގުޅޭގޮތުން ޢަމަލުކުރެވޭ އިޖުރާއަތުތައްވެސް
ހިމެނޭގޮތުންނެވެ.
(ނ) "ޑޭޓާ" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، މަޢުލޫމާތު ނުވަތަ މަފްހޫމެއް،
ކޮންމެ ސިފައެއްގައިވިޔަސް ރަމްޒުކޮށްދޭ ކޮންމެ އެއްޗަކަށެވެ.
އިލެކްޓްރޯނިކް ހެކި ޝަރީޢަތަށް 65. (ހ) ވަކި ހެއްކަކީ އިލެކްޓްރޯނިކް ހެއްކަކަށްވާތީ، ހަމައެކަނި އެ
ޤަބޫލުކުރުން
ސަބަބަށްޓަކައި އެ އެއްޗެއް ހެކީގެ ގޮތުގައި ބަލައިނުގަތުމަކީ،
މަޤުބޫލު ސަބަބެއް ނޫނެވެ.
(ށ) މި ޤާނޫނުގައި ކަނޑައެޅިގެން އެހެންގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާނަމަ،
އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާއަކީ އިލެކްޓްރޯނިކް ވަސީލަތެއް ޢާންމުކޮށް
ބޭނުންކުރާ ކުރުމުގެ ތެރޭގައި ޖެނެރޭޓްކޮށްފައިވާ ޑޭޓާއެއް
ކަމަށްވާނަމަ، އެ ޑޭޓާއެއް ގައި ހިމެނޭ ވާޤިޢާއެއް
ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި، އެ ޑޭޓާއެއް ނުވަތަ އެ ޑޭޓާގައި ހިމެނޭ
ބަޔާނެއް، ހެކީގެ ގޮތުގައި ޤަބޫލުކުރެވިދާނެއެވެ.
(ނ) އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާ ޖެނެރޭޓްކޮށްފައިވަނީ ސީދާ އެ ޑޭޓާ
ޖެނެރޭޓްކުރި އިލެކްޓްރޯނިކް ވަސީލަތް މެދުވެރިކޮށްގެން
ކަމުގައިވީނަމަވެސް ނުވަތަ އެކަމަށް އެކަށީގެންވާ އެހެން ވަސީލަތެއް
ބޭނުންކޮށްގެން ކަމުގައިވީނަމަވެސް، އަދި އެ ޑޭޓާ ތައްޔާރުކުރުމުގައި
ސީދާގޮތުން ނުވަތަ ނުސީދާގޮތުން މީހެއްގެ ބައިވެރިވުން
41

ލިބިފައިވީނަމަވެސް، އެ ޑޭޓާ ތައްޔާރުކޮށްފައިވަނީ އެ ޑޭޓާ
ޖެނެރޭޓްކުރި އިލެކްޓްރޯނިކް ވަސީލަތް މެދުވެރިކޮށްގެން ކަމުގައި
ބެލޭނެއެވެ.
(ރ) އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާ ޖެނެރޭޓްކޮށްފައިވަނީ، މަދަނީ ނުވަތަ ޖިނާއީ
މައްސަލައެއްގެ ޝަރީޢަތް ފެށުނު ފަހުން ކަމުގައިވީނަމަވެސް،
ނުވަތަ އެ މައްސަލައެއް ގެ ތަޙްޤީޤު ފެށުނު ފަހުން
ކަމުގައިވީނަމަވެސް، އެ ޑޭޓާއަކީ ޤަބޫލުކުރެވޭނެ ހެއްކެކެވެ.
އިލެކްޓްރޯނިކް ހެކީގެ ޞައްޙަކަން 66. (ހ) އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާއެއް ނުވަތަ ހެއްކެއް ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާ
ސާބިތުކޮށްދިނުން
ފަރާތަކުން، އެ ޑޭޓާ ނުވަތަ ހެކީގެ ޞައްޙަކަން ސާބިތުކޮށްދިނުން
ލާޒިމުވެގެންވެއެވެ. އެގޮތުން، އެ އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާއަކީ ނުވަތަ
ހެއްކަކީ އެ ޑޭޓާ ނުވަތަ ހެކި ހުށަހަޅާ ފަރާތުން ބުނާ ޑޭޓާކަމަށް
ނުވަތަ ހެކިކަމަށް ޤަބޫލުކުރުމަށް އެކަށީގެންވާ ހެކި ކޯޓަށް
ހުށަހަޅަންވާނެއެވެ.
(ށ) އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާއެއްގެ ނުވަތަ ހެއްކެއްގެ ޞައްޙަކަން
ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި، އެ ޑޭޓާއެއް ނުވަތަ ހެއްކެއް ހުށަހަޅާ
ފަރާތުން އަންނަނިވި ކަންކަން ހިމަނައި ސޮއިކޮށްފައިވާ އެފިޑެވިޓެއް
ކޯޓަށް ހުށަހެޅިދާނެއެވެ. އަދި މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ބޭނުމަށްޓަކައި،
އެފަދަ އެފިޑެވިޓަކީ އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާ ނުވަތަ ހެކީގެ ޞައްޙަކަން
ސާބިތުކޮށްދޭ އެކަށީގެންވާ ހެއްކެއް ކަމުގައި ކޯޓުން ބަލަންވާނެއެވެ.
(1) އިލެކްޓްރޯނިކް ހެކީގެ ޞައްޙަކަން އެފަރާތުން
ކަށަވަރުކޮށްފައިވާނެކަމާއި، އެ ހެކީގެ ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީ
އެކަށީގެންވާ ފަރުވާތެރިކަމާއެކު ބެލެހެއްޓިފައިވާނެކަން
ޔަޤީންކޮށްދޭކަން؛ އަދި
42

(2) އިލެކްޓްރޯނިކް ހެކީގެ ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީގެ ޞައްޙަކަން
ދެމެހެއްޓުމަށްޓަކައި އަޅާފައިވާ ޚާއްޞަ ފިޔަވަޅުތަކާއި
ފުރިހަމަކުރެވުނު އިޖުރާއަތުތަކުގެ އެކަށީގެންވާ ތަފްޞީލު.
(ނ) މި މާއްދާގެ (ށ) އެހެން އޮތްނަމަވެސް، ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާފައިވާ
އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާއެއްގެ ނުވަތަ ހެއްކެއްގެ ޞައްޙަކަމާމެދު ނުވަތަ
އެ ޑޭޓާއެއްގެ ނުވަތަ ހެއްކެއްގެ ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީއާމެދު
ސުވާލު އުފައްދާ ފަރާތަކުން، އަންނަނިވި ކަންތައްތަކުގެ ތެރެއިން
ކަމެއްގެ ސަބަބުން އެ އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާ ނުވަތަ ހެކި ނުވަތަ އޭގެ
ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީގެ ޞައްޙަކަމަށް އެކަށީގެންވާ މިންވަރަކަށް
އަސަރުކޮށްފައިވާ ކަމަށް ޝަރީޢަތަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ މިންވަރަށް
ސާބިތުކޮށްދީފިނަމަ، އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ އެފިޑެވިޓަކީ
އިލެކްޓްރޯނިކް ހެކީގެ ޞައްޙަކަން ސާބިތުކޮށްދޭ އެކަށީގެންވާ
ހެއްކެއް ކަމުގައި ކޯޓުން ބަލައިގެންނުވާނެއެވެ.
(1) އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާގައި ނުވަތަ ހެކީގައި ކުށެއް ނުވަތަ
އޮޅުމެއް އޮތުން؛
(2) އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާ ނުވަތަ ހެކި އޮޅުވާލާފައިވުން؛
(3) އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާ ނުވަތަ ހެކީގެ ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީ
ބެލެހެއްޓުމުގެ އިޖުރާއަތުތަކުގައި އުނިކަމެއް ހުރުން؛
(4) އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާއަށް ނުވަތަ ހެއްކަށް އިތުބާރުނުކުރެވޭނެ
އެނޫންވެސް ސަބަބެއް އޮތުން.
(ރ) މި މާއްދާގެ (ނ) ގެ ދަށުން ޝަރީޢަތަށް ހުށަހަޅާފައިވާ
އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާއެއްގެ ނުވަތަ ހެއްކެއްގެ ޞައްޙަކަމާމެދު ނުވަތަ
އޭގެ ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީއާމެދު ސުވާލު އުފައްދާ ފަރާތަކުން
އެދިއްޖެ ހިނދެއްގައި އަންނަނިވި ލިޔުންތައް، އެ ހެކި ހުށަހެޅި
43

ފަރާތުން ފޯރުކޮށްދޭންވާނެއެވެ.
(1) އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާއެއްގެ ނުވަތަ ހެއްކެއްގެ ޞައްޙަކަމާމެދު
ނުވަތަ އޭގެ ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީއާމެދު ސުވާލު އުފައްދާ
ފަރާތުން ޢައްޔަންކުރާ ޚަބީރުންނަށް އެ ޑޭޓާގެ ނުވަތަ
ހެކީގެ ފޮރެންސިކް ތަޙްލީލެއް ކުރެވޭނެ ގޮތުން، އެ ޑޭޓާ
ނުވަތަ ހެކީގެ ނަކަލެއް؛ އަދި
(2) އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާ ނުވަތަ ހެކި ހޯދައި އެ ޑޭޓާ ނުވަތަ
ހެކި ގެންގުޅުމުގައި އަޅާފައިވާ އެންމެހައި ފިޔަވަޅުތަކާއި
ފުރިހަމަކުރެވުނު އިޖުރާއަތުތަކުގެ އެކަށީގެންވާ ތަފްޞީލު.
(ބ) ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާ އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާ ނުވަތަ ހެކީގެ
ޞައްޙަކަމާމެދު ނުވަތަ އޭގެ ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީގެ
ޞައްޙަކަމާމެދު ސުވާލު އުފައްދާ ފަރާތަކަށް، އެ ޑޭޓާ ނުވަތަ ހެކި
ނެގުމާއި އޭގެ ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީގެ ޞައްޙަކަމާ ގުޅޭގޮތުން
ހެކިބަސް ދޭނެ ފަރާތެއް ހާޒިރުކޮށް އެފަރާތް ކްރޮސް-
އެގްޒެމިންކުރުމުގެ ޙައްޤު ލިބިގެންވެއެވެ. އަދި މިފަދައިން ކްރޮސް-
އެގްޒެމިންކުރުމަށްޓަކައި އެ ހެކިން ހާޒިރުކުރުމަށް ފަނޑިޔާރު
ނިންމަންވާނީ އެ ހެކިން ހާޒިރުކޮށް ހެކިބަސް ނަގަންޖެހޭ ބޭނުމެއް
އޮތްކަމުގައި ކޯޓަށް ޤަބޫލުކުރެވޭނަމައެވެ.
(ޅ) މި މާއްދާގެ (ބ) އެހެން އޮތްނަމަވެސް، އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާ ނުވަތަ
ހެކި ހޯދައި ނަގާފައިވަނީ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސަރަޙައްދުން ބޭރުގައި ހުރި
ސަރވިސް ޕްރޮވައިޑަރއެއް މެދުވެރިކޮށް ކަމުގައިވާނަމަ، އެ ޑޭޓާ
ނުވަތަ ހެކީގެ ޞައްޙަކަމާމެދު ނުވަތަ އޭގެ ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީގެ
ޞައްޙަކަމާމެދު ސުވާލު އުފައްދާ ފަރާތަކަށް، އެ ސަރވިސް
ޕްރޮވައިޑަރގެ ހެއްކެއް ހާޒިރުކޮށް އެފަރާތް ކްރޮސް-
44

އެގްޒެމިންކުރުމުގެ ޙައްޤު ލިބޭނީ އަންނަނިވި ޙާލަތުގައި އެކަންޏެވެ.
(1) އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާ ނުވަތަ ހެކި އޮޅުވާލުމުގައި ސަރވިސް
ޕްރޮވައިޑަރގެ މަޞްލަޙަތެއް އޮތްކަމުގެ އެކަށީގެންވާ
ތުހުމަތެއް އޮތުން؛
(2) ޑޭޓާ ނުވަތަ ހެކި ނެގުމުގައި ނުވަތަ އެ ޑޭޓާ ނުވަތަ ހެކި
ފޮނުވުމުގައި ސަރވިސް ޕްރޮވައިޑަރ ގޯހެއް
ހަދާފައިވާކަމުގައި ނުވަތަ ސަރވިސް ޕްރޮވައިޑަރ
އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާ ނުވަތަ ހެކީގެ ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީ
ބެލެހެއްޓުމުގެ އިޖުރާއަތުތަކުގައި އުނިކަމެއް ހުރިކަމުގައި
ބެލެވޭނެފަދަ އެކަށީގެންވާ ހެކި ހުރުން؛
(3) ސަރވިސް ޕްރޮވައިޑަރއާމެދު އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއްގެ
މައްޗަށް ބިނާކޮށް އުފެދިފައިވާ ނުރަނގަޅު ތަޞައްވުރެއްގެ
ސަބަބުން އެ ސަރވިސް ޕްރޮވައިޑަރގެ ފަރާތުން
ހާޒިރުކުރެވޭ ހެއްކެއް ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރުމަކީ
އެކަށީގެންވާ ކަމަކަށްވުން؛
(4) އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާއެއް ނުވަތަ ހެއްކަށް އިތުބާރުނުކުރެވޭނެ
އެނޫންވެސް ސަބަބެއް އޮތުން.
(ކ) މި މާއްދާގެ (ޅ) ގައި ބަޔާންކުރާ ޙައްޤު އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާ
ނުވަތަ ހެކީގެ ޞައްޙަކަމާމެދު ނުވަތަ އޭގެ ޗެއިން އޮފް ކަސްޓަޑީގެ
ޞައްޙަކަމާމެދު ސުވާލު އުފައްދާ ފަރާތަށް ލިބޭނީ، ކްރޮސް-
އެގްޒެމިންކުރުމަށް ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ހާޒިރުވުމަށް ސަރވިސް
ޕްރޮވައިޑަރއަށް ނިސްބަތްވާ ހެކިވެރިޔާ އެއްބަސްވުމާއެކު،
އެފަރާތުގެ ހެކިބަސް ނެގުމަށް ހާޒިރުކުރުމަށް ޑޭޓާ ނުވަތަ ހެކި
ހުށަހަޅާ ފަރާތުން ކޯޓަށް ޤަބޫލުކުރެވޭނެފަދަ އެކަށީގެންވާ
45

މަސައްކަތެއް ކޮށްފައިވާނަމައެވެ.
އިލެކްޓްރޯނިކް ވަސީލަތުގެ 67. (ހ) އެނޫން ގޮތަކަށް ސާބިތުނުވާހާ ހިނދަކު، އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާއެއް
ޞައްޙަކަމާއި އިލެކްޓްރޯނިކް
ރެކޯޑުކޮށްފައިވާ ނުވަތަ ރައްކާކޮށްފައިވާ އިލެކްޓްރޯނިކް ވަސީލަތަކީ
ހެކީގެ ބުރަ ދަން ކަނޑައެޅުން
ޞައްޙަ ވަސީލަތެއް ކަމުގައި އަންނަނިވި ޙާލަތްތަކުގައި ކޯޓުން
ބަލަންވާނެއެވެ.
(1) ހުރިހާ ވަގުތެއްގައިވެސް އެ ވަސީލަތް ރަނގަޅަށް
މަސައްކަތްކުރާކަމުގެ ހެކި ހުށަހަޅާފައިވުން ނުވަތަ އެ
ވަސީލަތް ރަނގަޅަށް މަސައްކަތް ނުކުރިނަމަވެސް،
އެފަދައިން އެ ވަސީލަތް ރަނގަޅަށް މަސައްކަތްނުކުރުމުގެ
ސަބަބުން އެ ވަސީލަތުގައި ރެކޯޑުކޮށްފައިވާ ނުވަތަ
ރައްކާކޮށްފައިވާ ޑޭޓާގެ ޞައްޙަކަމަށް އެއްވެސް ބަދަލެއް
އައިސްފައިނުވާކަމަށް ހެކި ހުށަހަޅާފައިވުމާއެކު، އެ ހެކީގެ
ޞައްހަކަމާމެދު ސުވާލު އުފައްދާނެ އެހެން އެއްވެސް
އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް ނެތުން؛
(2) އެ އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާއަކީ، އެ ޑޭޓާ ހުށަހަޅާ ފަރާތާ
ތަޢާރުޟުވާ މަޞްލަޙަތެއް އޮތް ޚަޞްމަކު ރެކޯޑުކޮށްފައިވާ
ނުވަތަ ރައްކާކޮށްފައިވާ ޑޭޓާއެއްކަން
ސާބިތުކޮށްދެވިފައިވުން؛
(3) އެ އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާއަކީ، އެ މައްސަލައިގެ ޚަޞްމަކަށް
ނުވާ ފަރާތަކުން، އޭނާގެ ވިޔަފާރީގެ ޢާންމު މަސައްކަތުގެ
ތެރޭގައި ރެކޯޑުކޮށްފައިވާ ނުވަތަ ރައްކާކޮށްފައިވާ ޑޭޓާއެއް
ކަމަށް ވެފައި، އެނާ އެކަން ކޮށްފައިވަނީ އެ ޑޭޓާ ހުށަހެޅި
ފަރާތުގެ އެއްވެސް ނުފޫޒެއް ނުވަތަ ބާރެއް އޮވެގެން ނޫން
46

ކަމަށް ސާބިތުކޮށްދެވިފައިވުން.
(ށ) އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާއެއް މައްސަލައެއްގެ ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި
ބަލައިގަނެ އެއަށް ބުރަދަން ދިނުމުގައި، އެ ޑޭޓާއެއްގެ ބާވަތަށާއި،
ބޭނުމަށާއި، ޑޭޓާ ގެ ނުވަތަ ޑޭޓާގައިވާ ބަޔާނުގެ ތެދުކަމަށާ އި، އެ
ޑޭޓާއެއް ރެކޯޑުކޮށް ނުވަތަ ރައްކާކުރުމުގައި ޢަމަލުކުރާ އުސޫލުތަކާއި
މިންގަނޑުތަކާއި، އެ ޑޭޓާގައި ނުވަތަ އެ ޑޭޓާގައިވާ ބަޔާނާ
ގުޅުންހުރި އެނޫން އެންމެހައި ޙާލަތްތަކާ ގުޅޭގޮތުން ހުށަހަޅާ
ހެއްކަށް ކޯޓުން ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެއެވެ.
(ނ) މި މާއްދާގެ (ށ) ގެ ދަށުން ހެކީގެ ގޮތުގައި ކޯޓަށް ހުށަހެޅޭ
އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާއަށް ނުވަތަ އެ ޑޭޓާގައިވާ ބަޔާނަކަށް ދެވޭ
ބުރަދަން ކަނޑައެޅުމުގައި ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަމަށް
ކޯޓުން ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެއެވެ.
(1) އިލެކްޓްރޯނިކް ޑޭޓާ ގައި ނުވަތަ އެ ޑޭޓާގައިވާ ބަޔާނުގައި
ހިމެނޭ ވާޤިޢާއެއް ވުޖޫދަށް އައިސްފައިވާ ވަގުތާއި، އެ
ވާޤިޢާއަކާގުޅޭ މަޢުލޫމާތު ޖެނެރޭޓްކުރި އިލެކްޓްރޯނިކް
ވަސީލަތަށް އެޅުމާ ދެމެދު ހޭދަވި މުއްދަތު؛
(2) މި އަކުރު ގެ (1) ވަނަ ނަންބަރުގައި ބަޔާންކުރާ މަޢުލޫމާތު
އިލެކްޓްރޯނިކް ވަސީލަތަށް އެޅި މީހާ ނުވަތަ އެ
މަސައްކަތްކުރުމަށް ޙަވާލުވެހުރި މީހާ ނުވަތަ ވަސީލަތް
މެދުވެރިކޮށް ތައްޔާރުކޮށްފައިވާ ޑޭޓާ ބެލެހެއްޓުމާ
ޙަވާލުވެހުރި މީހާ، އެ ޑޭޓާ ގައިވާ ވާޤިޢާ އޮޅުވާލުމަށް ނުވަތަ
ފޮރުވުމަށް މަސައްކަތްކޮށްފާނެ ކަމަށް ބެލުމަށް އެއްވެސް
ސަބަބެއް އޮތްކަން ނުވަތަ ނެތްކަން.
47

ތިންވަނަ ބައި - ކިތާބީ ހެކި ހުރެއްޖެނަމަ ޝަފަހީ ހެކި އެއްކިބާކުރުން
ކޮންޓްރެކްޓެއްގެ ޝަރުޠުތައް 68. ކޮންޓްރެކްޓެއް ގެ ބައިވެރިން ޢަމަލުކުރުން ލާޒިމު ޝަރުޠެއް އެ
ލިޔު މުން ބަޔާންކުރުން
ކޮންޓްރެކްޓްގައި ނުވަތަ އެހެން ލިޔުމެއްގައި ލިޔެފައިވާ ޙާލަތުގައި،
އަންނަނިވި ބާވަތުގެ ހެކީގެ ތެރެއިން ހެއްކެއް ފިޔަވައި އެހެން ހެއްކެއް
ޝަރީޢަތަށް ޤަބޫލެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ.
(ހ) އެ ކޮންޓްރެކްޓެއްގެ ދަށުން ލާޒިމުކުރާ ޝަރުޠެއް ބަޔާންކުރާ
ލިޔުން؛
(ށ) މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ދެވަނަ ދަރަޖައިގެ ހެކި ޝަރީޢަތަށް
ޤަބޫލުކުރެވޭނެކަމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ޙާލަތެއްގައިނަމަ، އެ
ކޮންޓްރެކްޓް ނުވަތަ އެ ލިޔުމުގައިވާ ކަންކަމާ ގުޅޭގޮތުން ހުރި
ދެވަނަ ދަރަޖައިގެ ހެކި.
އަނގަބަހުން ވެފައިވާ 69. (ހ) ކޮންޓްރެކްޓެއްގައި ހިމެނޭ ޝަރުޠަކީ، ލިޔުމުން އޮތުން ޤާނޫނު
އެއްބަސްވުންތަކާގުޅޭ ހެކި
ލާޒިމުކުރާ ޝަރުޠަކަށްވެފައި، އެ ޝަރުޠު، މި ޤާނޫނުގެ 68 ވަނަ
އެއްކިބާކުރުން
މާއްދާގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ކޮންޓްރެކްޓެއްގައި ލިޔެފައި އޮތްކަން
ސާބިތުވެފައިވާ ހިނދެއްގައި، އެ ޝަރުޠު ބަދަލުކުރުމަށްޓަކައި
ނުވަތަ އެ ޝަރުޠާމެދު ޚިލާފު އުފެއްދުމަށްޓަކައި ނުވަތަ އެ
ޝަރުޠަށް އުނިއިތުރެއް ގެނައުމުގެ ގޮތުން، އެ ކޮންޓްރެކްޓެއްގައި
ބައިވެރިވި ފަރާތްތަކުގެ މެދުގައި ނުވަތަ އެފަރާތްތައް ތަމްސީލުކުރާ
ފަރާތްތަކުގެ މެދުގައި އަނގަބަހުންވެފައިވާ އެއްވެސް އެއްބަސްވުމެއް
ނުވަތަ އެއިން ފަރާތަކުން ދީފައިވާ އެއްވެސް ބަޔާނެއް ހެކީގެ
ގޮތުގައި ކޯޓަށް ހުށައެއްނޭޅޭނެއެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި އެހެން ބަޔާންކޮށްފައިވީނަމަވެސް،
48

އަންނަނިވި ޙާލަތްތަކުގައި، އެ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ
ކޮންޓްރެކްޓެއްގައި ބައިވެރިވާ ފަރާތްތަކުގެ މެދުގައި ނުވަތަ
އެފަރާތްތައް ތަމްސީލުކުރާ ފަރާތްތަކުގެ މެދުގައި އަނގަބަހުން
ވެފައިވާ އެއްބަސްވުމެއް ނުވަތަ އެއިން ފަރާތަކުން ދީފައިވާ ބަޔާނެއް
ހެކީގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.
(1) އަންނަނިވި ފަދަ ވާޤިޢާއެއްގެ ސަބަބުން ކޮންޓްރެކްޓަކީ،
ޞައްޙަނޫން ނުވަތަ ބާޠިލު ލިޔުމެއްކަމަށް ކަނޑައަޅާ
ވާޤިޢާއެއް ސާބިތުކުރުމަށް، ނުވަތަ އެ ކޮންޓްރެކްޓުގައި
ހިމެނޭ ފަރާތްތަކަށް އެފަދައިން ކަނޑައަޅައިދިނުމަށް އެދި
ކޯޓުގައި އެދުމުގެ ޙައްޤު ލިބިދޭ ވާޤިޢާއެއް ސާބިތުކުރުމަށް:
ii. އެ ކޮންޓްރެކްޓެއްގައި މީހަކު ބައިވެރިކުރުވާފައިވަނީ
ބިރުދައްކައިގެން ނުވަތަ ޙަޤީޤަތް އޮޅުވާލައިގެން
ނުވަތަ ނުރަނގަޅު ނުފޫޒެއް ބޭނުންކޮށްގެން ނުވަތަ
އަނިޔާއެއް ދީފާނެކަމުގެ ބިރުދައްކައިގެން
ކަމަށްވުން؛
iii. އެ ކޮންޓްރެކްޓަކީ ޣައިރު ޤާނޫނީ އެއްޗަކަށްވުން؛
iv. އެ ކޮންޓްރެކްޓުގައި ހިމެނޭ ފަރާތަކީ އެފަދަ
މުޢާމަލާތެއް ކުރުމަށް ނުވަތަ ކޮންޓްރެކްޓެއް
ކުރުމަށް ޤާނޫނު ޤަބޫލުކުރާފަދަ މީހަކަށް ނުވުން؛
v. އެ ކޮންޓްރެކްޓުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ތާރީޚު
ޞައްޙަނުވުން؛
vi. އެ ކޮންޓްރެކްޓުގައި ބައިވެރިވާ ފަރާތްތަކަށް ކަމެއްގެ
ޙަޤީޤަތް އޮތްގޮތް ނުވަތަ ޤާނޫނުގައި ކަމެއް އޮތްގޮތް
އޮޅިފައި އޮތުން.
49

(2) ކޮންޓްރެކްޓުގެ ބައިވެރިން ލިޔުމުން އެއްބަސްވެފައިވާ
ޝަރުޠުތަކާ ޚިލާފު ނުއުފެދޭ އިތުރު ޝަރުޠުތަކަށް
އަނގަބަހުން ވަކި އެއްބަސްވުމެއް ވެފައިވާކަން
ސާބިތުކުރުމަށް؛
(3) ކޮންޓްރެކްޓުގެ ދަށުން އޭގެ ބައިވެރިން އެ މައްޗަށް
ޢަމަލުކުރުމަށް ލާޒިމުކުރާ ޝަރުޠުތަކަށް ޢަމަލުކުރަން
ފެށުމުގެ ކުރިން ފުރިހަމަކުރަންޖެހޭ ވަކި ޝަރުޠަކާ ނުވަތަ
ޝަރުޠުތަކަކާ ގުޅޭގޮތުން އެ ބައިވެރިންގެ މެދުގައި
އަނގަބަހުން ވަކި އެއްބަސްވުމެއް ވެފައިވާކަން
ސާބިތުކުރުމަށް؛
(4) ކޮންޓްރެކްޓެއްގައި ބައިވެރިވާ ފަރާތްތަކުން، އެ
ކޮންޓްރެކްޓެއްގެ ދަށުން އެ މައްޗަށް ޢަމަލުކުރުމަށް
އެއްބަސްވެފައިވާ ޝަރުޠުތައް ލިޔުމުން އޮތުމަށް ޤާނޫނަކުން
ލާޒިމުކުރާ ޙާލަތްތައް ފިޔަވައި، ނުވަތަ ޤާނޫނުގައިވާ
ގޮތުގެމަތިން އެފަދަ ލިޔުމެއް ރަޖިސްޓަރީކޮށްފައިވާ
ޙާލަތްތައް ފިޔަވައި، އެ ކޮންޓްރެކްޓް ބާޠިލުކުރު މާ
ގުޅޭގޮތުން ނުވަތަ އޭގައި ހިމެނޭ ޝަރުޠެއް ބަދަލުކުރުމާ
ގުޅޭގޮތުން ބައިވެރިންގެ މެދުގައި އަނގަބަހުން ވަކި
އެއްބަސްވުމެއް ވެފައިވާކަން ސާބިތުކުރުމަށް؛
(5) ލިޔުމުގައި ބޭނުންކޮށްފައިވާ އެއްޗެއް ވުޖޫދުގައިވާ
ވާޤިޢާއަކާގުޅޭ މިންވަރު ދައްކުވައިދޭ ކަމެއް ސާބިތުކުރުމަށް.
ދެނެގަތުމަށް އު ނ ދަގޫ ބަހެއް 70. އަންނަނިވި ބާވަތުގެ ބަހެއް ނުވަތަ ޢިބާރާތެއް ކޮންޓްރެކްޓެއްގައި ނުވަތަ
ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި ހެކި
ލިޔުމެއްގައި އޮވެއްޖެނަމަ، އެ ބަހެއް ނުވަތަ ޢިބާރާތެއްގެ މާނަ
ހުށަހެޅުން
50

ސާބިތުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި، އިތުރު ހެކި ކޯޓަށް ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.
(ހ) މާނަ ދެނެގަތުމަށް އުނދަގޫ ބަހެއް ނުވަތަ ޢިބާރާތެއް؛
(ށ) ވާހަކަ ދެއްކުމުގައި ނުވަތަ ލިޔުމުގައި ޢާންމުކޮށް ބޭނުންނުކުރާ
ބަހެއް ނުވަތަ ޢިބާރާތެއް؛
(ނ) ވަކި ޢިބާރާތެއްގެ ނުވަތަ ބަހެއްގެ ކުރުގޮތް؛
(ރ) ވަކި ވަގުތަކަށް ނުވަތަ ވަކި މުނާސަބަތަކަށް ޚާއްޞަކޮށް ބޭނުންކުރާ
ބަހެއް ނުވަތަ ޢިބާރާތެއް؛
(ބ) ވަކި ފަންނަކަށް ނުވަތަ ޞިނާޢަތަކަށް ނުވަތަ ވިޔަފާރިއަކަށް
ޚާއްޞަކޮށް ބޭނުންކުރާ ބަހެއް ނުވަތަ ޢިބާރާތެއް؛
(ޅ) ވަކި ސަރަޙައްދެއްގައި ނުވަތަ ވަކި އަވަށެއްގައި ނުވަތަ ވަކި
ރަށެއްގައި ދިރިއުޅޭ ބަޔަކު ބޭނުންކުރާ ބަހެއް ނުވަތަ ޢިބާރާތެއް.
ލިޔުމެއްގައި އެއްބަސްވެފައިވާ 71. ލިޔުމުން އޮތް ކޮންޓްރެކްޓެއްގައި ހިމެނޭ ބައިވެރިން އެ މައްޗަށް
ޝަރުޠެއް ބަދަލުވެފައިވާ ކަމަށް
ޢަމަލުކުރުމަށް އެއްބަސްވެފައިވާ އެއްވެސް ޝަރުޠަކަށް ބަދަލުއަތުވެދާނެ
ހެކިބަސް ދެވިދާނެ ފަރާތް
އެއްބަސްވުމެއް އަނގަބަހުން ވެފައިވާނަމަ، އެ އެއްބަސްވުން ސާބިތުކުރުމުގެ
ގޮތުން ހެކި ހުށަހެޅޭނީ އެ ކޮންޓްރެކްޓުގެ ނުވަތަ ލިޔުމުގެ ބައިވެރިންނަށާއި،
އެމީހުންގެ މަޞްލަޙަތު ރައްކާތެރިކުރުމާ ޙަވާލުވެތިބި ފަރާތްތަކަށާއި، އެ
މައްސަލައިގައި މަޞްލަޙަތެއް ހިމެނޭ އެހެން ފަރާތްތަކަށެވެ.
ޤާނޫނުގެ 68 ވަނަ މާއްދާއިން 72. މި ޤާނޫނުގެ 68 ވަނަ މާއްދާއާއި، 69 ވަނަ މާއްދާއާއި، 70 ވަނަ
ފެށިގެން 71 ވަނަ މާއްދާ ގެ
މާއްދާއާއި، 71 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެއްވެސް އުސޫލެއް
ނިޔަލަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ
އުސޫލުތައް ނުހިނގުން
ވަޞިއްޔަތުން ދޭ ދިނުމަކަށް ނުހިނގާނެއެވެ.
51

ހަތް ވަނަ ބާބު
އިޤްރާރާއި އިޢުތިރާފު
ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައިވާ 73. (ހ) ޖިނާއީ މައްސަލައެއްގެ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި، އެ މައްސަލައިގައި
އިޢުތިރާފު
ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތް ނުވަތަ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް، ފަނޑިޔާރެއްގެ
ކުރިމަތީގައިވާ އިޢުތިރާފަކީ މި ޤާނޫނުގައި، ނުވަތަ ޖިނާއީ
އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި އެހެންގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާހާ
ހިނދަކު، ހަމައެކަނި އެ އިޢުތިރާފުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، އެ
އިޢުތިރާފުވި މީހާގެ މައްޗަށް ކުށް ސާބިތުކުރުމަށް ފުދޭނެ ކާފީ
ހެއްކެކެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ ބޭނުމަށްޓަކައި ކުށުގެ ތުހުމަތުގައިވާ މީހާގެ އިޢުތިރާފު
ބަލައިގަނެވޭނީ އެ އިޢުތިރާފަކީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައިވާ
ގޮތުގެމަތިން ވެފައިވާ އިޢުތިރާފެއް ކަމުގައިވާނަމައެވެ.
ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލިސް ފިޔަވައި 74. ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލިސް ފިޔަވައި އެހެން ތަނެއްގައި މީހަކު ވެފައިވާ އިޢުތިރާފު
އެހެން ތަނެއްގައިވާ އިޢުތިރާފު
ސާބިތުކުރެވޭނީ ހެކި ސާބިތުކުރުމަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ޢާންމު އުސޫލާ
އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެމަތިންނެވެ.
މަރު ބަލީގައިވާ މީހަކު ވާ 75. އެހެން މީހެއްގެ ޙައްޤަކާ ބެހޭގޮތުން މަރު ބަލީގައިވާ މީހަކު ވާ އިޤްރާރަކީ،
އިޤްރާރު
ޞައްޙަ އިޤްރާރެއް ކަމުގައި ބެލޭނެއެވެ.
އިޢުތިރާފު ނުވަތަ އިޤްރާރުވާ 76. (ހ) ކަމަކަށް އިޢުތިރާފުވާ މީހާ ނުވަތަ އިޤްރާރުވާ މީހާ، އެ އިޢުތިރާފުވާ
މީހުންގައި ހުރުން ލާޒިމު
ނުވަތަ އިޤްރާރުވާ ވަގުތު، އޭނާގެ ކިބައިގައި އަންނަނިވި
ސިފަތައް
ޝަރުޠުތައް ފުރިހަމަވާންވާނެއެވެ.
52

(1) އެމީހަކީ ބާލިޣުވެފައިވާ މީހަކު ކަމުގައިވުން؛
(2) އެމީހަކީ ބުއްދި ހަމައަށްހުރި މީހަކު ކަމުގައިވުން؛
(3) އޭނާ އެ އިޢުތިރާފުވަނީ ، ނުވަތަ އެ އިޤްރާރުވަނީ އަމިއްލަ
އިޚްތިޔާރުގައި ، އެއްވެސް މަޖުބޫރު ކުރުވުމެއްނެތި
ކަމުގައިވުން.
(ށ) އެހެންގޮތަކަށް ސާބިތުނުވާހާ ހިނދަކު، އަންނަނިވި މީހުން ވާ
އިޢުތިރާފަކީ ނުވަތަ އިޤްރާރަކީ ޞައްޙަ އިޢުތިރާފެއް ނުވަތަ
އިޤްރާރެއް ކަމުގައެއް ނުބެލެވޭނެއެވެ.
(1) ޢުމުރުން 15)ފަނަރަ(އަހަރު ވެފައިނުވާ ކުޑަކުދިން؛
(2) ބުއްދި ހަމަނުޖެހޭ މީހުން؛
(3) ބެލެނިވެރިޔާ ނުވަތަ ބަލަދުވެރިޔާ ނުވަތަ މީހަކު ބެލެހެއްޓުމާ
ޙަވާލުވެހުރި ފަރާތުން، އޭނާގެ ބެލުމުގެ ދަށުގައިވާ މީހާގެ
ނަމުގައިވާ އިޢުތިރާފު ނުވަތަ އިޤްރާރު.
މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ޚަޞްމެއް 77. (ހ) މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ޚަޞްމެއް ނުވަތަ އެ ޚަޞްމެއްގެ
ނުވަތަ ޚަޞްމެއްގެ އެޖެންޓުން ވާ
އެޖެންޓެއްގެ ގޮތުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ މީހަކީ، އެ ޚަޞްމެއް
އިޤްރާރު
ތަމްސީލުކުރުމުގެ ސީދާ ނުވަތަ ނުސީދާ ހުއްދަ ލިބިފައިވާ މީހެއް
ކަމުގައި އެ މައްސަލައިގެ އެންމެހައި ޙާލަތްތަކަށް ރިޢާޔަތްކުރާއިރު
ކޯޓަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ މީހަކު ޝަރީޢަތުގައި ދޭ ބަޔާނަކީ ޞައްޙަ
އިޤްރާރެއް ކަމުގައި ބެލޭނެއެވެ.
(ށ) ވަކި މީހަކީ މައްސަލައެއްގައި ހިމެނޭ ޚަޞްމެއް އެ ދަޢުވާގައި
ތަމްސީލުކުރާ ފަރާތް ކަމަށްވާނަމަ، އެމީހަކު ދޭ ބަޔާނަކީ ޞައްޙަ
އިޤްރާރެއް ކަމުގައި ބެލޭނީ، އޭނާ އެ ބަޔާން ދިނީ އޭނާ
ތަމްސީލުކުރާ ފަރާތް ތަމްސީލުކުރުމަށް އޭނާއަށް ދީފައިވާ ހުއްދަ
53

ދެމިއޮތް ހިނދެއްގައި ކަމަށްވާނަމައެވެ.
(ނ) ދަޢުވާ އެ މައްޗަށް ބިނާވެފައިވާ މައްސަލައާ ގުޅޭގޮތުން
މިލްކުވެރިކަމުގެ މަޞްލަޙަތެއް ނުވަތަ މާލީ މަޞްލަޙަތެއް އޮތް
މީހަކު އެ މަޞްލަޙަތާ ގުޅޭގޮތުން ދީފައިވާ ބަޔާނަކީ، އަދި ދަޢުވާ
އެ މައްޗަށް ބިނާވެފައިވާ މައްސަލައިގެ ޚަޞްމުންނަށް ވަކި
މަޞްލަޙަތެއް ލިބިދެނީ ވަކި ބައެއްގެ ފަރާތުން ކަމުގައިވާނަމަ، އެ
ބަޔަކު ދީފައިވާ ބަޔާނަކީ، އެ ބަޔާން ދިންއިރު، އެފަދަ
މަޞްލަޙަތެއް ދެމިއޮތް ހިނދެއްގައި ދީފައިވާ ބަޔާނެއް
ކަމުގައިވާނަމަ، އެ ބަޔާނަކީ ޞައްޙަ އިޤްރާރެއް ކަމުގައި
ބެލޭނެއެވެ.
މީހަކު އަމިއްލައަށް ނުވަތަ އޭނާގެ 78. މީހަކު ވަކި ކަމަކާ ގުޅޭގޮތުން ވާ އިޤްރާރަކީ ޞައްޙަ އިޤްރާރެއް ކަމުގައި
ފަރާތުން އެހެން މީހަކު ވާ
ބެލޭނެއެވެ. ނަމަވެސް އެފަދަ އިޤްރާރެއް ބޭނުންކުރެވޭނީ އޭނާއާ ދެކޮޅަށް،
އިޤްރާރު
ނުވަތަ އޭނާގެ މަޞްލަޙަތު ޙިމާޔަތްކުރުމަށް އޭނާ ކަނޑައަޅާ ފަރާތަކާ
ދެކޮޅަށެވެ. އެމީހެއްގެ ނުވަތަ އެމީހެއްގެ މަޞްލަޙަތު ޙިމާޔަތްކުރުމަށް އޭނާ
ކަނޑައަޅާ ފަރާތެއްގެ ދިފާޢުގައި އެފަދަ އިޤްރާރެއް ބޭނުންކުރެވޭނީ
އަންނަނިވި ޙާލަތްތަކުގައި އެކަންޏެވެ.
(ހ) އެ ބަޔާނަކީ، އެ ބަޔާން ދިން މީހާ މަރުވެއްޖެ ޙާލަތެއްގައި، މި
ޤާނޫނުގެ 118 ވަނަ މާއްދާގެ ދަށުން ތިންވަނަ ފަރާތަކަށް މުހިންމު
ބަޔާނަކަށްވުން؛
(ށ) އެ ބަޔާނަކީ، އެ މައްސަލައަކަށް މުހިންމު ނަފްސާނީ ޙާލަތެއް
ނުވަތަ ޖިސްމާނީ ޙާލަތެއް އޮތްކަމާމެދު ދީފައިވާ ބަޔާނަކަށްވެފައި،
އެ ބަޔާން ދީފައިވަނީ، އެ ޙާލަތު މެދުވެރިވި ވަގުތު ނުވަތަ އެ
ޙާލަތު މެދުވެރިވި ކަމަށް ބެލެވޭ ވަގުތުގައި ކަމަށްވެފައި، އެ ޙާލަތު
54

އޮތްކަން ސާބިތުކުރުމަށް ބާރުލިބިދޭ ގޮތަކަށް އެ ޙާލަތުގައި ހުރި
މީހާގެ ޢަމަލުތައް ހުރުން.
ލިޔުމެއްގައިވާ ކަމަކާ ގުޅިގެން 79. ލިޔުމެއްގައި ހިމެނޭ ކަމަކާ ގުޅޭގޮތުން މީހަކު އަނގަބަހުން ވާ އިޤްރާރު
އަނގަބަހުން ވެފައިވާ އިޤްރާރު
ޝަރީޢަތަށް ޤަބޫލުކުރެވޭނީ، އެ ލިޔުން ހެކީގެ ގޮތުގައި ހުށަހަޅަން ބޭނުންވާ
ޚަޞްމަށް އެ ލިޔުމުގައި ހިމެނޭ ކަމަކާ ގުޅޭގޮތުން ދެވަނަ ދަރަޖައިގެ ހެކި
ހުށަހެޅުމަށް މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ފުރުޞަތު ލިބިދޭ ކަމުގައިވާނަމަ، ނުވަތަ
ހުށަހެޅިފައިވާ ލިޔުމުގެ ޞައްޙަކަމާމެދު ސުވާލު އުފެދިފައިވާނަމައެވެ.
މަދަނީ މައްސަލަތަކުގައި ހެކީގެ 80. ވަކި އިޤްރާރަކީ، ހެކީގެ ގޮތުގައި ބޭނުންނުކުރެވޭނެ ކަމަށް ޝަރުޠުކޮށް
ގޮތުގައި ހުށަނޭޅޭނެ އިޤްރާރު
ވެފައިވާ އިޤްރާރެއް ކަމުގައިވާނަމަ، ނުވަތަ ވަކި އިޤްރާރަކީ، އެ އިޤްރާރެއް
ވެފައިވާ ޙާލަތަށް ބަލާއިރު މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ޚަޞްމުން ވަކި ކަމަކާ
ގުޅޭގޮތުން ހެކި ހުށަނޭޅުމަށް އެއްބަސްވެފައިވާ ކަމަކާ ގުޅޭގޮތުން ވެފައިވާ
އިޤްރާރެއްކަމަށް ޝަރީޢަތަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ ޙާލަތެއްގައި ވެފައިވާ އިޤްރާރެއް
ކަމުގައިވާނަމަ، އެފަދަ އިޤްރާރެއް މަދަނީ މައްސަލަތަކުގައި ހެކީގެ ގޮތުގައި
ހުށައެއްނޭޅޭނެއެވެ.
ބިރުދެއްކުމުގެ ސަބަބުން ނުވަތަ 81. (ހ) ޖިނާއީ ކުށެއްގެ ތުހުމަތުގައިވާ މީހަކު އިޢުތިރާފެއް ވެފައިވަނީ
ވަކި ކަމެއް ކޮށްދިނުމަށް ވެ ފައިވާ
އޭނާއާމެދު އުފުލިފައިވާ ދަޢުވާއާ ގުޅޭގޮތުން، އެމީހަކު ހުރި
ވަޢުދެއްގެ ސަބަބުން ވާ
އިޢުތިރާފު ޖިނާއީ މަޤާމުގެގޮތުން އެ ދަޢުވާއާ ގުޅޭގޮތުން ބާރެއް ފޯރުވިދާނެ ކަމަށް
މައްސަލަތަކުގައި ހެކީގެ ގޮތުގައި
ކުށުގެ ތުހުމަތުގައިވާ މީހާއަށް ޤަބޫލުކުރެވޭ މީހަކު އޭނާއަށް
ހުށަނޭޅުން
ބިރުދެއްކުމުގެ ސަބަބުން، ނުވަތަ އޭނާ އެ އިޢުތިރާފުވެއްޖެނަމަ
އޭނާއާމެދު އުފުލިފައިވާ ދަޢުވާއާ ގުޅޭގޮތުން އޭނާއަށް ފައިދާއެއް
ލިބިދާނެކަމަށް، ނުވަތަ ވަގުތީގޮތުން ނަމަވެސް އޭނާއަށް ލިބެން
55

އޮތްކަމަށް ބެލެވޭ ގެއްލުމެއް ފަސްކުރެވޭނެ ކަމަށް އޭނާއަށް
ޤަބޫލުކުރެވިގެން ކަމަށް، ޝަރީޢަތަށް ޤަބޫލުކުރެވޭފަދަ މިންވަރަކަށް
ސާބިތުކޮށްދީފި ހިނދެއްގައި، ކަމާގުޅޭ ޤާނޫނަކުން އެހެންގޮތަކަށް
ކަނޑަނާޅާހާ ހިނދަކު، އެފަދަ އިޢުތިރާފެއް ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި
ހެކީގެ ގޮތުގައި ހުށައެއްނޭޅޭނެއެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ އިޢުތިރާފެއް ވެފައިވަނީ، އެ
އިޢުތިރާފުވުމުގައި ކުށުގެ ތުހުމަތުގައިވާ މީހާއަށް ޤަބޫލުކުރެވިފައި
އޮތް ޤަބޫލުކުރުން ނެތިގޮސްފައިވަނިކޮށް ކަމަށް ޝަރީޢަތަށް
ޤަބޫލުކުރެވޭނަމަ، އެ އިޢުތިރާފެއް ހެކީގެ ގޮތުގައި ޝަރީޢަތުގެ
މަޖިލީހަށް ބަލައިގަނެވިދާނެއެވެ .
ވަކި ކުށަކާ ގުޅިގެން މީހަކުވާ 82. ވަކި ކުށަކާ ގުޅިގެން އެކަކަށްވުރެ ގިނަ މީހުންގެ މައްޗަށް ދަޢުވާ އުފުލިފައިވާ
އިޢު ތިރާފު އޭނާއާއި އެ ކުށުގައި
ހިނދެއްގައި، އެ ކުށް ކުރުމުގައި ބައިވެރިވި މީހަކު އޭނާގެ އަމިއްލަ ނަފްސާ
ބައިވެރިވާ އެހެން ފަރާތްތަކާ
ދެކޮޅަށް ބޭނުންކުރެވުން ދެކޮޅަށް އަދި އެކަމުގައި ބައިވެރިވިކަމަށް ބެލެވޭ އެހެން ބަޔަކާ ދެކޮޅަށްވާ
އިޢުތިރާފެއް ޝަރީޢަތަށް ޤަބޫލުކޮށްފި ކަމުގައިވާނަމަ، އެ އިޢުތިރާފުވީ
މީހާއާއި އޭނާގެ އިޢުތިރާފުގައި ބަޔާންކުރާ އެހެން ފަރާތްތަކާ ދެކޮޅަށް
ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި އެ އިޢުތިރާފު ބޭނުންކުރެވިދާނެއެވެ.
އިޤްރާރަކީ ކާފީ ހެއްކެއް ކަމުގައި 83. ވަކި ކަމަކާ ގުޅޭގޮތުން މީހަކުވެފައިވާ އިޤްރާރަކީ، އެ އިޤްރާރުގައި ބަޔާންކުރާ
ނުބެލުން
ވާޤިޢާއެއް ވުޖޫދުގައި އޮތްކަމަށް ސާބިތުކުރުމަށް، އޭގެ ޒާތުގައި ކާފީ ހެއްކެއް
ކަމުގައެއް ނުބެލެވޭނެއެވެ.
އިޤްރާރުން ރުޖޫޢަވުން 84. (ހ) މި މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙާލަތްތަކުންކުރެ
ޙާލަތެއްގައި ފިޔަވައި، އެހެން ޙާލަތްތަކުގައި ފަނޑިޔާރެއްގެ
56

ކުރިމަތީގައި މީހަކުވެފައިވާ އިޤްރާރަކުން ރުޖޫޢައެއް ނުވެވޭނެއެވެ.
(ށ) މީހަކު އިޤްރާރުވީ، އޭނާ އެ އިޤްރާރުވީ ޙަޤީޤަތާ ގުޅޭގޮތުން
އޭނާއަށް އޮޅުވާލުމުގެ ސަބަބުން، ނުވަތަ އެކަމެއްގެ ޙަޤީޤަތް
އޭނާއަށް އޮޅިފައި އޮތުމުގެ ސަބަބުންކަން، ޝަރީޢަތަށް
ޤަބޫލުކުރެވޭފަދަ މިންވަރަކަށް ސާބިތުކޮށްދީފިނަމަ، އެ އިޤްރާރުން
އޭނާއަށް ރުޖޫޢަވެވިދާނެއެވެ. އެފަދަ ޙާލަތެއްގައި އޭނާގެ މައްޗަށް
ކަމެއް ސާބިތުކުރުމަށްޓަކައި އެ އިޤްރާރުގެ މައްޗަށް އެއްވެސް
ބުރަދަނެއް ނުދެވޭނެއެވެ.
އިޢުތިރާފުން ރުޖޫޢަވުން 85. މި ޤާނޫނުގެ 84 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި އިޤްރާރަކުން ރުޖޫޢަވެވިދާނެ
ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޙާލަ ތްތަކުގައި ޖިނާއީ ކުށަކަށް އިޢުތިރާފުވެފައިވާ
މީހަކަށް އޭނާގެ އިޢުތިރާފުން ރުޖޫޢަވެވިދާނެއެވެ.
އަށް ވަނަ ބާބު
މާއްދީ ހެކި
މާއްދީ ހެކި ބަލައިގަތުން 86. (ހ) މި ޤާނޫނުގެ 37 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ މާއްދީ
ހެއްކަކީ، މަދަނީ އަދި ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި ހެކީގެ ގޮތުގައި
ބަލައިގަނެވޭނެ އެއްޗެ އްސެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) އެހެން އޮތްނަމަވެސް، މާއްދީ ހެކި ހުށަހެޅޭނީ،
ޝަރީޢަތުން ބަލަމުންދާ މައްސަލައާ އެ ހެކި ގުޅުންހުރި ކަމަށް
ދައްކުވައިދީފައިވާނަމަ، އަދި އެ އެއްޗަކަށް އެއްވެސް އުނިއިތުރެއް
ގެނެސްފައިނުވާނަމައެވެ.
(ނ) މާއްދީ ހެކީގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅިދާނެ ވަކި އެއްޗެހިތަކެއް މި ޤާނޫނުގެ
57

37 ވަނަ މާއްދާގެ (ނ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވީނަމަވެސް، އެ
އެއްޗެހީގެ އިތުރަށްވެސް، މައްސަލައިގެ ޢަދުލު އިންޞާފު
ދެމެހެއްޓުމަށްޓަކައި، ޝަފަހީ ހެއްކަށް ނުވަތަ ކިތާބީ ހެއްކަށް ނުވާ
އެހެން އެއްޗެހި، މާއްދީ ހެކީގެ ގިންތީގެ ތެރޭގައި ހުށަހެޅުމަށް
ފުރުޞަތު ދެވިދާނެ ކަމަށް ކޯ ޓަށް ފެނިއްޖެނަމަ، މި މާއްދާގެ (ށ)
ގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ދާއިރާގެ ތެރޭގައި، އެފަދަ އެއްޗެހި، ހެކީގެ
ގޮތުގައި ހުށަހެޅުމުގެ ފުރުޞަތު ދިނުމަކަށް މި މާއްދާ
ހުރަހެއްނާޅައެވެ.
ޑެމޮންސްޓްރޭޝަނުން 87. (ހ) ވަކި ކަމެއް ހިނގާގޮތް ދައްކުވައިދިނުމަށްޓަކައި
ދައްކުވައިދިނުން
ޑެމޮންސްޓްރޭޝަނަކުން ނުވަތަ އެކްސްޕެރިމަންޓަކުން ނުވަތަ
އިންސްޕެކްޝަނަކުން އެކަމެއް ދައްކުވައިދީގެން ހެކި
ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.
(ށ) ޑެމޮންސްޓްރޭޝަނަކުން ނުވަތަ އެކްސްޕެރިމަންޓަކުން ނުވަތަ
އިންސްޕެކްޝަނަކުން ކޯޓަށް ދޭހަވާ ކަންކަން މައްސަލައާ ގުޅުންހުރި
ކަމަށްވާނަމަ، އެ މައްސަލަ ސާބިތުކުރަން ބޭނުންވާ ހެކީގެ ގޮތުގައި
އެކަންކަން ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.
އޯޑިއޯ ނުވަތަ ވީޑިއޯ ބަޔާން 88. (ހ) ކުށުގެ ތަޙްޤީޤެއްގައި ކުށުގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހާ ދީފައިވާ
އިންޓަރވިއު އޭނާ ދީފައިވަނީ، އޭނާގެ ވަކީލުގެ ހާޒިރުގައި
ކަމުގައިވާނަމަ ނުވަތަ ވަކީލެއްގެ އެހީތެރިކަން ލިބިގަތުމުގެ
ފުރުޞަތު ޤާނޫނުގައިވާ ގޮތުގެމަތިން ދޫކޮށްލުމަށްފަހުގައި ވަކީލެއްގެ
ޣައިރު ހާޒިރުގައި ކަމުގައިވާނަމަ އަދި، އަމިއްލަ އިޚްތިޔާރުގައި
އެއްވެސް މަޖުބޫރުކުރުވުމެއް ނެތި ކަމަށްވާނަމަ، އެ އިންޓަރވިއުގެ
58

އޯޑިއޯ ނުވަތަ ވީޑިއޯ ރެކޯޑިންގ ، އެ ކުށުގެ ޝަރީޢަތުގައި
ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަންނަންވާނެއެވެ. އަދި، އޭނާ އެ އޯޑިއޯ
ނުވަތަ ވީޑިއޯ ރެކޯޑިންގގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަ، ލިޔެ، އޭނާ
ލައްވާ އެ ލިޔުމުގައި ސޮއިކުރުވުމަކީ، ލާޒިމުކަމެއް ނޫނެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އޯޑިއޯ ނުވަތަ ވީޑިއޯ
ރެކޯޑިންގއަކީ، މީހަކު ލިޔުމުން ލިޔެ ސޮއިކޮށް ހެކިންގެ ހާޒިރުގައި
ދޭ ބަޔާނެކޭ އެއްފަދައިން، ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ޝަރީޢަތުން
ޤަބޫލުކުރަންވާނެ އެއްޗެއްސެވެ.
ފޮރެންސިކް ހެކި ހުށަހެޅުން 89. (ހ) ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ނުވަތަ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ
ޤާނޫނުގައި ނުވަތަ އެހެން ޤާނޫނެއްގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ
ގޮތުގެމަތިން ނެގޭ ފޮރެންސިކް ހެއްކަކީ، އަދި އެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް
ޚަބީރުން ތައްޔާރުކޮށްފައިވާ އެކިއެކި ރިޕޯޓުތަކަކީ ޝަރީޢަތުގެ
މަޖިލީހުގައި ހެކީގެ ގޮތުގައި ޤަބޫލުކުރެވޭނެ އެއްޗެއްސެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ބޭނުމަށްޓަކައި، "ފޮރެންސިކް ހެކި" ކަމަށް
ބުނެފައި އެވަނީ، އަންނަނިވި މަޢުލޫމާތާއި ތަކެތި ހިމެނޭގޮތުންނެވެ.
(1) އިނގިލީގެ ނިޝާނާއި، ޑީ. އެން.އޭ ގެ މަޢުލޫމާތާއި،
ފޮޓޯއާއި، އެތެރެހަށީގެ ފޮޓޯއާއި، އެތެރެހަށީގެ ސާމްޕަލް
ހިމެނޭގޮތުން ސައިންސާއި ޓެކްނޮލޮޖީގެ ޛަރީޢާއިން ހޯދޭ
އެފަދަ މަޢުލޫމާތު؛
(2) މަރުވެފައިވާ މީހެއްގެ ހަށިގަނޑުން ހަދާ އޮޓޮޕްސީން ލިބިދޭ
މަޢުލޫމާތު؛
(3) ކުށެއް ކުރުމުގައި ބޭނުންކުރި އެއްޗެއް ނުވަތަ ކުށް ކުރި
ފަރާތް ނުވަތަ އަނިޔާ ލިބުނު ފަރާތް ނުވަތަ ކުށުގެ ވެށިން
59

ފެންނަ މާއްދީ ހެއްކެއް ތަޙްލީލުކުރުމުން ދެނެގަނެވޭ
މަޢުލޫމާތު.
(ނ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާފަދަ ރިޕޯޓެއް ޝަރީޢަތަށް
ޤަބޫލުކުރެވޭނީ، އެ ރިޕޯޓަކީ އެ ރިޕޯޓު ތައްޔާރުކުރި ފަރާތު ގެ ނަމާއި
ސޮޔާއެކު، ދޫކޮށްފައިވާ ރިޕޯޓެއް ކަމުގައިވާނަމައެވެ.
(ރ) މި މާއްދާގެ (ހ) އެހެން އޮތްނަމަވެސް، ހެކީގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅޭ
ލިޔުމަކީ ކޮމްޕިއުޓަރުން ނުވަތަ މެޝިނަކުން އެއްވެސް އެއްޗެއް
އެނަލައިޒްކުރުމަށްފަހު އެކަމެއްގެ ނަތީޖާ ބަޔާންކޮށް އޭގެ އަމިއްލަ
ޒާތުގައި ޖެނެރޭޓްކުރާ ލިޔުމެއް ކަމަށްވާނަމަ، އެ ލިޔުމުގައި މީހެއްގެ
ސޮއި ނެތްނަމަވެސް އެ ލިޔުން ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ޝަރީޢަތަށް
ޤަބޫލުކުރެވޭނެއެވެ.
ބޭރު ޤައުމެއްގައި ހޯދޭ 90. ބޭރު ޤައުމުތަކުން ހޯދައި ހުށަހަޅާ ފޮރެންސިކް ހެއްކަކީ މި ޤާނޫނުގައިވާ
ފޮ ރެންސިކް ހެކި
އުސޫލުތަކާ ތަޢާރުޟުނުވާ ގޮތަށް ހޯދައި އަދި ހުށަހަޅާ ހެކި ކަމުގައިވާނަމަ،
އެ ހެކި، ދިވެހިރާއްޖެއިން ހޯދައި ހުށަހަޅާ ފޮރެންސިކް ހެއްކާ އެއް
އުސޫލަކުން ހެކީގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަނެވޭނެއެވެ.
ފޮރެންސިކް ހެކިން ދެނެގަނެވޭ 91. މި ބާބުގައި ބަޔާންކުރާ ފޮރެންސިކް ހެކީގެ ތެރެއިން މި ޤާނޫނުގެ 89 ވަނަ
މަޢުލޫމާތު ދަފްތަރުކުރުމާއި
މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކުރާ އިނގިލީގެ ނިޝާނާއި ޑީ.އެން. އޭ ގެ
ރައްކާކުރުން
މަޢުލޫމާތު ދަފްތަރުކޮށް މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހަދާ ގަވާއިދުގައި
ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތެއްގެމަތިން، އަދި އެ ގަވާއިދުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ
މުއްދަތަކަށް ކޯޓުން ރައްކާކޮށްފައި ބެހެއްޓިދާނެއެވެ.
60

ފޮރެންސިކް ހެކި ޤަބޫލުކުރުމުގެ 92. މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ކޯޓަށް ހުށަހެޅޭ ފޮރެންސިކް ހެކި ޝަރީޢަތަށް
ޝަރުޠު
ޤަބޫލުކުރެވޭނީ، އެ ހެކި ހޯދާފައިވަނީ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި ނުވަތަ
އެނޫންވެސް ކަމާބެހޭ ޤާނޫނެއްގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލުތަކާ އި
އިޖުރާއަތުތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެމަތިން ކަމުގައިވާނަމައެވެ.
ނުވަވަނަ ބާބު
ހެކިބަސް ނެގުން
ހެކިބަސް ދޭ މީހުން ކަނޑައެޅުން 93. (ހ) ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅިފައިވާ މައްސަލައެއްގައި ހެކިބަސް ދޭނެ
މީހުންގެ ގޮތުގައި ވަކި ބަޔަކު ހުށަހަޅަން އެ މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ
ޚަޞްމަކު ބޭނުންވާނަމަ، އެކަން، ދަޢުވާ ހުށަހަޅާހިނދު، ނުވަތަ
ދަޢުވާއަށް ފުރަތަމަ ޖަވާބުދާރީވާހިނދު ފާހަގަކުރަންވާނެއެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ވަގުތު ފާއިތުވުމަށްފަހު،
ހެކިބަސް ދޭނެ މީހުން ހުށަހެޅޭނީ، މައްސަލައިގައި ކުރިން
ފާހަގަވެފައިނުވާ ކަމެއް، މައްސަލަ ކުރިޔަށްގެންދިޔުމުގައި
ފާހަގަވުމާއެކު، އެގޮތަށް އެ ފާހަގަވި ކަމަކީ މައްސަލައިގެ އަސްލާ
ގުޅުންހުރި ކަމަކަށްވެފައި، އެކަމާ ގުޅޭގޮތުން ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމަކީ،
މައްސަލައާމެދު ގޮތެއް ނިންމުމަށް ސީދާގޮތުގައި ވާގިވެރިވާނެ
އަސާސީ ކަމެއް ކަމުގައި ޝަރީޢަތަށް ޤަބޫލުކުރެވިގެން، އެ
ފުރުޞަތު ކޯޓުން ދީފި ޙާލަތެއްގައި އެކަންޏެވެ.
ހުވާ މަތީ ހެކިބަސް ދިނުން 94. (ހ) ޝަރީޢަތުގައި ހިނގަމުންދާ މައްސަލައެއްގައި ހެކިބަސް ދޭ މީހަކީ،
މުސްލިމަކު ކަމުގައިވާނަމަ، އޭނާގެ ހެކިބަސް ނަގަންވާނީ،
އަންނަނިވި ހުވާ ކުރުވުމަށްފަހުގައެވެ.
61

"އަހުރެން (މީހާގެ ނަން) [ކޯޓުގެ ނަން] ގައި ހިނގަމުންދާ މި
މައްސަލައިގައި، މި ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި އަހުރެންނާ ކުރެވޭ
ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބުދިނުމުގައާއި އަހުރެން ބުނާ ކޮންމެ ބަހެއް
ބުނުމުގައި ތެދު ބުނުމަށާއި، ޙަޤީޤަތާ ޚިލާފަށް އެއްވެސް ބަހެއް
اله "
ނުބުނުމަށް، މާތް ގަންދީ ހުވާކުރަމެވެ.
(ށ) ހެކިބަސް ދެނީ، ޣައިރު މުސްލިމަކު ކަމުގައިވާނަމަ، އޭނާގެ
ހެކިބަސް ނަގަންވާނީ، އަންނަނިވި ޢަހުދުގައި
ސޮއިކުރުވުމަށްފަހުގައެވެ.
"އަހުރެން، (މީހާގެ ނަން) [ކޯޓުގެ ނަން] ގައި ހިނގަމުންދާ މި
މައްސަލައިގައި، މި ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި އަހުރެންނާ ކުރެވޭ
ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބުދިނުމުގައާއި އަހުރެން ބުނާ ކޮންމެ ބަހެއް
ބުނުމުގައި ތެދު ބުނުމަށާއި، ޙަޤީޤަތާ ޚިލާފަށް އެއްވެސް ބަހެއް
"
ނުބުނުމަށް ޢަހުދުވެ، އިޤްރާރުވަމެވެ.
ތަރުޖަމާނުން 95. (ހ) މައްސަލައެއްގައި ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތެއްގެ ތަރުޖަމާނެއްގެ ދައުރު
އަދާކުރާ މީހާ ވާންވާނީ، އެކަން ކުރުމަށް އެކަށޭނަ ފަރާތަކަށެވެ.
އަދި އެފަރާތުން އެކަން ކުރަންވާނީ، ތެދު ތަރުޖަމާއެއް ކުރުމަށް
އިޤްރާރުވެ، އަންނަނިވި ޢަހުދުގައި ސޮއިކުރުމަށްފަހުގައެވެ.
"އަހުރެން، (މީހާގެ ނަން) [ކޯޓުގެ ނަން] ގައި ހިނގަމުންދާ މި
މައްސަލައިގައި، މި ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ތަރުޖަމާނެއްގެ
ހައިސިއްޔަތުން މަސައްކަތްކުރާނީ، އެއްވެސް އޮޅުވާލުމެއް ނުވަތަ
ފޮރުވުމެއް ނެތި، އަހުރެންގެ ކުޅަދާނަކަން ތަންދިން އެންމެ
62

ފުރިހަމައަށް ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތުގެ ހެކިބަސް
"
ތަރުޖަމާކޮށްދިނުމަށްޓަކައި، އިޚްލާޞްތެރިކަމާ އެކުގައެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ ބޭނުމަށްޓަކައި "ތަރުޖަމާކުރުން" ކަމަށް ބުނެފައި
އެވަނީ، މައްސަލައެއްގައި ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތެއް އަނގަބަހުން ދޭ
ހެކިބަސް ދިނުމުގައި އެފަރާތުން ވާހަކަ ދައްކާ ބަސް ނުވަތަ
ބަހުރުވަ ފިޔަވައި އެހެން ބަހަކުން ނުވަތަ ބަހުރުވަޔަކުން
ބުނެދިނުމަށް ނުވަތަ މައްސަލައެއްގައި ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތެއް
ހެކިބަސް ދެނީ އިޝާރާތުން ކަމަށްވާނަމަ އެ ހެކިބަސް ދިނުމުގައި
އެފަރާތުން އިޝާރާތުން ބަޔާންކުރާ ކަންކަން އަނގަބަހުން
ބުނެދިނުމަށެވެ.
ހެކިބަސް ދޭ މީހުންނާ 96. (ހ) މި ޤާނޫނުގައި ނުވަތަ ޖިނާއީ އިޖުރާއަތާގުޅޭ ޤާނޫނެއް ގައި ނުވަތަ
ސުވާލުކުރުމުގެ އު ސޫ ލުތައް
މަދަނީ އިޖުރާއަތާގުޅޭ ޤާނޫނެއްގައި އެހެންގޮތަކަށް
ކަނޑައެޅުން
ބަޔާންކޮށްފައިނުވާހާ ހިނދަކު، ހެކިބަސް ނެގުމުގެ ވަގުތުގައި ދިމާވާ
އަންނަނިވި ކަންކަމާ ގުޅޭގޮތުން ދޭންޖެހޭ ކަމަށް ކޯޓަށް ފެންނަ
އިރުޝާދުތައް ދެވިދާނެއެވެ.
(1) ހެކިބަސް ދޭ މީހުންނާ ސުވާލުކުރަންވީ ގޮތް ؛
(2) ހެކިބަސް ދޭ މީހުންނާ ސުވާލުކުރުމުގައި ކިތާބީ ހެކި
ހުށަހަޅާނެ ގޮތް؛
(3) ހެކިބަސް ދޭ މީހުންނާ ސުވާލުކުރުމުގައި މާއްދީ ހެކި
ހުށަހަޅާނެ ގޮތް؛
(4) ހެކިބަސް ދޭ މީހުންނާ އެކި ފަރާތްތަކުން ސުވާލުކުރަންވީ
ތަރުތީބު؛
(5) ހެކިބަސް ދޭ މީހުންނާ ސުވާލުކުރުމުގައި އެކި ފަރާތްތަކަށް
63

ފުރުޞަތު ލިބިދެވޭ ގޮތް؛
(6) ހެކިބަސް ދޭ މީހުންނާ ސުވާލުކުރުމުގައި މީހަކު ޢަމަލުކުރާ
ގޮތް ނުވަތަ ސުލޫކު ބަހައްޓާ ގޮތް.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލު ހިނގާނީ، ކަމާ
ގުޅޭގޮތުން މި ޤާނޫނުގައި ވަކި ގޮތެއް ކަނޑައަޅާފައިނުވާ ޙާލަތުގައި،
މި ޤާނޫނުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އުސޫލަކަށް އެންމެ ފުރިހަމަގޮތުގައި
ޢަމަލުކުރުމަށްޓަކައި، ކޯޓުން ވަކި ގޮތެއް ކަނޑައެޅުން
މުހިންމުކަމަށް ކޯޓަށް ފެންނަ ޙާލަތްތަކުގައެވެ.
ހެކިބަސް ނެގުމުގެ މަރުޙަލާތައް 97. ހެކިބަސް ދޭ މީހުންނާ ސުވާލުކުރުމުގެ މަރުޙަލާތަކަކީ، އެގްޒެމިންކުރުމުގެ
މަރުޙަލާއާއި، ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުޙަލާއާއި، ރީ-އެގްޒެމިންކުރުމުގެ
މަރުޙަލާއެވެ.
އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުޙަލާ 98. ހެކިބަސް ނެގުމުގެ ފުރަތަމަ މަރުޙަލާއަކީ، އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުޙަލާއެވެ. އެ
މަރުޙަލާއަކީ، އެ ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ހެކިބަސް ދިނުމަށް ހުށަހެޅި ފަރާތުން،
އޭނާ ހުށަހެޅި ދަޢުވާއާގުޅޭ، އަދި އެ ދަޢުވާއަށް ފަހިވާގޮތަށް ނުވަތަ
ވާގިވެރިވާ ގޮތަށްހުރި ކަންކަމުގައި ހެކިބަސް ދިނުމަށް އެފަރާތަށް ފުރުޞަތު
ދެވޭ މަރުޙަލާއެވެ.
ކްރޮސް -އެގްޒެމިންކުރުމުގެ 99. (ހ) ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުޙަލާއަކީ، މައްސަލައެއްގައި ހެކިބަސް
މަރުޙަލާ
ދޭ މީހާ، އޭނާ ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅި ފަރާތުން އޭނާ
އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުޙަލާ ނިމުމުން، އަނެއް ފަރާތުން އޭނާއާ
ސުވާލުކުރުމުގެ މަރުޙަލާއެވެ. އެ މަރުޙަލާއަކީ، އެގްޒެމިންކުރާ
މަރުޙަލާގައި ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ދިން ހެކިބަހުގެ ތެދުކަން
64

ޔަޤީންކުރުމަށްޓަކައި ނުވަތަ އޭގައި ދެކޮޅުނުޖެހޭ ކަމެއްވާނަމަ
އެކަމާމެދު ސުވާލުއުފެއްދުމަށާއި، އޭނާގެ ހެކިބަހުން އެފަރާތަށް
ބޭނުންކުރެވިދާނެ މަޢުލޫމާތު ހޯދުމަށް، އޭނާ ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި
ހުށަހެޅި ފަރާތް ނޫން އަނެއް ފަރާތަށް ފުރުޞަތު ދެވޭ މަރުޙަލާއެވެ.
(ށ) ހެކިބަސް ދޭ މީހަކު ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރެވޭނީ އޭނާ
އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުޙަލާގައި އޭނާ ދިން ހެކިބަހުގައި ހިމެނުނު
ކަންކަމާ ގުޅޭގޮތުން އެކަންޏެވެ.
ރީ -އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުޙަލާ 100. (ހ) ރީ-އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުޙަލާއަކީ، މައްސަލައެއްގައި ހެކިބަސް ދޭ
މީހާ ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކޮށް ނިމުމުން، އޭނާ ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި
ހުށަހެޅި ފަރާތުން އޭނާއާ އަލުން ސުވާލުކުރުމުގެ މަރުޙަލާއެވެ. އެ
މަރުޙަލާއަކީ، ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރާ މަރުޙަލާގައި އަނެއް ފަރާތުން
ކުރާ ސުވާލެއްގެ ސަބަބުން، ނުވަތަ ހެކިބަސް ދޭ މީހާ އެ
ސުވާލުތަކަށް ދޭ ޖަވާބެއްގެ ސަބަބުން އޭނާ ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި
ހުށަހެޅި ފަރާތުން މައްސަލައިގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ކަންކަމަށް ފަހިނުވާ
ކަމެއް ނުވަތަ ސުވާލުއުފެދޭ ކަމެއް މެދުވެރިވެއްޖެނަމަ، އެކަމެއް
އިތުރަށް ސާފުކޮށްދިނުމުގެ ގޮތުން، އެކަންކަމާ ގުޅޭގޮތުން
ސުވާލުކުރުމަށް ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ހުށަހެޅި ފަރާތަށް ފުރުޞަތު ދެވޭ
މަރުޙަލާއެވެ.
(ށ) ހެކިބަސް ދޭ މީހަކު ރީ-އެގްޒެމިންކުރެވޭނީ، އެމީހަކު ކްރޮސް-
އެގްޒެމިންކުރުމަށް ބޭނުންވާ ހުރިހާ ފަރާތްތަކަކުން އެމީހަކު ކްރޮސް-
އެގްޒެމިންކޮށް ނިމުމުންނެވެ.
65

ސުވާލުކުރެވިދާނެ ގޮތާއި ޖަވާބު 101. (ހ) މި ޤާނޫނުގައި އެހެންގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާހާ ހިނދަކު،
ދެވިދާނެ ގޮތް
މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ކޮންމެ ޚަޞްމަކަށްމެ ހެކިބަސް ދޭ މީހުންނާ
ސުވާލުކުރެވިދާނެއެވެ.
(ށ) މި ޤާނޫނުގައި އެހެންގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާހާ ހިނދަކު، ނުވަތަ
ކޯޓުން އެހެންގޮތަކަށް އަމުރުނުކުރާހާ ހިނދަކު، މައްސަލައިގައި
ހިމެނޭ ޚަޞްމަކު ބޭނުންވާ ބީދައަކުން، މައްސަލައާ ގުޅޭގޮތުން
ހެކިބަސް ދޭ މީހަކާ ސުވާލުކުރެވިދާނެއެވެ.
(ނ) ހެކިބަސް ދޭ މީހާ، ހެކިބަސް ދިނުމުގައި އޭނާއާ ކުރެވޭ
ސުވާލުތަކަށް ކުރު ޖަވާބުތަކަކުން ހެކިބަސް ދެވިދާނެއެވެ. ނުވަތަ
އޭނާގެ ފަރާތުން ހެކިބަސް ދިނުމަށް ބޭނުންވާ ކަމެއްގެ މައްޗަށް
ބިނާކޮށް އަނގަބަހުން ދޭ ބަޔާނެއްގެ ގޮތުގައި ހެކިބަސް
ދެވިދާނެއެވެ.
(ރ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި އެހެން އޮތްނަމަވެސް، ޖިންސީ ކުށުގެ
މައްސަލަތަކުގައި، އަނިޔާ ލިބުނުކަމަށް ބުނާ މީހުންނާއި، އަދި
ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި ކުޑަކުދިންނާ ސުވާލުކުރާނީ ދަޢުވާލިބޭ
ފަރާތުގެ ވަކީލު ނުވަތަ ފަނޑިޔާރު މެދުވެރިކޮށެވެ.
ނުކުޅެދުންތެރިކަމެއް ހުރި 102. (ހ) ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތަކީ، ޖިސްމާނީ ނުކުޅެދުންތެރިކަމެއް ހުރުމުގެ
ފަރާތަކުން ހެކިބަސް ދިނުން
ސަބަބުން ސާފުކޮށް މުއާޞަލާތުނުކުރެވޭ ފަރާތެއްނަމަ، އޭނާ ބުނާ
އެއްޗެއް ސާފުކޮށްދެވޭނެ އެކަށީގެންވާ ވަސީލަތެއް މެދުވެރިކޮށް
އޭނާގެ ހެކިބަސް ނެގުމަށް ކޯޓަށް ހުއްދަކުރެވިދާނެއެވެ.
(ށ) ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތަކީ، ނަފްސާނީ ނުކުޅެދުންތެރިކަމެއް ހުރުމުގެ
ސަބަބުން ސާފުކޮށް މުއާޞަލާތުނުކުރެވޭ ފަރާތެއް ކަމުގައިވެފައި،
އޭނާއަކީ، މި ޤާނޫނުގެ 46 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ޝަރުޠު
66

ފުރިހަމަވާ ފަރާތެއް ކަމުގައިވާނަމަ، އޭނާ ބުނާ އެއްޗެއް
ސާފުކޮށްދެވޭނެ އެކަށީގެންވާ ވަސީލަތެއް މެދުވެރިކޮށް އޭނާގެ
ހެކިބަސް ނެގުމަށް ކޯޓަށް ހުއްދަކުރެވިދާނެއެވެ.
(ނ) މި މާއްދާގެ (ހ) ނުވަތަ (ށ) ގައި ބަޔާންކުރާ ޙާލަތްތަކުގެ
ތެރެއިން ޙާލަތެއްގައި ހެކިބަސް ދޭ މީހެއްގެ ހެކިބަސް ނެގުމުގައި
ބޭނުންކުރާ ވަސީލަތަކީ އެކަށީގެންވާ ވަސީލަތެއްކަން
ކަނޑައެޅުމުގައި، އެ ވަސީލަތަކީ އެ ހެކިބަސް ނެގުމަށް
ބޭނުންކުރުމަށް ކޮންމެހެން ބޭނުންވާ، އަދި އިތުބާރުކުރެވޭ
ވަސީލަތެއްތޯ ކޯޓުން ބަލަންވާނެއެވެ.
(ރ) މި މާއްދާގެ ބޭނުމަށްޓަކައި އަންނަނިވި ކަންކަމާ ގުޅޭގޮތުން ކޯޓަށް
އިރުޝާދުދެވިދާނެއެވެ.
(1) މި މާއްދާގެ)ހ(ނުވަތަ)ށ(ގެ ދަށުން ހެކިބަސް ދޭ
މީހަކާ ސުވާލުކުރެވޭނެ ގޮތް؛
(2) މި މާއްދާގެ)ހ(ނުވަތަ)ށ(ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ
މީހެއްގެ ހެކިބަސް ނެގުމުގައި ޢަމަލުކުރެވިދާނެ ގޮތް.
ހަނދާން ތާޒާކުރުމަށް 103. (ހ) ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ހެކިބަސް ދިނުމުގައި
މަސައްކަތްކުރުން
އޭނާގެ ހަނދާން ތާޒާކުރުމުގެ ގޮތުން އެއްވެސް ލިޔުމެއް، ކޯޓުގެ
ހުއްދައާ ނުލައި، ބަލައިގެންނުވާނެއެވެ.
(ށ) ވަކި ވާޤިޢާއަކާ ގުޅޭގޮތުން ނުވަތަ ރަ އުޔަކާ ގުޅޭގޮތުން ހެކިބަސް ދޭ
މީހާ އޭނާގެ ހަނދާން ތާޒާކުރުމުގެ ގޮތުން، ޝަރީޢަތުގެ
މަޖިލީހުގައި ހެކިބަސް ދޭ ވަގުތު، ކޯޓުގެ ހުއްދަ ނެތި، އެއްވެސް
ލިޔުމެއް ބަލައި، އޭގެ އެހީތެރިކަން ހޯދައިގެން ނުވާނެއެވެ.
(ނ) ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ހަނދާން ތާޒާކުރުމަށްޓަކައި، ވަކި ލިޔުމެއް
67

ބެލުމަށް ކޯޓުން ހުއްދަދިނުމުގައި، އަންނަނިވި ކަންކަމަށް ކޯޓުން
ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެއެވެ.
(1) އެ ލިޔުމަށް ނުބަލައި، އެ ހެކިބަސް ދެވޭ ވާޤިޢާއެއް ނުވަތަ
ރައުޔަކާ ބެހޭގޮތުން އޭނާގެ ހަނދާން އަމިއްލައަށް
ތާޒާކުރެވިދާނެކަން ނުވަތަ ނޫންކަން؛
(2) ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ބަލަން ބޭނުންވާ ނުވަތަ ބޭނުންކުރަން
ބޭނުންވާ ލިޔުމަކީ، އަންނަނިވި ކަންކަމުގެ މައްޗަށް އޮތް
ލިޔުމަކަށްވުން:
i. އެ ލިޔުމުގައިވާ ކަންކަން އޭނާ ލިޔުމުން
ބަޔާންކުރިއިރު، އެކަންކަން އޭނާގެ ހަނދާނުގައި
ތާޒާކޮށް ހުރުން؛ އަދި
ii. އެ ލިޔުމުގައިވާ ކަންކަން ބަޔާންކޮށްފައިވަނީ،
ޙަޤީޤަތާ އެއްގޮތަށް ތެދުބަހުން ކަމަށް، އެކަންކަން
އޭނާ ލިޔުމުން ބަޔާންކުރިއިރު، އޭނާ
ބަލައިގެންފައިވުން.
އެ ގްޒެމި ންކުރުމުގައި ނުވަތަ ރީ - 104. އަންނަނިވި ޙާލަތްތަކުގައި މެނުވީ، ހެކިބަސް ދޭ މީހަކު އެގްޒެމިންކުރުމުގައި
އެގްޒެމިންކުރުމުގައި ލީޑިންގ
ނުވަތަ ރީ-އެގްޒެމިންކުރުމުގައި، އޭނާއާ ލީޑިންގ ސުވާލެއް
ސުވާލުކުރުން
ކުރިމަތިކުރުވައިގެންނުވާނެއެވެ.
(ހ) ހެކިބަސް ދޭ މީހާއަކީ މި ޤާނޫނުގެ 105 ވަނަ މާއްދާގައި
ބަޔާންކުރާފަދަ ފަރާތަކަށްވާ ޙާލަތުގައި ކޯޓުގެ ހުއްދައާއެކު އޭނާއާ
ކުރެވޭ ސުވާލު؛
(ށ) ހެކިބަހާ ސީދާ ގުޅޭ ކަމަކަށް ނުވާގޮތުން، ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ދޭ
ހެކިބަހުގެ އިބްތިދާއީ ކަމަކާގުޅޭ ސުވާލަކަށް އެ ސުވާލު ވުން؛
68

(ނ) މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ހުރިހާ ފަރާތެއްވެސް، ވަކީލުން މެދުވެރިކޮށް
ތަމްސީލުކުރެވެމުންދާ ޙާލަތުގައި، އެއްވެސް ފަރާތަކުން އެކަމަށް
އިޢުތިރާޟުނުކުރުން ނުވަތަ އެ ސުވާލުކުރެވެނީ މައްސަލައިގައި
ހިމެނޭ އެންމެހައި ޚަޞްމުންގެ އެއްބަސްވުމާ އެކުގައި ކަމަށްވުން؛
(ރ) އެ ސުވާލަކީ، މައްސަލައިގައި ސުވާލު އުފެދިފައިވާ ކަންތަކާ ގުޅޭ
ސުވާލަކަށް ނުވުން؛
(ބ) ހެކިބަސް ދޭ މީހާގެ ތަޢުލީމަށް ނުވަތަ ތަމްރީނަށް ނުވަތަ
ތަޖުރިބާއަށް ނުވަތަ ޢިލްމަށް ބިނާކޮށް ވަކި ސުވާލަކަށް ދޭ ޖަވާބު
ހޯދުމަށްޓަކައި ކުރެވޭ ސުވާލަކަށް އެ ސުވާލުވުން. އަދި އެ ސުވާލުގެ
މަޤްޞަދަކީ އޭނާގެ ރައު ޔެއް ހޯދުން ކަމުގައިވުމާއި، އެ ރައުޔު
ގުޅެނީ ހެކިބަސް ދީފައިވާ ނުވަތަ ދޭން ޤަޞްދުކުރާ މައްސަލައާ
ކަމުގައިވުން.
އެއްބާރުލުން ނުދޭ ހެކިންނާ 105. (ހ) އަންނަނިވި ޙާލަތްތަކުގައި މައްސަލައެއްގައި ހިމެނޭ ފަރާތަކުން
ސުވާލުކުރުން
ހެކިބަސް ދިނުމަށް ހުށަހަޅާ މީހަކު، އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުޙަލާގައި،
އެ މަރުޙަލާގައި ސުވާލުކުރާ އުސޫލުން ސުވާލުކުރުމުގެ ބަދަލުގައި،
ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރުމުގައި ސުވާލުކުރާ އުސޫލުން، ކޯޓުގެ
ހުއްދައާއެކު ސުވާލުކުރެވިދާނެއެވެ.
(1) އޭނާ ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅި ފަރާތަށް ފަހިނުވާގޮތަށް
އޭނާ ހެކިބަސް ދިނުން؛
(2) އޭނާއަށް ކަނޑައެޅިގެން އެނގޭ ކަމުގައި ބެލެވޭ މަޢުލޫމާތެއް
ދިނުމުގައި، އެއްބާރުލުން ނުދޭކަމަށް، ނުވަތަ ތެދު
ނިޔަތުގައި ހެކިބަސް ދިނުމަށް ފަސްޖެހެމުންދާ ކަމަށް،
ނުވަތަ ތެދު ނިޔަތުގައި ހެކިބަސް ދިނުމުގައި ކުރަންވާ
69

ވަރަށް މަސައްކަތްނުކުރާ ކަމަށް ކޯޓަށް ފާހަގަވުން؛
(3) ހެކިބަސް ދޭ މީހާ އެ ހެކިބަސް ދޭ ކަމެއްގައި ދިމާނުވާ ދެ
ވާހަކައެއް ބުނުން.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ކުރެވޭ ސުވާލުތަކަކީ، ކްރޮސް-
އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުޙަލާގައި ކުރެވުނު ސުވާލުތަކެއް ކަމުގައި
ބެލުމުގެ ބާރު ކޯޓަށް ލިބިގެންވެއެވެ.
(ނ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ސުވާލުކުރަންވާނީ، އޭނާ ހެއްކެއްގެ
ގޮތުގައި ހުށަހެޅި ފަރާތްނޫން އަނެއް ފަރާތުން ނުވަތަ ފަރާތްތަކުން
ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރުމުގެ ކުރިންނެވެ.
ރީ -އެގްޒެމިންކުރުމުގައި 106. ރީ- އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުޙަލާގައި ހެކިބަސް ދޭ މީހާއާ ސުވާލުކުރެވޭނީ
ސުވާލު ކުރެވޭނެ ދާއިރާ
ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުޙަލާގައި އޭނާ ދިން ހެކިބަހާ ބެހޭގޮތުން
އެކަންޏެވެ.
ކްރޮސް -އެގްޒެމިންކުރުމުގައި 107. (ހ) ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުޙަލާގައި، ހެކިބަސް ދޭ މީހާއާ ކުރެވޭ
ސުވާ ލެއް ނުކުރުމަށް ނުވަތަ
ސުވާލަކަށް ޖަވާބުނުދިނުމަށް ނުވަތަ ވަކި ސުވާލެއް އޭނާއާ ކުރުން
ޖަވާބެއް ނުދިނުމަށް އެންގުން
ހުއްޓުވުމަށް އަންނަނިވި ޙާލަތްތަކުގައި ކޯޓަށް އަމުރުކުރެވިދާނެއެވެ.
(1) އެ ސުވާލަކީ ޙަޤީޤަތް އޮޅޭގޮތަށް ކުރާ ސުވާލަކަށްވުން؛
(2) އެ ސުވާލަކީ ، ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތް ރުޅިއެރުވުމަށް ނުވަތަ
ބިރުގެންނެވުމަށް ނުވަތަ އޭނާގެ ހިތްނުތަނަވަސްކުރުމަށް
ނުވަތަ އޭނާ ކުޑައިމީސްކުރުމުގެ ގޮތުން ކުރާ
ސުވާލަކަށްވުން؛
(3) އެ ސުވާލަކީ ، ހެކިވެރިޔާ ހެކިބަސް ދޭ ކަމާ ގުޅުމެއް ނެތް
ސުވާލަކަށްވުން؛
70

(4) އެ ސުވާލަކީ، ކުރިން ކޮށްފައިވާ ސުވާލަކަށްވުން.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ)2(ވަނަ ނަންބަރުގެ ބޭނުމަށްޓަކައި،
ހެކިބަސް ދޭ މީހަކާ ސުވާލުކުރުމުގައި ، ސުވާލުކުރުމަށްފަހު
ޖަވާބުދޭން ފުރުޞަތު ނުދީ، ސުވާލު ތަކުރާރުކުރުމަކީ ހެކިބަސް ދޭ
މީހާ ރުޅިއެރުވުމުގެ ގޮތުން ނުވަތަ ބިރުގެންނެވުމުގެ ގޮތުން ނުވަތަ
އޭނާގެ ހިތްނުތަނަވަސްކުރުމުގެ ގޮތުން ނުވަތަ އޭނާ
ކުޑައިމީސްކުރުމުގެ ގޮތުން ކުރާ ކަމެއް ކަމުގައި ބެލެވިދާނެއެވެ .
(ނ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ގޮތެއް ކަނޑައެޅުމުގައި، އަންނަނިވި
ކަންކަމަށް ކޯޓަށް ރިޢާޔަތްކުރެވިދާނެއެވެ.
(1) ހެކިބަސް ދޭ މީހާގެ ޢުމުރު؛
(2) ހެކިބަސް ދޭ މީހާގެ ޝަޚްޞިއްޔަތާއި ތަޢުލީމާއި އޭނާގެ
މިޒާޖު؛
(3) ހެކިބަސް ދޭ މީހާ އެއްބާރުލުން ދެމުންދާ މިންވަރު؛
(4) ނަފްސާނީގޮތުން ނުވަތަ ޖިސްމާނީގޮތުން ނުވަތަ ޢިލްމީގޮތުން
އެއްވެސް ނުކުޅެދުންތެރިކަމެއް ހެކިބަސް ދޭ މީހާގައި
ހުރުން.
ކްރޮސް -އެގްޒެމިންކުރުމުގައި 108. (ހ) ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުޙަލާގައި، ކޯޓުން މަނާނުކުރާހާ
ލީޑިންގ ސުވާލުކުރުން
ހިނދަކު، ހެކިބަސް ދޭ މީހާއާ ލީޑިންގ ސުވާލުކުރެވިދާނެއެވެ.
(ށ) ލީޑިންގ ސުވާލެއްކުރުން މަނާކުރުމުގައި، އަންނަނިވި ކަންކަމަށް
ކޯޓުން ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެއެވެ.
(1) އެގްޒެމިންކުރުމުގެ މަރުޙަލާގައި ހެކިބަސް ދިނުމުގައި
ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ދެއްކި ވާހަކައަކީ، އޭނާ ހެއްކެއްގެ
ގޮތުގައި ހުށަހެޅި ޚަޞްމަށް ފަހިވާގޮތަށް އޮތް ވާހަކައަކަށް
71

ނުވުން؛
(2) ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރާ މީހާގެ މަޞްލަޙަތާއި ހެކިބަސް ދޭ
މީހާގެ މަޞްލަޙަތާ އެއްގޮތްވުން ؛
(3) ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރާ ޚަޞްމާމެދު އެ ހެކިބަސް ދޭ މީހާ
ހަމްދަރުދީވާކަން ފާހަގަވުން؛
(4) ހެކިބަސް ދޭ މީހާގެ ޢުމުރާއި އޭނާގެ ކިބައިގައި ހުރި
ނަފްސާނީ ނުވަތަ ޖިސްމާނީ ނުވަތަ ޢިލްމީ
ނުކުޅެދުންތެރިކަމެއްގެ ސަބަބުން، އޭނާ ދޭ ހެކިބަހަށް
އަސަރުކޮށްފާނެކަމަށް ފާހަގަވުން.
ތަޙްޤީޤީ އިދާރާއެއްގެ އޮފިސަރުން 109. (ހ) މި ޤާނޫނުގެ 103 ވަނަ މާއްދާ އެހެން އޮތްނަމަވެސް، ޖިނާއީ
ބަޔާންދިނުން
މައްސަލައެއްގައި، ތަޙްޤީޤީ އިދާރާއެއްގެ އޮފިސަރަކު ކުރިން
ލިޔުމުން ދީފައިވާ ބަޔާނަކާ ގުޅޭގޮތުން، އޭނާ ޝަރީޢަތުގެ
މަޖިލީހުގައި ހެކިބަސް ދޭ ކަމަށްވާނަމަ، އޭނާގެ ފަރާތުން ހެކިބަސް
ދިނުމަށް ބޭނުންވާ ކަމެއްގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް، އޭނާ ކުރިން
ލިޔުމުން ދީފައިވާ ބަޔާން ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ބެލުމުގެ
ފުރުޞަތު ދެވިދާނެއެވެ. އަދި އެ ބަޔާނަކާ ގުޅިގެން ހެކިބަސް
ދިނުމުގައި އޭނާއާ ކުރެވޭ ސުވާލުތަކަށް ޖަވާބުދީ، ހެކިބަސް
ދެވިދާނެއެވެ .
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ތަޙްޤީޤީ އިދާރާއެއްގެ އޮފިސަރަކަށް
ހެކިބަސް ދެވޭނީ، އަންނަނިވި ކަންކަން ފުރިހަމަވެފައިވާ
ޙާލަތުގައެވެ.
(1) އޭނާގެ ހެކިބަސް ބިނާވާ ބަޔާނަކީ، އެ ބަޔާނުގައިވާ
ހާދިސާތައް ހިނގައިދިޔަ ވަގުތު ނުވަތަ އެއާވިދިގެން މާގިނަ
72

ވަގުތުތަކެއް ފާއިތުނުވަނީސް، އޭނާ ލިޔުމުން ދީފައިވާ
ބަޔާނަކަށްވުން؛
(2) އެ ބަޔާނުގައި އޭނާ ސޮއިކޮށްފައިވުން ؛
(3) ކުށުގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހާއަށް އެ ލިޔުމުގެ ކޮޕީއެއް
ދީފައިވުން.
(ނ) މި މާއްދާގެ (ށ) އެހެން އޮތްނަމަވެސް، ތަޙްޤީޤީ އިދާރާއެއްގެ
އޮފިސަރަކީ މި ޤާނޫނުގެ 42 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާފަދަ
ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތެއް ކަމުގައިވާ ޙާލަތުގައި، އެ ހައިސިއްޔަތުން
އޭނާ މި ޤާނޫނުގެ ކަމާބެހޭ މާއްދާތަކުގެ ދަށުން ހެކިބަސް ދިނުމަކަށް
ހުރަހެއްނާޅައެވެ.
(ރ) މި މާއްދާގެ ބޭނުމަށްޓަކައި، ތަޙްޤީޤީ އިދާރާއެއްގެ އޮފިސަރެއް
ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، އެ ބަޔާން ފުރަތަމަ ލިޔުމުން ލިޔުނުއިރު
އެފަދަ އިދާރާއެއްގެ އޮފިސަރެއްގެ މަޤާމުގައި ހުރި ނުވަތަ އެފަދަ
މަސްއޫލިއްޔަތެއް އަދާކުރަމުންދާ މީހާއަށެވެ. އަދި، އެ ބަޔާން
ލިޔުމުން ދިން ފަހުން އޭނާ އެ މަޤާމުން ނުވަތަ އެ އިދާރާއިން
ވަކިވެފައިވީނަމަވެސް، އޭނާއަކީ، އެ ބަޔާނާ ގުޅޭގޮތުން، ހެއްކެއްގެ
ގޮތުގައި ޝަރީޢަތުގައި ހިނގަމުންދާ މައްސަލައެއްގައި ކޯޓަށް
ހާޒިރުކޮށް، އެ ބަޔާނާ ގުޅޭގޮތުން ސުވާލުކުރެވިދާނެ މީހެކެވެ.
ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތުގެ 110. (ހ) ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތަކީ ހެކިބަސް ދިނުމުގެ ޢަދުލުވެރިކަން ފުރިހަމަވާ
ޢަދުލުވެރިކަމާމެދު
ފަރާތެއް ނޫންކަމުގައި ބަޔާންކޮށް، އޭނާގެ ހެކިބަސް ދިނުމުގެ
ސުވާލުއުފެއްދުން
ޢަދުލުވެރިކަމާމެދު ސުވާލުއުފައްދައި، އެ ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތް އެ
މައްސަލައެއްގައި ހެކިބަސް ދިނުމަށް ހަމަޖެހިފައިވާ މައްސަލައިގައި
ހިމެނޭ ޚަޞްމެއްގެ ފަރާތުން ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިފިނަމަ، ހެކިބަސް ދޭ
73

ފަރާތުގެ ޢަދުލުވެރިކަމާމެދު ކޯޓުން ގޮތެއް ކަނޑައަޅަންވާނެއެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން، ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތެއްގެ
ޢަދުލުވެރިކަން ކޯޓުން ކަނޑައެޅުމުގައި އަންނަނިވި ކަންކަމަށް
ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެއެވެ.
(1) ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތުގެ ހެކިބަސް ދިނުމުގެ ޢަދުލުވެރިކަމާމެދު
ސުވާލުއުފައްދައި ކޯޓަށް ހުށަހަޅާފައިވާ ސަބަބުތައް
އެގޮތުގެމަތިން ހުރިކަން ނުވަތަ ނެތްކަން؛
(2) ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތުން ކޮށްފައިވާ ޢަމަލަކީ ހެކިބަސް
ދިނުމުގެ ޢަދުލުވެރިކަން ގެއްލޭފަދަ ޢަމަލެއްކަން ނުވަތަ
ނޫންކަން؛
(3) ހެކިބަސް ދިނުމުގެ ޢަދުލުވެރިކަން ގެއްލޭފަދަ ޢަމަލެއް
ކޮށްފައިވާނަމަ އެ ޢަމަލުކޮށްފައިވާ ވަގުތާއި ހެކިބަސް ދޭ
ވާޤިޢާ ހިނގާފައިވާ ވަގުތާއި، އެ ދެމެދުގައި ހޭދަވެފައިވާ
ވަގުތު ؛
(4) ހެކިބަސް ދިނުމުގެ ޢަދުލުވެރިކަން ގެއްލޭފަދަ ޢަމަލެއް
ކޮށްފައިވާނަމަ އެ ޢަމަލުގެ ބާވަތާއި ހެކިބަސް ދޭ
މައްސަލައިގެ ބާވަތާ ގުޅުންހުރި މިންވަރު؛
(5) ހެކިބަސް ދިނުމުގެ ޢަދުލުވެރިކަން ގެއްލޭފަދަ ޢަމަލު
ތަކުރާރުކޮށްފައިވާނަމަ، އެފަދައިން ތަކުރާރުކޮށްފައިވާ
މިންވަރު؛
(6) ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތުގެ އިން ޞާފުވެރިކަމާއި ތެދުވެރިކަމަށް
ބާރުދޭ ކަމަށް ކޯޓަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ކަމެއްވާނަމަ އެކަން.
ތަޢާރުޟުވާ ބަޔާން ހުށަހެޅުން 111. (ހ) ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރަމުން ގެންދެވޭ މީހާ ދައްކަމުންދާ ވާހަކައާ
74

ދިމާނުވާގޮތަށް އޭނާ އެހެން ވާހަކައެއް ދައްކާފައި އޮތްކަން ލިޔުމުން
ނުވަތަ އެނޫންވެސް ގޮތަކުން ރެކޯޑުކުރެވިފައި އޮތްކަމުގައިވާނަމަ،
އެކަން އެ ވަގުތު ހުށަހަޅައި، ކޯޓުގެ ސަމާލުކަމަށް ގެނެވިދާނެއެވެ.
(ށ) ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރަމުން ގެންދެވޭ މީހާ ވަކި ކަމަކާ ގުޅޭގޮތުން
ދައްކާ ވާހަކައާ އިދިކޮޅަށް ނުވަތަ އެ ވާހަކައާ ދިމާނުވާގޮތަށް ހަމަ
އެކަމާ ގުޅޭގޮތުން އެހެން މީހަކު ދައްކާފައިވާ ވާހަކައެއް ލިޔުމެއްގައި
ނުވަތަ އެނޫންވެސް ގޮތަ ކަށް ރެކޯޑުކުރެވިފައިވާނަމަ، އެކަން އެ
ވަގުތު ހުށަހަޅައި، ކޯޓުގެ ސަމާލުކަމަށް ގެނެވިދާނެއެވެ.
ހެކިބަސް ދޭ މީހުން ކޯޓަށް 112. (ހ) މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހެކިބަސް ދޭ މީހުން ކޯޓަށް ހާޒިރުވެ ހެކިބަސް
ހާޒިރުކުރުން
ދޭނީ، އެމީހުންނަކީ ހެކިބަސް ދޭނެ މީހުންކަން، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން
ނުވަތަ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ފާހަގަކޮށް، ކޯޓުގައި އެދުމުން، ކަމާ
ގުޅޭގޮތުން ކޯޓުން ކުރާ އަމުރެއްގެ ދަށުން އެމީހަކު ކޯޓަށް
ހާޒިރުކޮށްގެންނެވެ.
(ށ) ހެކިބަސް ދޭ މީހުން ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރުމުގައި ކޯޓުން ޢަމަލުކުރާނީ،
ޖިނާއީ އިޖުރާއަތުގެ ނުވަތަ މަދަނީ އިޖުރާއަތުގެ ޤާނޫނުގައި
ކަނޑައަޅާފައިވާ ގޮތުގެމަތިންނެވެ.
ހެކިބަސް ދިނުމަށް ހާޒިރުވުމުގެ 113. (ހ) ހެކިބަސް ދިނުމަށް ކޯޓަށް ހާޒިރުވުމުގެ އަމުރެއް ކޯޓުން ކޮށްފައިނުވާ
އަމުރުކުރުމަކާ ނުލައި ހެކިބަސް
މީހަކު މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ފަރާތަކާއެކު، ނުވަތަ މައްސަލަ
ނެގުން
އަޑުއެހުމުގެ ބޭނުމުގައި، ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީހުގައި ހާޒިރުވެހުރި
ޙާލަތެއްގައި، އޭނާއަކީ، ހެކިބަސް ދިނުމަށް މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން
ލާޒިމުކުރެވިދާނެ މީހެއް ކަމުގައިވާނަމަ، ވަކި ކަމަކާ ގުޅޭގޮތުން އެ
ވަގުތު އޭނާ ހެކިބަސް ދިނުމަށް، ކޯޓަށް ލާޒިމުކުރެވިދާނެއެވެ.
75

(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ކޯޓުން އަންގާ އެންގުމަކާ އެއްގޮތްވާ
ގޮތުގެމަތިން އޭނާ އެ ވަގުތު ހެކިބަސްނުދީފިނަމަ، ހެކިބަސް
ދިނުމުގެ އަމުރެއް ކޮށްގެން ކޯޓަށް ހާޒިރުވާންޖެހޭ މީހާ
ހެކިބަސްނުދީފި ޙާލަތެއްގައި ޢަމަލުކުރެވޭ އުސޫލުން އޭނާއާމެދުވެސް
ޢަމަލުކުރުމުގެ ބާރު ކޯޓަށް ލިބިގެންވެއެވެ.
ތިންވަނަ ބައި
ހެކި ވަޒަންކުރުން
ދިހަ ވަނަ ބާބު
ގުޅުން ހުރުން
ގުޅުންހުރި ހެކި 114. ވަކި ވާޤިޢާއަކާއި ވަކި ހެއްކަކާމެދު ގުޅުންހުރި ހެކި ކަމަށް ބެލެވޭނީ،
ޤާނޫނީގޮތުން ގުޅުންހުރި ހެއްކެއް، މާއްދީގޮތުން ގުޅުންހުރުމުގެ ސަބަބުން، އެ
ހެއްކެއް ކޯޓަށް ބަލައިގެންފި ކަމަށްވާނަމަ، ޝަރީޢަތުގައި އޮތް
މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ވާޤިޢާއެއް ވުޖޫދުގައި އޮތްކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް
އެހީތެރިވެދޭ ކަމަށްވާނަމައެވެ.
ގުޅުން ނެތް ސަބަބެއްކަމަށް 115. އަންނަނިވި ޙާލަތްތަކުގެ ތެރެއިން ޙާލަތެއް ވުޖޫދުގައި އޮތުމަކީ، އޭގެ ޒާތުގައި
ނުބެލުން
ހެއްކެއް އެއީ ގުޅުންހުރި ހެއްކެއް ނޫންކަމަށް ކަނޑައެޅުމަށް އޮތް
ސަބަބެއްނޫނެވެ.
(ހ) އެ ހެކި ގުޅެނީ ހެކިބަސް ދިން މީހާގެ އިތުބާރު އޮތް މިންވަރެއްގެ
މައްޗަށް ކަމުގައިވުން؛
(ށ) އެ ހެކި ގުޅެނީ ބަލައިގަނެވެން ހުރި އެހެން ހެއްކަކާ ކަމުގައިވުން؛
76

(ނ) އެ ހެކި ގުޅެނީ ހޯދަންޖެހޭ ހެއްކެއް ހޯދިފައިނުވާ ކަމުގެ މައްޗަށް
ކަމުގައިވުން.
ގުޅުންހުރި ހެކި ބަލައިގަތުން 116. (ހ) މި ޤާނޫނުގައި އެހެންގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާނަމަ، ގުޅުންހުރި
ހެއްކަކީ ކޯޓަށް ބަލައިގަނެވޭނެ ހެއްކެވެ.
(ށ) ގުޅުންހުރި ހެއްކަށް ނުވާ ހެއްކަކީ ކޯޓަށް ބަލައިގަނެވޭނެ ހެއްކެއް
ނޫނެވެ.
އެގާރަ ވަނަ ބާބު
އިވުނު ކަމަށް ބުނާ ހެކި
އިވުނު ކަމަށް ބުނާ ހެކި 117. (ހ) އިވުނު ކަމަށް ބުނާ ހެއްކަކީ، އޭގެ ޒާތުގައި ހެކީގެ ގޮތުގައި
ޝަރީޢަތަށް ބަލައިގަނެވޭނެ ހެއްކެއް ނޫނެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) އެހެން އޮތްނަމަވެސް، މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން
އިސްތިސްނާކުރެވޭ ޙާލަތެއް ވުޖޫދުގައި އޮތްކަމަށް ވާނަމަ، އިވުނު
ކަމަށް ބުނާ ހެއްކަކީ، ޝަރީޢަތަށް ބަލައިގަނެވިދާނެ ހެއްކެކެވެ.
(ނ) އިވުނު ކަމަށް ބުނާ ހެއްކަކީ ދެވަނަ ދަރަޖައިގެ ހެއްކެވެ.
އިވުނު ކަމަށް ބުނާ ހެކީގެ 118. އިވުނު ކަމަށް ބުނާ ހެކީގެ ތެރެއިން، މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ބަލައިގަނެވޭނެ
ތެރެއިން ބަލައިގަނެވޭނެ ހެކި
ބާވަތުގެ ހެކި ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައި އެވަނީއެވެ.
(ހ) މަރުގެ ތުންފަތްމަތީގައި އޮތް މީހާ މަރުވުމުގެ ކުރިން، ވަކި ކަމަކާ
ބެހޭގޮތުން ނުވަތަ ވަކި އެއްޗަކާ ބެހޭގޮތުން ބުނާބުނުން އެއީ،
އެކަން ވުޖޫދުގައި އޮތްކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި ހުށަހެޅިދާނެ
ހެއްކެކެވެ. އަދި މަރުވިމީހާ އެ ވާހަކަ ދެއްކި އަޑުއިވުނު މީހަކު،
77

މަރުވިމީހާއަށް ޙަވާލާދީ، އޭނާ ބުނީ ތެދު ބުނުމެއްކަން
ސާބިތުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި، އެކަން ހެކީގެ ގޮތުގައި ކޯޓަށް
ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.
(ށ) ކުއްލިއަކަށް ދިމާވާ ކަމެއް ނުވަތަ ކުއްލިއަކަށް ދިމާވާ ޙާލަތެއް
ދިމާވާހިނދު އެކަމަށް ދެވޭ ރައްދެއްގެ ގޮތުގައި، ކުއްލިއަކަށް
ތިމާއަށް ބުނެވޭ ވާހަކަ ނުވަތަ ތިމާއަށް ދައްކުވައިދެވޭ ނިޝާންތައް
ނުވަތަ ތިމާއަށް ކުރެވޭ އިޝާރާތްތައް، އެ ވަގުތު ފެނުނު މީހަކަށް
އެ އިޝާރާތްތައް އޭނާ ކުރި ކަމަށް ޙަވާލާދީ، އެ ޙާލަތު ވުޖޫދުގައި
އޮތްކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި އެކަން ހެކީގެ ގޮތުގައި ކޯޓަށް
ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.
(ނ) ކަމެއް ދިމާވާ ޙާލަތުގައި އެ ތަނެއްގައި އެ ވަގުތު ތިބި ބަޔަކަށް
އެކަމެއް ފެނުނު ގޮތް މީހަކަށް ކިޔައިދީފައިވާނަމަ، އެކަމެއް
ދިމާވިކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި، އެ ވާހަކަ ކިޔައިދިން
މީހުންނަށް ޙަވާލާދީ، އެ ވާހަކަ އޭނާއަށް ކޯޓަށް ހެކީގެ ގޮތުގައި
ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.
(ރ) ތިމާގެ އަމިއްލަ މާލީ މަޞްލަޙަތަކާ ދެކޮޅަށް ނުވަތަ ތިމާގެ އަމިއްލަ
ޖިނާއީ މަޞްލަޙަތަކާ ދެކޮޅަށް މީހަކު ބުނާ ބަހެއް އެގޮތަށް ބުނި
އަޑު އެހި މީހާއަށް، އެކަން ހެކީގެ ގޮތުގައި ކޯޓަށް ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.
(ބ) ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފަކު އޭނާގެ މަޤާމުގެ މަސްއޫލިއްޔަތު
އަދާކުރުމުގައި ރަސްމީ ރެކޯޑެއްގައި ހިމަނާފައިވާ މަޢުލޫމާތެއް،
ނުވަތަ އެ ޤައުމެއްގެ ޤާނޫނުން ވަކި މަސްއޫލިއްޔަތެއް
ޙަވާލުކޮށްފައިވާ މީހަކު އެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރުމުގައި
މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ވާޤިޢާއަކާ ގުޅޭގޮތުން ރަސްމީ ރެކޯޑެއްގައި
ހިމަނާފައިވާ މަޢުލޫމާތެއް ދްުށ މީހަކު، އެ ރެކޯޑަކުން އެ އެއްޗެއް
78

ދުށް ކަމަށް ޝަރީޢަތުގެ މަޖިލީ ހުގައި ބުނާ ބުނުމަކީ، އެ ރެ ކޯޑުގައި
އޮތް އެއްޗެއް ވުޖޫދުގައި އޮތްކަމަށް ސާބިތުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި ކޯޓަށް
ހުށަހެޅިދާނެ ހެއްކެކެވެ.
(ޅ) ވިޔަފާރީގެ މުޢާމަލާތްތަކުގައި، ޢާންމުކޮށް ގަވާއިދުން ބަލަހައްޓާ
ހިސާބުތަކުގައި ހިމެނޭ މަޢުލޫމާތެއް ދުށް މީހަކު، އެ ހިސާބުތަކުން
އެ އެއްޗެއް ދުށް ކަމަށް ކޯޓުގައި ބުނާ ބުނުމަކީ، އެ ހިސާބުތަކުގައި
އޮތް އެއްޗެއް ވުޖޫދުގައި އޮތްކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި ކޯޓަށް
ހުށަހެޅިދާނެ ހެއްކެކެވެ.
(ކ) ތިމާގެ މައްޗަށް ކުރެވޭ ތުހުމަތަކުން ދިފާޢުވުމަށްޓަކައި، މީޑިއާގައި
ނުވަތަ އެހެންވެސް ޢާންމު ތަނެއްގައި ދައްކާފައިވާ ވާހަކަ އަޑުއިވުނު
މީހަކު، އޭނާ އެ ވާހަކަ ދެއްކިކަން ބަޔާންކޮށްދިނުމަށްޓަކައި، އެކަން
ހެކީގެ ގޮތުގައި ކޯޓަށް ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.
(އ) އެހެން ޝަރީޢަތެއްގައި މީހަކު ދީފައިވާ ހެކިބަހަކީ، ފަހުން
ހިނގަމުންދާ ޝަރީޢަތެއްގައި، އެމީހަކާ ދެކޮޅަށް، ހެއްކެއްގެ
ގޮތުގައި ކޯޓަށް ހުށަހެޅިދާނެ ހެއްކެކެވެ.
(ވ) ވިޔަފާރީގެ ޢާންމު އުސޫލުގެ ދަށުން ތިރީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ
ކަންކަމުގެ ތެރެއިން ކަމެއް ހިމެނޭގޮތުން، މީހަކު ދީފައިވާ ބަޔާން
ހެކީގެ ގޮތުގައި ކޯޓަށް ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.
(1) ވިޔަފާރީގައި ނުވަތަ ވަޒީފާގެ މަސްއޫލިއްޔަތު އަދާކުރުމުގައި
ޢާންމުކޮށް ބަލަހައްޓާ ލިޔެކިޔުމުގައި އޭނާ ފާހަގަކޮށްފައިވާ
އެއްޗެއް ނުވަތަ ކަމެއް ؛
(2) ފައިސާއެއް ނުވަތަ މުދަލެއް ނުވަތަ ސެކިއުރިޓީއެއް ނުވަތަ
އެނޫންވެސް ބާވަތެއްގެ މުދަލަކާ ޙަވާލުވި ކަމަށް ބަޔާންކޮށް
އޭނާ ލިޔެފައިވާ ނުވަތަ ސޮއިކޮށްފައިވާ ލިޔުމެއް ؛
79

(3) އޭނާ ލިޔެފައިވާ ނުވަތަ ސޮއިކޮށްފައިވާ ވިޔަފާރީގެ
މުޢާމަލާތަކާބެހޭ ލިޔުމެއް؛
(4) އޭނާ ލިޔެފައިވާ ނުވަތަ ސޮއިކޮށްފައިވާ ސިޓީއެއް ނުވަތަ
އެނޫންވެސް ޢާންމުކޮށް ތާރީޚު ޖަހަންޖެހޭ ލިޔުމެއްގެ ތާރީޚު
ބަޔާންކޮށްދީފައިވާ ބަޔާނެއް.
(މ) ބައެއްގެ މެދުގައި ލޭގެ ގުޅުމެއް ނުވަތަ ކާވެނީގެ ގުޅުމެއް ނުވަތަ
ބެލެނިވެރިކަމުގެ ގުޅުމެއް އޮތްކަމާމެދު އެފަދަ ގުޅުމެއްގެ ޚާއްޞަ
މަޢުލޫމާތެއް ލިބިފައިވާ މީހަކު ދީފައިވާ ބަޔާނެއް ދީފައިވަނީ، އެފަދަ
ގުޅުމެއް އޮތްކަމާމެދު ދެބަސްވުމެއް އުފެދުމުގެ ކުރިން
ކަމުގައިވާނަމަ، އެކަން ހެކީގެ ގޮތުގައި ކޯޓަށް ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.
(ފ) މަރުވެފައިވާ ބައެއްގެ މެދުގައި ލޭގެ ގުޅުމެއް ނުވަތަ ކާވެނީގެ
ގުޅުމެއް ނުވަތަ ބެލެނިވެރިކަމުގެ ގުޅުމެއް އޮތްކަމާމެދު އެމީހުން
ނިސްބަތްވާ ޢާއިލާއާ ގުޅޭގޮތުން ވަޞިއްޔަތެއްގައި ނުވަތަ
އެއްބަސްވުމެއްގައި ނުވަތަ ޢާއިލާގެ ނަސަބު ދައްކައިދޭ ލިޔުމެއްގައި
ނުވަތަ އެނޫންވެސް އެފަދަ ކަންކަން ބަޔާންކުރާ ލިޔުމެއްގައި މީހަކު
ބަޔާނެއް ދީފައިވަނީ، އެފަދަ ގުޅުމެއް އޮތްކަމާމެދު ދެބަސްވުމެއް
އުފެދުމުގެ ކުރިން ކަމުގައިވާނަމަ، އެކަން ހެކީގެ ގޮތުގައި ކޯޓަށް
ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.
(ދ) ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފަކު އޭނާގެ ވަޒީފާގެ މަސްއޫލިއްޔަތު
އަދާކުރުމުގައި ދީފައިވާ ބަޔާނެއް، ހެކީގެ ގޮތުގައި ކޯޓަށް
ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.
އިވުނު ކަމަށް ބުނާ ހެކި 119. އިވުނު ކަމަށް ބުނާ ހެކީގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަނެވޭނެ ކަމަށް މި ޤާނޫނުގެ 118
ބަލައިގަނެވޭނެ ޙާލަތްތައް
ވަނަ މާއްދާގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ހެކި ހުށަހެޅޭނީ، އެ ހެކިބަހުގައި ވަކި
80

ކަމެއް ކުރި ކަމަށް ނުވަތަ ވަކި އެއްޗެއް ބުނި ކަމަށް ޙަވާލާދެވޭ މީހަކީ،
އަންނަނިވި ޙާލަތްތަކުގެ ތެރެއިން ޙާލަތެއްގައިވާ މީހެއް ކަމަށް ޝަރީޢަތަށް
ޤަބޫލުކުރެވޭ ޙާލަތުގައި، ކޯޓުގެ ހުއްދައާ އެކުގައެވެ.
(ހ) ހޯދާ ނުފެނިފައިވާ މީހަކަށްވުން؛
(ށ) ބަޔާނެއް ދިނުމަށްފަހު ހެކިބަސް ދިނުމަށް ކޯޓަށް ހާޒިރުވުމަށް
ނުކުޅެދޭ ޙާލަތެއްގައިވާ މީހަކަށްވުން؛
(ނ) އެމީހަކު ހެކިބަސް ދިނުމަށް ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރެވެން އޮތީ އެކަށީގެންވާ
ވަރަށްވުރެ ދިގު މުއްދަތެއް ހޭދަކޮށްގެން ކަމަށްވުން؛
(ރ) އެމީހަކު ހެކިބަސް ދިނުމަށް ކޯޓަށް ހާޒިރުކުރެވެން އޮތީ އެކަށީގެންވާ
ވަރަށްވުރެ ބޮޑު ޚަރަދެއް ކޮށްގެން ކަމަށްވުން؛
(ބ) މަރުވެފައިވާ މީހަކަށްވުން.
ބާ ރަވަނަ ބާބު
ރައުޔުގެ އުސޫލު
ރައުޔު 120. (ހ) ވަކި ވާޤިޢާއެއް ވުޖޫދުގައި އޮތްކަމަށް މީހަކު ދޭ ރަ އުޔަކީ، މި
ޤާނޫނުގައި އެހެންގޮތަކަށް ކަނޑައަޅާފައިނުވާހާ ހިނދަކު، އޭގެ
ޒާތުގައި ހެކީގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަނެވޭނެ ރައު ޔެއް ނޫނެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) އެހެން އޮތްނަމަވެސް، ޤާނޫނެއްގެ ދަށުން ނުވަތަ
ގަވާއިދެއްގެ ދަށުން ބާރު ލިބިގެން ދޫކުރާ ލިޔުމެއްގައި ނުވަތަ
ރަސްމީ ސެޓްފިކެޓެއްގައި ނުވަތަ ރަސްމީ ލިޔުމެއްގައި،
ސަބަބުތަކެއް ބަޔާންކޮށް އެ ސަބަބުތަކުގެ މައްޗަށް، އެ ލިޔުމުގައި
ސޮއިކުރާ ފަރާތުން ރައުޔެއް ލިޔެފައިވާނަމަ، އެ ރައު ޔަކީ މި
މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކުރާ އުސޫލު ހިނގާނެ ރައު ޔެއް ނޫނެވެ.
81

އަދި އެފަދަ ރައުޔަކީ، ހެކީގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަނެވިދާނެ ރައު ޔެކެވެ.
(ނ) މި މާއްދާގެ (ހ) އެހެން އޮތްނަމަވެސް، ވަކި ކަމެއް ވުޖޫދުގައި
އޮތްކަމަށް މީހަކު ދޭ ރަ އު ޔަކީ، އެކަމެއް ވުޖޫދުގައި އޮތްކަން
ސާބިތުކުރުމަށް ނޫން އެހެން ބޭނުމެއްގައި ހުށަހެޅޭ ރައުޔެއް
ކަމުގައިވާނަމަ، އެ ބޭނުމަށްޓަކައި އެ ރައު ޔެއް ބަލައިގަނެވިދާނެއެވެ.
(ރ) މި މާއްދާގެ (ހ) އެހެން އޮތްނަމަވެސް، މި ޤާނޫނުގައި
ބަޔާންވެގެންވާ އުސޫލުތަކާ އެއްގޮތްވާ ގޮތުގެމަތިން ހޯދޭ ޚަބީރުންގެ
ރައުޔަކީ، މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނާ އުސޫލު ހިނގާނެ ރައުޔެއް
ނޫނެވެ. އަދި އެފަދަ ރަ އުޔަކީ ހެކީގެ ގޮތުގައި ބަލައިގަނެވިދާނެ
ރައުޔެކެވެ.
ޚަބީރުން ނޫން މީހުން ފާޅުކުރާ 121. ޚަބީރަކަށް ނުވާ މީހަކު، އަންނަނިވި ޙާލަތްތަކުގައި، ފާޅުކުރާ ރައުޔަކީ ހެކީގެ
ރައުޔު ބަލައިގަތުން
ގޮތުގައި ބަލައިގަނެވިދާނެ ރައު ޔެކެވެ.
(ހ) އޭނާ ފާޅުކުރާ ރައު ޔަކީ އޭނާއަށް ފެނުނު ނުވަތަ އަޑުއިވުނު ނުވަތަ
ވިސްނައިގަނެވުނު ނުވަތަ ތަޖުރިބާކުރެވުނު ޙާލަތެއް ނުވަތަ
ހާދިސާއަކާ ނުވަތަ އެއްޗަކާ ގުޅޭގޮތުން އޭނާ ހާމަކުރާ
ރައުޔަކަށްވުން؛ އަދި
(ށ) އެ ހިނގައިދިޔަ ހާދިސާގައި ނުވަތަ ޙާލަތެއްގައި ނުވަތަ ކަމެއްގައި
އޭނާއަށް އެ ވިސްނައިގަނެވުނު ގޮތް ނުވަތަ ދޭހަކުރެވުނު ގޮތް
އެނގުން މުހިންމުވެފައިވުން.
ޚަބީރުންގެ ރައުޔު ކޯޓަށް 122. (ހ) ޚަބީރުންގެ ރައުޔަކީ، ހެކީގެ ގޮތުގައި ކޯޓަށް ބަލައިގަނެވިދާނެ
ބަލައިގަތުން
ރައުޔެކެވެ.
(ށ) ޚަބީރުންގެ ރައުޔު ކޯޓަށް ބަލައިގަނެވޭނީ އަންނަނިވި ޙާލަތްތަކުގައި
82

އެކަންޏެވެ.
(1) ޚަބީރަކަށް ވަކި ދާއިރާއެއްގެ ތަމްރީނު ނުވަތަ ތަޖުރިބާ
ނުވަތަ ތަޢުލީމު ލިބިފައިވާ ކަމަށް ބުނާ ދާއިރާއަކީ، އެފަދަ
ޚާއްޞަ ތަޢުލީމު ނުވަތަ ތަމްރީނު ނުވަތަ ތަޖުރިބާގެ
ދާއިރާއެއް ކަމުގައި ޢާންމުކޮށް މީހުން ބަލައިގަނެފައިވާ
ދާއިރާއަކަށްވުން؛
(2) ޚަބީރަކީ އޭނާގެ ޒާތުގައި ވަކި ތަޢުލީމެއް ނުވަތަ ތަމްރީނެއް
ނުވަތަ ތަޖުރިބާއެއްގެ ދާއިރާއެއްގައި އެކަށީ ގެންވާ ތަޢުލީމާއި
ތަޖުރިބާ ހުރި މީހެއް ކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވެން އޮތުމާއި،
އެފަދަ ތަޢުލީމާއި ތަޖުރިބާ ހުރުމުގެ ސަބަބުން އެ ރައުޔު
ކޯޓަށް ދެވޭ ފެންވަރުގެ މީހެއް ކަމަށް ޤަބޫލުކުރެވެން
އޮތުން؛
(3) ޚަބީރުގެ ފަރާތުން ހޯދަންޖެހޭ މަޢުލޫމާތަކީ، ކަމުގެ ބާވަތުން
މައްސަލައިގައި ނުހިމެނޭ ތިންވަނަ ފަރާތެއްގެ ރައުޔު ކޯޓަށް
މުހިންމުވާ ކަމެއް ކަމުގައިވުން. އަދި އެއީ ކޯޓަށް އޭގެ
ޒާތުގައި ކަމެއް ނިންމުމަށް އެހީތެރިވެދޭނެ ރައުޔަކަށްވުން؛
(4) އެ ރައުޔަކީ ، މައްސަލައިގެ ޙުކުމް ކޯޓުން ކަނޑައެޅުމުގެ
ކުރިން، އެ މައްސަލައިގެ ޙުކުމް ކަނޑައަޅައިދޭ ރައުޔެއް
ކަމުގައި ބެލެވިދާނެ ރައުޔެއް ކަމަށް ނުވުން؛
(5) ޚަބީރުގެ ރައުޔު ބިނާވެފައިވާ މައިގަނޑު ވާޤިޢާތަކަކީ ނުވަތަ
އަސްލުތަކަކީ އެހެން ޚަބީރަކަށް އެއާ ދެކޮޅު ހެދިދާނެ
ނުވަތަ ޖަދަލުކުރެވިދާނެ ރައުޔަކަށް ނުވުން؛
(6) ޚަބީރު ހާމަކުރާ ރައުޔަކީ، ސީދާ ވަކި ފަރާތެއްގެ
މަޞްލަޙަތު އިސްކުރުމުގެ ގޮތުން ދޭ ރައުޔަކަށްނުވުން.
83

ތޭ ރަވަނަ ބާބު
އިޙްތިމާލުގެ އުސޫލު
އިޙްތިމާލުގެ އުސޫލު 123. އިޙްތިމާލުގެ އުސޫލުން ހެއްކެއް ކޯޓަށް ބަލައިގަންނާނީ، އެ ހެއްކެއް
ބަލައިގަތުމުން މައްސަލައާގުޅޭ ވަކި ވާޤިޢާއެއް ވުޖޫދުގައި އޮތްކަން ނުވަތަ
ނެތްކަން ވަޒަންކުރުމުގައި، ކޯޓަށް އެހީތެރިކަމެއް ލިބޭ ހެއްކަކަށް، އެ
އުސޫލުގެ ދަށުން ބަލައިގަނެވޭ ހެކި ވާނަމައެވެ.
އިޙްތިމާލުގެ އުސޫލުގައި 124. އިޙްތިމާލުގެ އުސޫލު ބޭނުންކުރުމުގައި އަންނަނިވި ކަންކަމަށް ކޯޓުން
ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ ކަންކަން
ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެއެވެ.
(ހ) އެއްގޮތަކަށް އޭނާ ޢަމަލުކޮށްފައިވާ ޙާލަތްތަކުގެ ނިސްބަތް ؛
(ށ) އެއްގޮތަކަށް ޢަމަލުކުރި ޙާލަތްތަކުގެ ތެރޭގައި ނު ވަތަ ދެމެދުގައި
ހިނގާފައިވާ ވަގުތުގެ ދުރުމިން؛
(ނ) އެއްގޮތް ޙާލަތްތަކުގައި އޭނާ އެއްގޮތަކަށް ކޮށްފައިވާ ޢަމަލު ތިމާގެވާ
ނިސްބަތް ނުވަތަ އެއްގޮތްވާ ނިސްބަތް؛
(ރ) އެއްގޮތަށް އޭނާ ޢަމަލުކޮށްފައިވާ ޙާލަތްތަކުގެ އެއްގޮތްކަން؛
(ބ) އޭނާގެ ޢަމަލުތަކުގެ މައްޗަށް ވިސްނާއިރު އޭނާ
ޢަމަލުކުރަމުންދާގޮތުގެ ވަކި ބައްޓަމެއް ދެނެގަނެވޭކަން ނުވަތަ
ނޫންކަން، ނުވަތަ ވަކިކަމެއް އޭނާ ކުރަމުންދާ އުސޫލު
ދެނެގަނެވޭކަން ނުވަތަ ނޫންކަން؛
(ޅ) އިޙްތިމާލުގެ އުސޫލުގެ ދަށުން ހުށަހަޅާ ހެއްކާމެދު އެއްވެސް
ފަރާތަކުން ޝައްކު އުފައްދައި އިންކާރުކޮށްފައިވާނަމަ، އެކަން؛
(ކ) އިޙްތިމާލުގެ އުސޫލުން އެއް ފަރާތުން ހެކި ހުށަހަޅަނީ، އިޙްތިމާލުގެ
އުސޫލުން އެހެން ފަރާތަކުން ހުށަހަޅާފައިވާ ހެއްކަކަށް ޖަދަލުކުރުމުގެ
84

ގޮތުންކަން ނުވަތަ ނަފީކުރުމުގެ ގޮތުންކަން ނުވަތަ ނޫންކަން.
ސާދަ ވަނަ ބާބު
ނާދިރުވުމުގެ އުސޫލު
ނާދިރުވުމުގެ އުސޫލު ބަލައިގަތުން 125. ނާދިރުވުމުގެ އުސޫލުގެ ދަށުން ކޯޓަށް ހެއްކެއް ބަލައިގަންނާނީ، އެ ހެއްކެއް
ބަލައިގަތުމުން، ވަކި ވާޤިޢާއެއް ވުޖޫދުގައި އޮތްކަން ނުވަތަ ނެތްކަން
ވަޒަންކުރުމުގައި، ކޯޓަށް އެހީތެރިކަމެއް ލިބޭނެ ހެއްކަކަށް، އެ އުސޫލުގެ
ދަށުން ބަލައިގަނެވޭ ހެކި ވާނަމައެވެ.
ނާދިރުވުމުގެ އުސޫލުގައި 126. ނާދިރުވުމުގެ އުސޫލު ކޯޓަށް ބަލައިގަތުމުގައި އަންނަނިވި ކަންކަމަށް ކޯޓުން
ރިޢާޔަތްކުރަންޖެހޭ ކަންކަން
ރިޢާޔަތްކުރަންވާނެއެވެ.
(ހ) ހިނގާ ގޮސްފައިވާ ދެ ހާދިސާގެ ދޭތެރޭގައި ހިނގާފައިވާ ވަގުތު
ނުވަތަ އެ ދެ ހާދިސާ ހިނގާފައިވާ ގާތްމިން؛
(ށ) އެއް ހާދިސާ އަނެއް ހާދިސާއާ ގުޅެނީ ކިހާ ނިސްބަތަކަށްކަން ؛
(ނ) އެއް ހާދިސާގައި ހިނގާފައިވާ ކަންކަން އަނެއް ހާދިސާގައި
ހިނގާފައިވަނީ ކިހާ ނިސްބަތަކަށްކަން؛
(ރ) އެ ހާދިސާތައް ތަކުރާރުވެފައިވާ ނިސްބަތް؛
(ބ) އެއިން ކޮންމެ ހާދިސާއެއްގައި ވަށައިގެންވާ ޙާލަތްތައް؛
(ޅ) އެއިން ކޮންމެ ހާދިސާއަކުން ފާހަގަކުރެވޭ އެއްގޮތް ސިފަތައް ؛
(ކ) އެއިން ކޮންމެ ހާދިސާއެއް ހިނގުމަށް މެދުވެރިވެފައިވާ މައިގަނޑު
ސަބަބުތައް.
85

ފަނަރަ ވަނަ ބާބު
އިތުބާރުގެ އުސޫލު
އިތުބާރުކުރެވޭ ނިސްބަތުގެ އުސޫލު 127. (ހ) އިތުބާރުކުރެވޭ ނިސްބަތުގެ އުސޫލުގެ ދަށުން ހުށަހަޅާ ހެއްކަކީ، މި
ޤާނޫނުގައި އެހެންގޮތަކަށް ކަނޑައަޅާފައިނުވާހާ ހިނދަކު، އޭގެ
ޒާތުގައި، ކޯޓަށް ބަލައިގަނެވޭނެ ހެއްކެއް ނޫނެވެ.
(ށ) އަންނަނިވި ޙާލަތްތަކުގައި މެނުވީ، އިތުބާރުކުރެވޭ ނިސްބަތުގެ
އުސޫލުން ހުށަހެޅޭ ހެކި، ކޯޓަށް ބަލައެއް ނުގަނެވޭނެއެވެ.
(1) ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރާ ވަގުތު ހުށަހެޅޭ ހެކި؛
(2) ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރާ ވަގުތުގައި ހެކިބަސް ދޭ މީހަކު
ދައްކާ ވާހަކައަކާ ގުޅިގެން އޭނާއަށް އިތުބާރުކުރެވެން އޮތް
ނިސްބަތް ދައްކައިދިނުމަށް ހުށަހެޅޭ ހެކި؛
(3) ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރުމުގައި ހެކިބަސް ދޭ މީހާ އިންކާރުކުރާ
ކަމެއް އޮތީ އެނޫން ގޮތަކަށްކަން ދައްކައިދިނުމަށް ހުށަހެޅޭ
ހެކި؛
(4) ކުށެއްގެ ތުހުމަތުކުރެވޭ މީހާއަށް އިތުބާރުކުރެވެން އޮތް
ނިސްބަތް ދައްކައިދޭ ހެކި.
ކްރޮސް -އެގްޒެމިންކުރެވޭ ވަގުތު 128. (ހ) ހެކިބަސް ދޭ މީހާ ދައްކާފައިވާ ވާހަކަ އެއް ނަފީކުރުމުގެ ގޮތުން
ނަފީކުރުމުގެ ގޮތުން ހުށަހެޅޭ ހެކި
ކްރޮސް-އެގްޒެމިންކުރެވޭ ވަގުތު ހުށަހެޅޭ ހެކީގެ މައްޗަށް
އިތުބާރުކުރެވޭ ނިސްބަތުގެ އުސޫލެއް ނުހިނގާނެއެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ހެކި ހުށަހެޅޭނީ، އެ ހުށަހެޅޭ ހެކީގެ
ސަބަބުން، ވަކި ވާޤިޢާއެއް ވުޖޫދުގައިވާކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމަށް
އެހީތެރިވެދޭނަމައެވެ.
86

ނުރަނގަޅު ނިޔަތް ސާބިތުކޮށްދޭ 129. (ހ) އަންނަނިވި ކަންކަމުގެ ތެރެއިން ކަމެއް، ހެކިބަސް ދޭ މީހާގެ
ހެކި
ކިބައިގައި ހުރިކަން ސާބިތުކޮށްދިނުމަށްޓަކައި، ހުށަހެޅޭ ހެކީގެ
މައްޗަށް އިތުބާރުކުރެވޭ ނިސްބަތުގެ އުސޫލެއް ނުހިނގާނެއެވެ.
(1) އޭނާ ވަކި ފަރާތަކަށް ޖެހިފައިވާކަން ނުވަތަ އޭނާ ވަކި
ގޮތަކަށް ވާހަކަދެއްކުމުގައި ތެދުނޫން މަޢުލޫމާތު ދިނުމުގެ
ނިޔަތް ނުވަތަ މަޤްޞަދު އޭނާގެ ކިބައިގައި އޮތްކަން؛
(2) އޭނާ ދިން ހެކިބަހުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ކަންކަން އޭނާއަށް
އެނގިފައި އޮތުން ލާއިޤުނޫންކަން؛
(3) އެހެން ފަހަރެއްގައި އެހެންގޮތަކަށް ހަމަ އެ ވާހަކަ
ދައްކާފައިވާކަން؛
(4) މައްސަލައާ ގުޅުންހުރި ބާވަތެއްގެ ކުށެއް
ސާބިތުވެފައިވާކަން؛
(5) ތެދު ޙަޤީޤަތް ބަޔާންކުރަންޖެހޭ ލާޒިމު ދަނޑިވަޅެއްގައި
އެނގިހުރެ ޤަޞްދުގައި ނުވަތަ ފަރުވާކުޑަކަމާއެކު ތެދުނޫން
މަޢުލޫމާތު ދީފައިވާކަން.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެއްވެސް ހެއްކެއް ކޯޓަށް
ހުށަހެޅޭނީ، އެ ހެކިބަސް ދިން މީހާއާ ވަކިން، އެހެން
މަސްދަރުތަކުގެ މައްޗަށް ބިނާކޮށް ހޯދާ ހެއްކަށް އެ ހެކި ވުމާއެކު،
އެ ތުހުމަތުތަކުގެ އަސްލަށް ހެކިބަސް ދޭ މީހާ އިންކާރުކުރާ
ކަމުގައިވާނަމަ އެކަންޏެވެ.
87

ސޯޅަ ވަނަ ބާ ބު
އިމްތިޔާޒު ލިބިގެންވާ މުޢާމަލާތްތައް
ދެމަފިރިންގެ ދެމެދުގައި ދެކެވޭ 130. (ހ) މި ޤާނޫނުގައި ނުވަތަ އެހެން ޤާނޫނެއްގައި އެހެންގޮތަކަށް
ވާހަކައަށް ލިބިދޭ އިމްތިޔާޒު
ކަނޑައަޅާފައިނުވާހާ ހިނދަކު، ކާވެނީގެ ގުޅުމެއް ދެމިއޮތްއިރު، އެ
ގުޅުމުގެ އަސާސްގެ މަތީގައި، އަނބިމީހާއަށް ފިރިމީހާގެ ފަރާތުން
ލިބިފައިވާ މަޢުލޫމާތާއި ފިރިމީހާއަށް އަނބިމީހާގެ ފަރާތުން
ލިބިފައިވާ މަޢުލޫމާތު ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ހުށަހެޅުމަށް މަޖުބޫރެއް
ނުކުރެވޭނެއެވެ. އަދި، އެފަދަ މަޢުލޫމާތެއް އެ ދެމަފިރިންގެ ތެރެއިން
މީހެއްގެ ފަރާތުން އެހެން މީހަކަށް ލިބިފައިވާނަމަ، އެމީހަކަށް އެ
މަޢުލޫމާތެއް ދިން ފަރާތުގެ ނުވަތަ އެފަރާތެއް ތަމްސީލުކުރާ
ފަރާތެއްގެ ހުއްދަ ނެތި އެ މަޢުލޫމާތެއްވެސް ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި
ހުށައެއްނޭޅޭނެއެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި އެހެން އޮތްނަމަވެސް، ދެމަފިރިންގެ ތެރެއިން
އެކަކު، އަނެކާއާ ދެކޮޅަށް ކުރާ ޖިނާއީ ކުށެއްގެ ސަބަބުން، އެ ކުށް
ކުރި މީހާގެ މައްޗަށް އުފުލޭ ޖިނާއީ ދަޢުވާއަކާ ގުޅިގެން މަޢުލޫމާތު
ހާމަކުރުމަކަށް މި މާއްދާ ހުރަހެއް ނާޅައެވެ.
(ނ) ދެމަފިރިންގެ ދެމެދުގައި ދެކެވޭ ވާހަކަތަކަށް މި މާއްދާގެ (ހ) އިން
ލިބިދޭ އިމްތިޔާޒު ދެމަފިރިން ވަރިވުމަށްފަހުގައިވެސް
ދެމިއޮންނާނެއެވެ.
ދައުލަތުގެ އިދާރާއެއްގައި ހުރި 131. ދައުލަތުގެ އިދާރާއަކުން އުފައްދާ ނުވަތަ ގެންގުޅޭ ނުވަތަ ބަލަހައްޓަމުންދާ
މަޢުލޫމާތު
މަޢުލޫމާތުގެ ތެރެއިން، ކަމާގުޅޭ ޤާނޫނެއްގެ ދަށުން ދޫކުރުން މަނާކުރެވިގެންވާ
ނުވަތަ ދޫކުރުން ހިފެހެއްޓިގެންވާ މަޢުލޫމާތެއް، އެ މަޢުލޫމާތެއް ނިސްބަތްވާ
88

އިދާރާގެ ކަމާބެހޭ މީހެއްގެ ހުއްދަ ލިބިގެން މެނުވީ ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި
ހުށަހަޅައިގެން ނުވާނެއެވެ.
ރަސްމީ މުޢާމަލާތްތަކަށް 132. ދައުލަތުގެ މުވައްޒަފަކަށް އޭނާގެ މަޤާމުގެ ހައިސިއްޔަތުން ލިބިފައިވާ ސިއްރު
ލިބިގެންވާ ރައްކާތެރިކަން
މަޢުލޫމާތެއް ހެކީގެ ގޮތުގައި ކޯޓަށް ހުށަހެޅޭނީ، އެފަދަ މަޢުލޫމާތު
ހާމަކުރުމަށް އެ މަޢުލޫމާތެއް އެމީހަކަށް ލިބުނު ދައުލަތުގެ އިދާރާގައި ކަމާ
ގުޅޭގޮތުން ޢަމަލުކުރަން އޮންނަ އުސޫލުގެ ތެރެއިން ނުވަތަ އެފަދަ މަޢުލޫމާތު
ހާމަކުރުމަށް ޤާނޫނަކުން ހުއްދަކުރާ ޙާލަތެއްގައި އެ މަޢުލޫމާތު ހާމަކުރުމަށް
އެ ޤާނޫނުގައި ޢަމަލުކުރަން އޮންނަ އުސޫލުގެ ތެރެއިންނެވެ.
ކުށެއް ކުރި ކަމުގެ މަޢުލޫމާތު 133. މީހަކު ކުށެއް ކުރި ކަމުގެ މަޢުލޫމާތު ދޭ ފަރާތަކީ، ނުވަތަ އެކަމުގެ
ހާމަކުރާ ފަރާތަށް ލިބިދޭ
މަޢުލޫމާތު ރިޕޯޓުކުރި ފަރާތަކީ، ކާކުކަން ނުވަތަ އެކަމުގެ މަޢުލޫމާތު
ރައްކާތެރިކަން
ފަނޑިޔާރަކަށް ނުވަތަ ފުލުހަކަށް ލިބުނީ ކިހިނެއްކަން އަންގައިދޭ މަޢުލޫމާތު
ހެކީގެ ގޮތުގަ އި ހުށަހެޅުމަށް، އެ ފަނޑިޔާރަކަށް ނުވަތަ ފުލުހަކަށް
މަޖުބޫރުކޮށްގެން ނުވާނެއެވެ.
ވަކީލާއި މުވައްކިލާ ދެމެދު 134. (ހ) މުވައްކިލަކު ޤާނޫނީ ވަކީލާ ޙަވާލުކުރި މައްސަލައަކާ ގުޅިގެން ނުވަތަ
ބަދަލުކުރެވޭ މަޢުލޫމާތަށް ލިބިދޭ
މަސައްކަތަކާ ގުޅިގެން، އެ ދެފަރާތުގެ ދެމެދުގައި ދެކެވުނު
ރައްކާތެރިކަން
ވާހަކައެއް ނުވަތަ ބަދަލުކުރެވުނު މަޢުލޫމާތެއް ނުވަތަ ޤާނޫނީ ވަކީލު
އޭނާގެ މުވައްކިލު ތަމްސީލުކުރުމުގެ ތެރޭގައި ލިބިފައިވާ އެއްވެސް
މަޢުލޫމާތެއް ނުވަތަ ކަމަކާ ގުޅޭގޮތުން ޤާނޫނީ ވަކީލު މުވައްކިލަށް
ދީފައިވާ ޤާނޫނީ ލަފައެއްގެ ބައެއްވިޔަސް މުވައްކިލުގެ ހުއްދަ
ލިބިގެން މެނުވީ ޤާނޫނީ ވަކީލު ހާމަކޮށްގެން ނުވާނެއެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި އެހެން އޮތްނަމަވެސް، ޤާނޫނީ ވަކީލާއި
89

މުވައްކިލާ ދެމެދު ވާހަކައެއް ދެކެވުނީ ނުވަތަ ލިޔުމެއް ނުވަތަ
މަޢުލޫމާތެއް ބަދަލުކުރެވުނީ ޤާނޫނާ ޚިލާފު ޢަމަލެއް ކުރުމަށް
ކަމުގައިވާނަމަ އެފަދަ މަޢުލޫމާތަށް މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން
ރައްކާތެރިކަމެއް ލިބިގެނެއް ނުވެއެވެ.
(ނ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި ބުނާ މަޢުލޫމާތެއް ޤާނޫނީ ވަކީލަށް ލިބުނީ
ސީދާ މުވައްކިލުގެ ފަރާތުން ކަމުގައިވިޔަސް ނުވަތަ ނުވިޔަސް
ނުވަތަ އޭނާ ތަމްސީލުކުރާ ފަރާތެއްގެ ކިބައިން ކަމުގައިވިޔަސް
ނުވަތަ ނުވިޔަސް މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ލިބިދޭ އިމްތިޔާޒު އެ
މަޢުލޫމާތަށް ލިބިގެންވެއެވެ.
(ރ) މުވައްކިލު ޤާނޫނީ ވަކީލު ޢައްޔަންކުރި ކުރުން ނިމުމަކަށް އައި
ކަމުގައިވީނަމަވެސް، މުވައްކިލާއި ޤާނޫނީ ވަކީލުގެ ދެމެދުގައި
ބަދަލުކުރެވޭ މަޢުލޫމާތަށް މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ދަށުން ލިބިގެންވާ
އިމްތިޔާޒު ދެމިއޮންނާނެއެވެ.
(ބ) މި މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ އުސޫލުތައް ޤާނޫނީ ވަކީލުގެ ދަށުން
މަސައްކަތްކުރާ އޭނާގެ މުވައްޒަފުންނާއި އެހީތެރިންގެ މައްޗަށްވެސް
ހިނގާނެއެވެ.
ޤާނޫނީ ވަކީލާއެކު ކުރެވޭ 135. (ހ) ޤާނޫނީ ވަކީލާއި އޭނާގެ މުވައްކިލާ ދެމެދު ކޮށްފައިވާ
މުޢާމަލާތަށް ލިބިދޭ ރައްކާތެރިކަން
މުޢާމަލާތަކާގުޅޭ މަޢުލޫމާތެއް ޝަރީޢަތަށް ހާމަކުރުމަށް އެމީހަކަށް
މަޖުބޫރެއް ނުކުރެވޭނެއެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގައި އެހެން އޮތްނަމަވެސް، މު ވައްކިލުގެ ފަރާތުން
އޭނާގެ ޤާނޫނީ ވަކީލު ހެއްކެއްގެ ގޮތުގައި ކޯޓަށް ހުށަހަޅައިފިނަމަ،
އެ ހެކިބަސް ހޯދުމަށް ބޭނުންވާ ކަމާގުޅޭ މަޢުލޫމާތެއް ކޮންމެހެން
ބޭނުންވާ މިންވަރަށް ހާމަކުރުމަށް ނުވަތަ ހެކި އިތުރަށް
90

ތަފްޞީލުކުރުމަށް ކޮންމެހެން ބޭނުންވާ މިންވަރަށް މަޢުލޫމާތެއް
ހާމަކުރުމަށް އެ ޤާނޫނީ ވަކީލަށް ކޯޓުން އެންގިދާނެއެވެ.
(ނ) މި މާއްދާގެ (ހ) އެހެން އޮތްނަމަވެސް، ޤާނޫނީ ވަކީލާއި އޭނާގެ
މުވައްކިލާ ދެމެދު ޤާނޫނާ ޚިލާފު ޢަމަލެއް ކުރުމަށް ރާވާފައިވާ ކަމުގެ
ތުހުމަތުކުރެވޭ ހިނދު، އެކަމާ ގުޅުންހުރި ނިސްބަތަށް މަޢުލޫމާތު
ހާމަކުރުމަށް ކޯޓުން އެ ވަކީލުގެ މައްޗަށް ލާޒިމުކުރެވިދާނެއެވެ.
ނޫސްވެރިޔާގެ މަސްދަރު 136. (ހ) ނޫސްވެރިއެއްގެ ހައިސިއްޔަތުން އެ ނޫސްވެރިޔަކަށް އެއްވެސް
ހާމަކުރުމަށް މަޖުބޫރުނުކުރުން
ފަރާތަކުން މަޢުލޫމާތެއް ދީފައިވަނީ މަސްދަރު ހާމަނުކުރާނެ ކަމުގައި
އެ ނޫސްވެރިޔާ ވެފައިވާ ވަޢުދެއް ނުވަތަ ދީފައިވާ ޔަޤީންކަމެއްގެ
މައްޗަށް ބިނާކޮށް ކަމުގައިވާނަމަ، އެ މަޢުލޫމާތު ދިން ފަރާތެއްގެ
ރުހުމާނުލައި، އެފަރާތެއް ހާމަކޮށްދޭ ނުވަތަ ހާމަވުމަށް އެހީއަކަށް
ވެދާނެ އެއްވެސް މަޢުލޫމާތެއް ހިއްސާކުރުމަށް އެ ނޫސްވެރިޔާގެ
މައްޗަށް ނުވަތަ އޭނާ ވަޒީފާ އަދާކުރާ ތަނުގެ މައްޗަށް އެއްވެސް
ފަރާތަކުން މަޖުބޫރުކޮށްގެން ނުވާނެއެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) އެހެން އޮތްނަމަވެސް، ޓެރަރިޒަމްގެ ކުށްތަކާއި
ޤައުމީ ސަލާމަތާ ގުޅުންހުރި ކުށްތަކުގެ މައްސަލަތަކުގައި
ތަޙްޤީޤުކުރާ ފަރާތުން ނުވަތަ ޕްރޮސިކިއުޓަރ ޖެނެރަލް ނުވަތަ
ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތުން ނުވަތަ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ނޫސްވެރިޔާގެ
މަސްދަރު ހާމަކުރުމަށް އެދި ހުށަހެޅުމުން ވަކި ޙާލަތްތަކެއްގައި އެ
މަސްދަރު ހާމަކުރުމަށް ޝަރީޢަތުން އަމުރުކުރެވިދާނެއެވެ. އެގޮތުން،
މަސްދަރު ހާމަކުރުމަށް އަމުރުކުރެވޭނީ އަންނަނިވި ކަންކަމަށް
ރިޢާޔަތްކުރުމާއެކު މަދަނީ މިންގަނޑުން އެކަންކަން
ސާބިތުވާނަމައެވެ.
91

(1) ޓެރަރިޒަމްގެ ކުށެއް ނުވަތަ ޤައުމީ ސަލާމަތާ ގުޅުންހުރި
ކުށެއް ކޮށްފިކަން ނުވަތަ ކުރަމުންދާކަން ނުވަތަ ކުރަން
އުޅޭކަން؛
(2) ފުރާނައަށް ނުވަތަ ޖިސްމަށް ނުވަތަ މުދަލަށް ކުއްލި
ނުރައްކަލެއް އޮތްކަމެއްކަން؛
(3) ނޫސްވެރިޔާގެ މަސްދަރު ހާމަނުކުރުމުގެ މަޞްލަޙަތަށްވުރެ
އެ މަސްދަރު ހާމަކުރުމުގެ ޢާންމު މަޞްލަޙަތު މާ ބޮޑު
ޙާލަތެއްކަމަށް އެ ޙާލަތުވާކަން؛
(4) ނޫސްވެރިޔާގެ މަސްދަރު ހާމަނުކުރުމުގެ ސަބަބުން، ކުށުގެ
ތުހުމަތުކުރެވޭ ނުވަތަ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ މައްޗަށް
ކޮށްފައިވާ ކުށުގެ ތުހުމަތުން އޭނާއަށް ބަރީއަވެވޭނެގޮތް
ނުވެ، އޭނާގެ މައްޗަށް ނާއިންޞާފު ޙުކުމެއްކޮށް ނުޙައްޤު
އަދަބެއް ލިބުމުގެ ފުރުޞަތު ބޮޑުކަން؛
(5) ނޫސްވެރިޔާގެ މަސްދަރު އެނގުމަކީ މައްސަލައަށް
ކޮންމެހެން މުހިންމުވާ އަދި މައްސަލައާ ސީދާ ގުޅުންވާ
ކަމެއްކަމަށްވާކަން؛
(6) ނޫސްވެރިޔާ ނުވަތަ އޭނާ ނޫސްވެރިކަމުގެ ވަޒީފާއަދާކުރާ
ތަން މެދުވެރިނުކޮށް، ނޫސްވެރިޔާގެ މަސްދަރު އެނގުމަށް
ކުރެވެން ހުރި އެންމެހައި މަސައްކަތެއް އެކަށީގެންވާ
މިންވަރަށް ކޮށްގެންވެސް އެ މަސްދަރު އެނގިފައިނުވާކަން ؛
(7) ނޫސްވެރިޔާގެ މަސްދަރާ ޙަވާލާދީ ހާމަކުރި މަޢުލޫމާތަކީ
އޭގައި އެއްވެސް އަސާސެއް އެކުލެވިގެންނުވާ
މަޢުލޫމާތެއްކަން އެނގެން އޮތް މަޢުލޫމާތަކަށް އެ މަޢުލޫމާތު
ނުވާކަން؛
92

(8) ނޫސްވެރިޔާގެ މަސްދަރު ހާމަކުރުމަށް އަމުރުކުރުމަށް
އެދިފައިވަނީ ނޫސްވެރިޔާގެ ނޫސްވެރިކަމުގެ މަސައްކަތަށް
ހުރަސްއަޅައި ދަތިކުރުމުގެ މަޤްޞަދުގައި ނޫންކަން.
(ނ) މި މާއްދާގެ (ށ) ގައިވާ ކަންކަން މަދަނީ މިންގަނޑުން ސާބިތުވޭތޯ
ބެލުމުގައި ޝަރީޢަތުން ރިޢާޔަތްކުރަންވާނީ، އެ އަކުރުގައިވާ
ކަންކަމުގެ ތެރެއިން ނޫސްވެރިޔާގެ މަސްދަރު ހާމަކުރުމަށް
އަމުރުކޮށްދިނުމަށް އެދި ޝަރީޢަތަށް ހުށަހެޅި ފަރާތުގެ ހުށަހެޅުމާ
ގުޅުންހުރި ކަންކަމަށެވެ.
ހަތަރުވަނަ ބައި
ސާބިތުކުރުމުގެ މިންގަނޑާއި ސާބިތުކުރުމުގެ ޒިންމާ
ސަތާރަވަނަ ބާބު
ސާބިތުކުރުމުގެ މިންގަނޑު
މަދަނީ މައްސަލަ 137. (ހ) މަދަނީ މައްސަލައެއްގައި ދަޢުވާއެއް ސާބިތުވާނީ، މަދަނީ
މިންގަނޑުންނެވެ.
(ށ) މަދަނީ މައްސަލައެއްގައި މަދަނީ މިންގަނޑުން ދަޢުވާއެއް
ސާބިތުވުމަކީ، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ ކަމެއް ވުޖޫދުގައި
ނެތުމަށްވުރެ އެކަމެއް ވުޖޫދުގައި އޮތުން ގާތް ކަމަށް ކޯޓަށް
ޤަބޫލުކުރެވޭ ޙާލަތުގައި، އެކަމެއް އެފަދައިން ސާބިތުވާ ކަމަށް
ކޯޓުން ކަނޑައަޅައި މައްސަލަ ނިންމުމެވެ.
(ނ) މަދަނީ މިންގަނޑުން ކަމެއް ނިންމުމުގައި އަންނަނިވި ކަންކަމަށް
93

ކޯޓަށް ރިޢާޔަތްކުރެވިދާނެއެވެ.
(1) މައްސަލައިގެ ބާވަތް؛
(2) މައްސަލައިގައި ހުށަހަޅާފައިވާ ދިފާޢުގެ ބާވަތް؛
(3) މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ކަންކަމުގެ ނުވަތަ އެ މައްސަލަ
ބިނާވެފައިވާ މައިގަނޑު އަސްލުތަކުގެ ބާވަތް؛
(4) ދަޢުވާކުރެވުނު ކަންކަމުގެ ކުޑަބޮޑުމިން.
ޖިނާއީ މައްސަލަ 138. (ހ) މީހެއްގެ މައްޗަށް ޖިނާއީ ކުށެއް ސާބިތުވެއްޖެކަމަށް ކޯޓުން
ކަނޑައަޅަންވާނީ، އޭނާ އެ ކުށް ކުރިކަން ޖިނާއީ މިންގަނޑުން
ސާބިތުކޮށްދެވިއްޖެނަމައެވެ.
(ށ) ޖިނާއީ މިންގަނޑުން ކުށް ސާބިތުކޮށްދިނުން ކަމަށް ބުނެފައި
އެވަނީ، ޖިނާއީ ކުށެއްގެ ދަޢުވާ އުފުލިފައިވާ މީހާ އެ ކުށް ކުރިކަން
އެކަށީގެންވާ މިންވަރެއްގެ ޝައްކެއް ނެތި ޝަރީޢަތަށް
ސާބިތުކޮށްދިނުމަށެވެ.
(ނ) ޖިނާއީ މައްސަލައެއްގައި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުން ހުށަހަޅާ ދިފާޢު،
ވުޖޫދުގައި ނެތުމަށްވުރެ ވުޖޫދުގައި އޮތްކަމަށް ޝަރީޢަތަށް
ޤަބޫލުކުރެވޭ ޙާލަތުގައި، އޭނާގެ ދިފާޢު އޭނާއާ އެއްކޮޅަށް ސާބިތުވާ
ކަމަށް ކޯޓުން ނިންމަންވާނެއެވެ.
މަދަނީ މައްސަލަތަކުގެ އިތުރުން 139. (ހ) މި މާއްދާގެ ބޭނުމަށްޓަކައި '' މަދަނީ މިންގަނޑު'' ކަމަށް ބުނެފައި
ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައި މަދަނީ
އެވަނީ، ކަމެއް ވުޖޫދުގައި ނެތުމަށްވުރެ ވުޖޫދުގައި އޮތުން ގާތްވުމުގެ
މިންގަނޑު ތަޠްބީޤުކުރެވޭނެ
ޙާލަތްތައް މިންގަނޑަށެވެ.
(ށ) މަދަނީ މައްސަލަތަކުގައިވެސް، އަދި ޖިނާއީ މައްސަލަތަކުގައިވެސް،
ކޯޓުގެ ކުރިމައްޗަށް ހުށަހެޅިފައިވާ ވަކިވަކި ނުކުތާތަކުގެ ތެރެއިން
94

ނުކުތާއެއް، ނުވަތަ ވަޤާއިޢުގެ ތެރެއިން ވަކި ވާޤިޢާއެއް ވުޖޫދުގައި
އޮތްކަން ނުވަތަ ނެތްކަން ކަނޑައެޅުމަށްޓަކައި ބަލާނެ މިންގަނޑަކީ
މަދަނީ މިންގަނޑެވެ.
(ނ) މަދަނީ މައްސަލައެއްގައި، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ ކޮޅަށް ނުވަތަ
މައްސަލައިގައި ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ކޮޅަށް މައްސަލަ ނިންމުމުގައި
ބަލާނީ، އެ ދެފަރާތުގެ މައްޗަށް ވަކިވަކިން މަދަނީ މިންގަނޑު
ސާބިތުކުރެވެން ހުރި ކަންކަމުގެ މުޅި ޖުމްލަ ވަޒަންކުރާއިރު، މަދަނީ
މިންގަނޑާ އެއް ފެންވަރަށް، ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ ކޮޅަށް، ނުވަތަ
ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތުގެ ކޮޅަށް އެކަމެއް ސާބިތުވޭތޯއެވެ.
(ރ) މި މާއްދާގެ (ށ) އެހެން އޮތްނަމަވެސް، ޖިނާއީ މައްސަލައެއްގައި،
ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުގެ ކޮޅަށް މައްސަލަ ނިންމުމުގައި ބަލާނީ،
ދަޢުވާކުރާ ފަރާތުން ހުށަހެޅި ކަންކަމުގެ ތެރެއިން ވަކިވަކިން މަދަނީ
މިންގަނޑުން ސާބިތުކުރެވެން ހުރި ކަންކަމުގެ މުޅި ޖުމްލަ
ވަޒަންކުރާއިރު، ޖިނާއީ މިންގަނޑުން އެ ދަޢުވާއެއް ސާބިތުވޭތޯއެވެ.
އިސްލާމްދީނުގައި ޙައްދު އަދި 140. (ހ) މި ޤާނޫނުގެ 138 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) އާއި (ށ) އެހެން
ޤިޞާޞް ކަނޑައެޅިފައިވާ
އޮތްނަމަވެސް، އިސްލާމްދީނުގައި ޙައްދު ނުވަތަ ޤިޞާޞް
ކުށްތައް ސާބިތުކުރުން
ކަނޑައެޅިފައިވާ ކުށެއް މީހެއްގެ މައްޗަށް ސާބިތުކުރަންވާނީ، އަދި
އެ ކުށުގެ އަދަބެއްގެ ގޮތުން ޤިޞާޞްގެ އަދަބު ނުވަތަ ޙައްދުގެ
އަދަބު ދިނުމަށް ކޯޓުން ޙުކުމް ކުރަންވާނީ، އެ ކުށް އޭނާ ކުރިކަން
އެއްވެސް ޝައްކެއް ނެތް މިންވަރަށް ސާބިތުކޮށްދެވިއްޖެނަމައެވެ.
(ށ) އިސްލާމްދީނުގައި ޙައްދު ކަނޑައަޅާފައިވާ ކުށްތަކުގެ ތެރެއިން
ޒިނޭގެ ކުށް މީހެއްގެ މައްޗަށް ސާބިތުކުރެވޭނީ 4 (ހަތަރެއް)
ފިރިހެނުންގެ ހެކިބަހުން ނުވަތަ ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތުގެ އަމިއްލަ
95

އިޢުތިރާފުންނެވެ.
(ނ) ޒިނޭގެ ކުށް ފިޔަވައި، އިސްލާމްދީނުގައި ޙައްދު ކަނޑައެޅިފައިވާ
ކުށެއް ނުވަތަ ޤިޞާޞް ކަނޑައެޅިފައިވާ ކުށެއް މީހެއްގެ މައްޗަށް
ސާބިތުކުރެވޭނީ 2 (ދޭއް) ފިރިހެނުންގެ ހެކިބަހުން ނުވަތަ
ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތުގެ އަމިއްލަ އިޢުތިރާފުންނެވެ.
(ރ) އިސްލާމްދީނުގައި ޙައްދު ނުވަތަ ޤިޞާޞް ކަނޑައެޅިފައިވާ ކުށެއް
މި މާއްދާގެ (ށ) ނުވަތަ (ނ) ގެ ދަށުން މީހެއްގެ މައްޗަށް
ސާބިތުވާ ކަމަށް ކޯޓަކުން ކަނޑައަޅަންވާނީ، އެ މާއްދާތަކުގައި
ބަޔާންކުރާ ހެކިންގެ ހެކިބަހަކީ ، ނުވަތަ ތުހުމަތުކުރެވޭ ފަރާތުން ވާ
އިޢުތިރާފަކީ، މި ޤާނޫނާއި، އެ ކުށްތައް ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެހެން
ޤާނޫނެއްގައި އެއިން ކުށަކަށް އިޢުތިރާފުވާ ފަރާތެއް ނުވަތަ ހެކިބަސް
ދޭ ފަރާތެއްގެ ކިބައިގައި ފުރިހަމަވާންޖެހޭކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާ
ޝަރުޠުތައް ފުރިހަމަވާ، ނުވަތަ އެފަދަ ޝަރުޠުތައް ޤާނޫނެއްގައި
ކަނޑައަޅާފައިނުވާ ޙާލަތުގައި އެ ކުށަކަށް އިޢުތިރާފުވާ ފަރާތެއް
ނުވަތަ ހެކިބަސް ދޭ ފަރާތެއްގެ ކިބައިގައި ފުރިހަމަވާންޖެހޭކަމަށް
އިސްލާމީ ޝަރީޢަތުގައި ބަޔާން ކުރާ އެންމެހައި ޝަރުޠުތައް ފުރިހަމަވާ
ހެކިބަހެއް ނުވަތަ އިޢުތިރާފެއް ކަމުގައިވާނަމައެވެ.
(ބ) އެހެން ޤާނޫނެއްގައި އެހެންގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާހާ ހިނދަކު،
މި މާއްދާގެ (ހ) އެހެން އޮތްނަމަވެސް، އިސްލާމްދީނުގައި ޙައްދު
ނުވަތަ ޤިޞާޞް ކަނޑައެޅިފައިވާ ކުށެއް އެ އަކުރުގައި ބަޔާންކުރާ
މިންގަނޑުން ސާބިތުނުވިނަމަވެސް، އެ ކުށް، މި ޤާނޫނުގެ 138
ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ ޖިނާއީ މިންގަނޑުން ސާބިތުވާނަމަ، އެ
ކުށަކަށް ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އެހެން އަދަބެއް ދެވިދާނެއެވެ.
96

ހެކިބަސް ދޭ މީހުންގެ ޢަދަދު 141. ކަމެއް ސާބިތުކުރުމަށް ހެކިބަސް ދޭ މީހުން ވަކި ޢަދަދަކަށް ބޭނުންވާނެ
ކަމަށް އިސްލާމްދީނުގެ އަސްލެއްގައި ކަނޑައަޅާފައިވާނަމަ، އެކަމެއް
ސާބިތުކުރުމަށް އެ ޢަދަދަށް ހެކިބަސް ދޭ މީހުން ބޭނުންވާނެއެވެ.
އަންހެނުންނާއި ފިރިހެނުންގެ 142. ކަމެއް ސާބިތުކުރުމަށް ވަކި ޢަދަދަކަށް ފިރިހެނުންގެ ހެކިބަސް ބޭނުންވާނެ
ހެކިބަސް
ކަމަށް ނުވަތަ ވަކި ޢަދަދަކަށް އަންހެނުންގެ ހެކިބަސް ބޭނުންވާނެ ކަމަށް
އިސްލާމްދީނުގެ އަސްލެއްގައި ކަނޑައަޅާފައިވާނަމަ، އެކަމެއް ސާބިތުކުރުމަށް
އެ ޢަދަދަށް ފިރިހެނުންގެ ނުވަތަ އަންހެނުންގެ ހެކިބަސް ބޭނުންވާނެއެވެ.
އެނޫން ޙާލަތްތަކުގައި، ފިރިހެނުންނާއި އަންހެނުންގެ ހެކިބަސް
ހަމަހަމަވެގެންވެއެވެ.
ޣައިރު މުސްލިމުންގެ ހެކިބަސް 143. މުސްލިމެއްގެ މައްޗަށް ކަމެއް ސާބިތުކުރުމަށް ޣައިރު މުސްލިމެއްގެ ހެކިބަސް
ހުށަނޭޅޭނެ ކަމަށް އިސްލާމްދީނުގެ އަސްލެއްގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ ކަންކަމާއި
ޙާލަތްތަކުގައި ފިޔަވައި އެ ނޫން ކަންކަމާއި ޙާލަތްތަކުގައި، ޣައިރު
މުސްލިމެއްގެ ހެކިބަސް މުސްލިމެއްގެ ހެކިބަހާ ހަމަހަމަވެގެންވެއެވެ.
ހެކި ހުށަހެޅުމެއް ނެތި 144. (ހ) މައްސަލަ ހިންގޭ ކޯޓު ނިސްބަތްވާ ޝަރުޢީ ދާއިރާގައި ޢާންމުކޮށް
ސާބިތުވެގެންވާ ކަންކަން
އެނގޭ އަދި ދެބަސްވުމެއް ނެތި ޤަބޫލުކުރެވޭ ކަންކަމާއި، އެ
މަސްދަރެއްގެ ޞައްޙަކަމާމެދު ޢާންމު އުސޫލުން ސުވާލުނުއުފެދޭ
މަސްދަރަކުން ޞައްޙަކަމާއެކު އަދި އިތުރު ސާބިތުކުރުމަކާ ނުލައި
އެނގެންހުރި ކަންކަމަކީ، ހެކި ހުށަހެޅުމަކާ ނުލައި، ކޯޓަށް
ސާބިތުވެގެންވާ ކަންކަން ކަމުގައި ބެލެވޭނެ ކަންކަމެވެ.
(ށ) މި މާއްދާގެ (ހ) ގެ ބޭނުމަށްޓަކައި، ހެކި ހުށަހެޅުމަކާ ނުލައި
ސާބިތުވެގެންވާ ކަންކަމުގެ ތެރޭގައި އަންނަނިވި ކަންކަން
97

ހިމެނެއެވެ.
(1) ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީއާއި،
ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޢަމަލުކުރަމުންދާ އެންމެހައި ޤާނޫނުތަކާއި،
ކުރިން ޢަމަލުކުރަމުންދިޔަ އެންމެހައި ޤާނޫނުތަކާއި، އެއިން
ޤާނޫނަކުން ބާރު ލިބިގެން ހަދާ ގަވާއިދުތައް ؛
(2) ދައުލަތުގެ ނިޝާނާއި، ވެރިކަން ހިންގާ ފަރާތުގެ
ސިއްކައާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަރުޢީ ކޯޓުތަކުގެ ސިއްކައާއި،
ޝަރުޢީ ދާއިރާގައި ހިމެނޭ އިދާރާތަކުގެ ސިއްކައާއި،
ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހާއި އެ މަޖިލީހުގެ ކޮމިޓީތަކުގެ
ސިއްކައާއި، ޤާނޫނަކުން ބާރު ލިބިގެން ބޭނުންކުރާ
އެނޫންވެސް ސިއްކައާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ޤާއިމުކޮށްފައިވާ
ބޭރު ޤައުމުތަކުގެ އެމްބަސީތަކުގެ ސިއްކަ؛
(3) ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ މަޤާމަށާއި، ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ
ނައިބުގެ މަޤާމަށް އިންތިޚާބުކުރާ މީހުން؛
(4) ވަޒީރުންގެ މަޖިލީހަށް ޢައްޔަންކުރާ މީހުން؛
(5) މުސްތަޤިއްލު މަޤާމުތަކަށް ޢައްޔަންކުރާ މީހުން؛
(6) ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ މެންބަރުކަމުގެ މަޤާމަށް
އިންތިޚާބުކުރާ މީހުން؛
(7) ދިވެހިރާއްޖޭގެ އިދާރީ ދާއިރާތައް ހިންގުމަށްޓަކައި ޤާނޫނުން
އުފައްދާ ކައުންސިލުތަކަށް އިންތިޚާބުކުރާ މީހުން؛
(8) ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤައުމީ ދިދައާއި ޤައުމީ ބަހާއި ދައުލަތުގެ
ދީން؛
(9) ޤުދުރަތީގޮތުން ކަންހިނގާ ގޮތާއި، ޤުދުރަތީގޮތުން ގަޑިތައް
ބެހިފައިވާ ގޮތާއި، ބައިނަލްއަޤްވާމީ ގޮތުން ވަގުތުތައް
98

ބަހާފައިވާ ޒޯނުތަކާއި، ޖިއޮގްރަފީގެގޮތުން ދުނިޔޭގެ
ބައްރުތަކާއި ޤައުމުތައް ބަހާލެވިފައިވާ ގޮތް؛
(10) ސަރުކާރުން ކަނޑައަޅާފައިވާ ރަސްމީ ބަންދު ދުވަސްތަކާއި
މުނާސަބަތުތަކާއި ހަފްތާގެ ހަތްދުވަސް ތަރުތީބުވެ
ހިނގަމުންދާ ގޮތް؛
(11) ދިވެހިރާއްޖެއިން ބައިވެރިވެފައިވާ ބައިނަލްއަޤްވާމީ
މުޢާހަދާތައް؛
(12) ދިވެހިރާއްޖެއިން ބައިވެރިވެފައިވާ ބައިނަލްއަޤްވާމީ
ޖަމާޢަތްތައް؛
(13) ދިވެހިރާއްޖެއިން ޑިޕްލޮމެޓިކް ގުޅުން ޤާއިމުކޮށްފައިވާ
ޤައުމުތައް؛
(14) ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަރުޢީ ކޯޓުތަކުގެ ފަނޑިޔާރުންނާއި،
ރަޖިސްޓްރާރުންނާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގައި ވަކާލާތުކުރުމުގެ
ހުއްދަ ލިބިފައިވާ ޤާނޫނީ ވަކީލުން؛
(15) ހެއްކެއް ހުށަހެޅުމަކާ ނުލައި ޝަރީޢަތަށް ޤަބޫލުކުރަންވާނެ
ކަމަށް އެހެން ޤާނޫނަކުން ކަނޑައަޅާ ކޮންމެ ކަމެއް.
(ނ) މި މާއްދާގެ (ހ) އަދި (ށ) ގައި ބަޔާންކުރާ ކަންކަމުގެ ތެރެއިން
ވަކި ކަމަކީ ހެކި ހުށަހެޅުމަކާ ނުލައި، ކޯޓަށް ސާބިތުވެގެންވާ
ކަންކަން ކަމުގައި ކޯޓުން އަމިއްލައަށް ބެލިދާނެއެވެ. ނުވަތަ ވަކި
ކަމަކީ ހެކި ހުށަހެޅުމަކާ ނުލައި، ކޯޓަށް ސާބިތުވެގެންވާ ކަންކަން
ކަމުގައި ބަލައިގަތުމަށް އެދި ކަމާގުޅޭ މަޢުލޫމާތާއެކު ޚަޞްމަކަށް
ހުށަހެޅިދާނެއެވެ.
99

އަށާރަވަނަ ބާބު
ސާބިތުކޮށްދިނުމުގެ ޒިންމާ
ޢާންމު އު ސޫ ލު 145. (ހ) މި ޤާނޫނުގައި ނުވަތަ އެހެންވެސް ޤާނޫނެއްގައި އެހެންގޮތަކަށް
ބަޔާންކޮށްފައިނުވާހާ ހިނދަކު، ތިމާއަށް ލިބިދޭ ޤާނޫނީ ޙައްޤެއް
ނުވަތަ އަނެއް މީހާ އުފުލަންޖެހޭ ޤާނޫނީ ޒިންމާއެއް އޮތްކަމަށްބުނެ
ދަޢުވާއެއް އުފުލައިފިނަމަ، އެކަމެއް އެގޮތަށް އޮތްކަން
ސާބިތުކޮށްދޭނީ އެ ދަޢުވާއެއް އުފުލާ ފަރާތުންނެވެ.
(ށ) ވަކި ކަމެއް ވުޖޫދުގައިވާކަން ނުވަތަ ނުވާކަން ސާބިތުކުރުން
ލާޒިމުވާ ޙާލަތުގައި، އެކަމެއް ސާބިތުކުރުމުގެ ޒިންމާ އޮންނާނީ، މި
ޤާނޫނުގައި ނުވަތަ އެހެންވެސް ޤާނޫނެއްގައި އެހެންގޮތަކަށް
ބަޔާންކޮށްފައިނުވާހާ ހިނދަކު، އެކަމެއް ވުޖޫދުގައިވާ ކަމަށް ނުވަތަ
ނުވާކަމަށް ބުނާ ފަރާތުގެ ކިބައިގައެވެ.
(ނ) މި ޤާނޫނުގައި ނުވަތަ އެހެންވެސް ޤާނޫނެއްގައި އެހެންގޮތަކަށް
ބަޔާންކޮށްފައިނުވާހާ ހިނދަކު، ދަޢުވާއެއް ސާބިތުކުރުމުގެ ޒިންމާ
އޮންނާނީ، އެ ދަޢުވާ އެ މައްޗަށް ބިނާވެފައިވާ ކަމަކާ ގުޅިގެން
މައްސަލައިގައި ހިމެނޭ ޚަޞްމުންކުރެ ޚަޞްމަކަށް އެއްވެސް
ހެއްކެއް ހުށަނޭޅިއްޖެނަމަ، އެ ޚަޞްމަކާ ދެކޮޅަށް އެކަމެއް
ސާބިތުވާނެ ޚަޞްމަށެވެ.
(ރ) ވަކި ކަމަކާ ގުޅޭގޮތުން ހެކިބަސް ދޭ މީހަކު އެހެން ކަމެއް
ސާބިތުކޮށްދީގެން މެނުވީ އެ ހެކިބަސް ދޭ ކަންތައް ސާބިތުކޮށްދެވެން
ނެތްނަމަ، އެކަމެއްވެސް ސާބިތުކުރުމުގެ ޒިންމާ އޮންނާނީ، އެ
ހެކިބަސް ދޭ މީހާއަށެވެ.
(ބ) ޖިނާއީ ކުށެއްގެ ދަޢުވާ އެމީހެއްގެ މައްޗަށް އުފުލިފައިވާ މީހަކު،
100

ޤާނޫނުލްޢުޤޫބާތުން ނުވަތަ އެ ކުށް ކަނޑައަޅާ އެނޫ ންވެސް
ޤާނޫނަކުން އެ ކުށާ ގުޅޭގޮތުން ލިބިދޭ ދިފާޢެއް އޭނާއަށް ލިބިދޭ
ކަމަށް ބުނާނަމަ، އޭނާއަށް އެ ދިފާޢު ލިބިދޭކަން ސާބިތުކުރުމުގެ
ޒިންމާ އޮންނާނީ، އޭނާގެ މައްޗަށެވެ. އެފަދަ ދިފާޢެއް އޮތްކަން
މަދަނީ މިންގަނޑުން އޭނާއަށް ސާބިތުކޮށްނުދެވިއްޖެނަމަ، އޭނާއަށް
އެ ދިފާޢު ލިބިގެން ނުވާކަމަށް ކޯޓުން ކަނޑައަޅަންވާނެއެވެ.
(ޅ) ވަކި ކަމެއް އޮތީ ވަކި ގޮތަކަށްކަން ޢާންމުކޮށް އެނގޭ ކަމެއްގައި،
އެނޫން ގޮތަކަށް އެކަމެއް ކުރި ނުވަތަ ނުކޮށް ދޫކޮށްލި މީހަކު
އެކަން ކުރީ ނުވަތަ ނުކޮށް ދޫކޮށްލީ ކޮން މަޤްޞަދެއްގައިކަން
ސާބިތުކޮށްދިނުމަކީ އެމީހެއްގެ ޒިންމާއެކެވެ.
ޚާއްޞަ އު ސޫ ލު 146. (ހ) ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދެވަނަ ބާބުގެ ދަށުން ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާ އަސާސީ
ޙައްޤުތަކާއި މިނިވަންކަމުގެ ތެރެއިން ޙައްޤެއް ނުވަތަ މިނިވަންކަމެއް
ހިފަހައްޓާފައިވާކަމަށް ބުނެ ހުށަހަޅާ ދަޢުވާތަކުގައި، އެ ޙައްޤެއް
ނުވަތަ މިނިވަންކަމެއް ހިފަހައްޓާފައިވަނީ ޤާނޫނުއަސާސީގައި
ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން އެކަށީގެންވާ މިންވަރަށްކަން
ސާބިތުކޮށްދިނުމަކީ ދައުލަތުގެ ނުވަތަ އެ ޙައްޤެއް ނުވަތަ
މިނިވަންކަން ހިފެހެއްޓި ފަރާތެއްގެ ޒިންމާއެކެވެ.
(ށ) ވަޒީފާއިން ވަކިކޮށްގެން ހުށަހެޅޭ މައްސަލަތަކުގައި، ދަޢުވާކުރާ
ފަރާތް ވަޒީފާއިން ވަކިކުރީ އެކަށީގެންވާ ސަބަބެއް އޮވެގެންކަން
ސާބިތުކޮށްދިނުމަކީ ވަޒީފާދޭ ފަރާތުގެ ޒިންމާއެކެވެ.
101

ފަސްވަނަ ބައި
އެހެނިހެން ކަންކަން
ނަވާރަ ވަނަ ބާބު
ޢާންމު ކަންކަން
ޓްރައިބިއުނަލްތަކާއި ދައުލަތުގެ 147. އެހެން ޤާނޫނެއްގައި އެހެންގޮތަކަށް ބަޔާންކޮށްފައިނުވާހާ ހިނދަކު، މި
އިދާރާތަކުގެ މައްޗަށް ޤާނޫނު
ޤާނޫނުގައި ކޯޓުތަކަށް ނުވަތަ ޝަރީޢަތަށް ނިސްބަތްކޮށް، ހެކިބަސް ނެގުމާއި،
ހިންގުން
ހެކި ހުށަހެޅުމާއި، ހެކި ބަލައިގަތުމާއި، ހެކި ވަޒަންކުރުމުގައި ކޯޓުތަކުން
ނުވަތަ ޝަރީޢަތުން ތަބާވާންޖެހޭ އުސޫލުތައް ކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ
އެންމެހައި ކަންކަމާއި، ކޯޓުތަކުން ނުވަތަ ޝަރީޢަތުން ބަލައިގަންނަ ހެކީގައި
ފުރިހަމަވާންޖެހޭ ޝަރުޠުތަކާ ގުޅޭގޮތުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެންމެހައި
ކަންކަމާއި، ހެކި ސާބިތުކުރުމުގެ ޒިންމާއާއި ސާބިތުކުރުމުގެ މިންގަނޑުތަކާ
ގުޅޭގޮތުން ބަޔާންކޮށްފައިވާ އެންމެހައި އުސޫލުތައް، ކަމާގުޅޭ ނިސްބަތަށް
ޓްރައިބިއުނަލްތަކުގެ މައްޗަށް ހިނގާނެއެވެ. އަދި ކަމާގުޅޭ ނިސްބަތަށް،
ދައުލަތުގެ އިދާރާތަކުގެ ތެރެއިން މައްސަލަ ބަލާ އެނޫންވެސް ފަރާތްތަކުގެ
މައްޗަށް ހިނގާނެއެވެ.
ގަވާއިދު ހެ ދުން 148. (ހ) މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ކޯޓުތަކުން އަދާކުރަންޖެހޭ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކާ
ގުޅިގެން ހަދަންޖެހޭ ގަވާއިދުތައް، ހަދާނީ، މި ޤާނޫނުގައި
ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކާ ޚިލާފުނުވާ ގޮތެއްގެމަތިން،
ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުންނެވެ.
(ށ) މި ޤާނޫނުގެ ދަށުން ހަދަންޖެހޭ ގަވާއިދުތައް، މި ޤާނޫނަށް
102

ޢަމަލުކުރަން ފަށާތާ 3 (ތިނެއް) މަސްދުވަހުގެ ތެރޭގައި ހަދައި،
ޢާންމުކޮށް އިޢުލާންކުރަންވާނެއެވެ.
އުވާލެވޭ ޤާނޫނު 149. މި ޤާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފެށުމާއެކު، އަންނަނިވި ދެ ޤާނޫނު އުވުނީއެވެ.
(ހ) ޤާނޫނު ނަންބަރު 24/76 (ހެއްކާބެހޭ ޤާނޫނު)؛
(ށ) ޤާނޫނު ނަންބަރު 14/72ޖ. (އަންހެނުންގެ ހެކިބަހުގެ ޤާނޫނު).
ޤާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފެށުން 150. މި ޤާނޫނަށް ޢަމަލުކުރަން ފަށާނީ، މި ޤާނޫނު ފާސްވެ، ތަޞްދީޤުކޮށް،
ދިވެހިސަރުކާރުގެ ގެޒެޓުގައި ޝާއިޢުކުރާ ތާރީޚުން ފެށިގެން 6 (ހައެއް)
މަސްދުވަސް ހަމަވާ ތާރީޚުން ފެށިގެންނެވެ.
މާނަކުރުން 151. މި ޤާނޫނުގައި ޢިބާރާތެއް ނުވަތަ ލަފްޒެއް ބޭނުންކޮށްފައިވާ ގޮތުން
ކަނޑައެޅިގެން އެހެން މާނައެއް ދޭހަނުވާހާ ހިނދަކު، އަންނަނިވި
ޢިބާރާތްތަކާއި ލަފްޒުތަކަށް ދެވިފައި އެ ވަނީ، އެ ޢިބާރާތްތަކާއި ލަފްޒުތަކާ
ގުޅިގެން، ތިރީގައި ދީފައިވާ މާނަކުރުމެވެ.
(ހ) "ހާޒިރުކުރެވެން ނެތް މީހުން" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، މި ޤާނޫނުގެ
118 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކުރާ މީހުންނަށެވެ.
(ށ) "ޚަޞްމު" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ކޯޓަށް ހުށަހެޅޭ
މައްސަލައެއްގައި ދަޢުވާކުރާ ފަރާތް ނުވަތަ ދަޢުވާލިބޭ ފަރާތް
ޖުމްލަކޮށް، އަދި އެއިން ކޮންމެ ފަރާތަކަށް ވަކިން ނިސްބަތްކުރެވޭ
ގޮތަށެވެ.
(ނ) "ކޮމްޕިއުޓަރ" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، މަޢުލޫމާތު ބޭނުންކުރެވޭ
އިލެކްޓްރޯނިކް، މެގްނެޓިކް، އޮޕްޓިކަލް ނުވަތަ އިލެކްޓްރޯކެމިކަލް
ސާމާނާއި، މިފަދަ ގުޅުންހުރި ތަކެއްޗާއި، އަދި ހިސާބު ހެދުމަށާއި،
103

ހަމަ ބޭނުންކޮށްގެން ކުރާ ކަންކަމަށާއި، މަޢުލޫމާތު ރައްކާކުރުމަށާއި
އަދި މުޢާމަލާތް ފަހިކޮށްދޭ ގުޅުންހުރި ނުވަތަ އެ ބާވަތުގެ ތަކެއްޗާ
ގުޅައިގެން މިފަދަ ކަމެއްކުރެވޭ ތަކެއްޗަށެވެ. ނަމަވެސް އެ
މާނައިގައި ތިރީގައި ބަޔާންކުރެވޭ އެއްޗެހި ނުހިމެނޭގޮތުންނެވެ.
(1) އޮޓޮމެޓިކް ޓައިޕްރައިޓަރ، ޓައިޕްސެޓަރ؛
(2) ހިފާގެންގުޅޭ ކަލްކިއުލޭޓަރ؛
(3) ޕްރޮގްރާމްނުކުރެވޭ ނުވަތަ މަޢުލޫމާތު ރައްކާނުކުރެވޭ ޒާތުގެ
ތަކެތި؛
(4) އެހެންވެސް މި ބާވަތުގެ ތަކެތި ކަމުގައި ދައުލަތުގެ ކަމާގުޅޭ
އިދާރާއަކުން ކަނޑައަޅައި ސަރުކާރުގެ ގެޒެޓު މެދުވެރިކޮށް
އިޢުލާންކުރާ ތަކެތި.
(ރ) "އެތެރެހަށީގެ ފޮޓޯ" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، އެކްސް -ރޭ، ސްކޭން
ނުވަތަ އެތެރެހަށި ދައްކުވައިދޭ އެނޫންވެސް ފޮޓޯއަށެވެ.
(ބ) "އެތެރެހަށީގެ ސާމްޕަލް" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ހަށިގަނޑުގެ
އެތެރެއަށް އެއްޗެއް ފޮނުވައިގެން ނުވަތަ އެނޫންވެސް ގޮތަކުން
ހަށިގަނޑުގެ އެތެރެއިން ނަގާ ސާމްޕަލަށެވެ.
(ޅ) "އޮޓޮޕްސީ" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، މަރުވެފައިވާ މީހަކު ނުވަތަ
އެއްޗެއް މަރުވި ސަބަބާއި، ހަށިގަނޑަށް ލިބިފައިވާ ގެއްލުންތަކާއި،
ހަށިގަނޑަށް ޖެހިފައިވާ ބައްޔެއް ނުވަތަ އެނޫންވެސް އައިބެއް
ދެނެގަތުމަށްޓަކައި އެ ހަށިގަނޑު ބަލައި، އެ ހަށިގަނޑުން ސާމްޕަލް
ނަގައި ގެން ތަޙްލީލުތައް ކުރުމަށެވެ.
(ކ) "ފޮރެންސިކް ހެކި" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ފޮރެންސިކް
ޕްރޮސީޖަރެއް މެދުވެރިކޮށް ހޯދޭ ހެއްކަށެވެ.
(އ) "ދައުލަތުގެ އިދާރާ" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ވެރިކަން ހިންގުމުގެ
104

ބާރާއި، ޤާނޫނު ހެދުމުގެ ބާރާއި، ޢަދުލު އިންޞާފު ޤާއިމުކުރުމުގެ
ބާރުގައި ހިމެނޭ އެންމެހައި އިދާރާތަކާއި، މިނިވަން
މުއައްސަސާތަކާއި މުސްތަޤިއްލު މަޤާމުތަކާއި ސަލާމަތީ
ޚިދުމަތްތަކާއި ޤާނޫނުއަސާސީގެ ދަށުން އިންތިޚާބުކުރެވޭ
ކައުންސިލުތަކާއި އެ ތަންތަނާ ގުޅިފައިވާ އެންމެހައި އިދާރާތައް
ހިމެނޭގޮތުގެމަތިންނެވެ. އަދި، އެ ތަނެއް ހިންގުމުގައި ދައުލަތުގެ
މަސްއޫލިއްޔަތެއް އަދާކުރާ ކޮންމެ ތަނެއްމެ ހިމެނޭގޮތުންނެވެ.
(ވ) "ލިޔުން" ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، އަންނަނިވި ވަސީލަތްތައް
ހިމެނޭގޮތުން، އެއްވެސް ބާވަތެއްގެ މަޢުލޫމާތެއް ރެކޯޑުކޮށްފައިވާ
އެއްޗަކަށެ ވެ.
(1) ލިޔުމުން ނުވަތަ ޗާޕްކޮށްފައި އޮތް އެއްޗެއް)ޗާޓެއް ނުވަތަ
ޕްލޭނެއް ނުވަތަ ގްރާފެއް ނުވަތަ ކުރެހުމެއް
ކަމުގައިވިޔަސް(؛
(2) އިލެކްޓްރޯނިކް ވަސީލަތަކުން ވާޞިލުވެވޭ ގޮތަށް
ތައްޔާރުކޮށްފައިވާ ކޮމްޕިއުޓަރ ފައިލެއް؛
(3) ފޮޓޯ؛
(4) އަޑު ނުވަތަ އެފަދަ އެހެން ޑޭޓާއެއް ރައްކާކުރެވިފައިވާ
ޑިސްކެއް ނުވަތަ ޓޭޕެއް ނުވަތަ ފިލްމެއް ނުވަތަ ރޯލެއް؛
(5) މަންޒަރު ނުވަތަ އެފަދަ އެހެން ޑޭޓާއެއް ރައްކާކުރެވިފައިވާ
ފިލްމެއް ނުވަތަ ނެގަޓިވެއް ނުވަތަ އެނޫންވެސް އެއްޗެއް.
"
(މ) "ޑީ.އެން.އޭ ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ޑީއޮކްސީރައިބޯނިއުކްލިއެކް
އެސިޑް deoxyribonucleic acid))އަށެވެ.
"
(ފ) "ޑީ.އެން. އޭ ގެ މަޢުލޫމާތު ކަމަށް ބުނެފައި އެވަނީ، ހަށިގަނޑުގެ
ބޭރުން ނުވަތަ އެތެރެއިން ނުވަތަ އެނޫންވެސް ގޮތަކަށް ނެގޭ ބޮޑީ
105

ސާމްޕަލް ބޭނުންކޮށްގެން ކުރާ ޑީ.އެން.އޭ ގެ ތަޙްލީލުތަކުން ލިބޭ
ޖެނެޓިކް މަޢުލޫމާތަށެވެ.
106